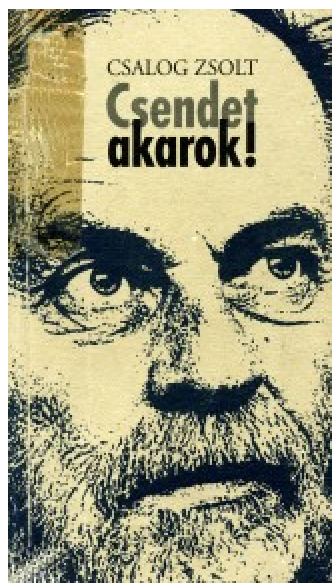

CSALOG ZSOLT
Csendet
akarok!

A könyv megjelenését
a Nemzeti Kulturális Alapprogram

CSENDET AKAROK!

BOLDOG VOLTAM VALAMIKOR

ÉN GYŐZNI AKAROK!

…Végül is: az élet egy nagy színpad. Ott állok a közepén: főszereplő. Jobbról: akik segítenek; balról: akik gáncsolnak. És akkor pereg a játék! A JÁTÉK: az életünk. Rajtam is múlik a kifejlet − mert én hiszek benne: akarással nagyon sok mindent el lehet érni. Még akkor is, ha bal felől eszelős a nyüzsgés. A jobbik oldalon − hát ott nem túl sok figura tüsténkedik. De mégis azért néhány. És én most meg is ragadom az alkalmat, hogy kifejezzem nekik a tisztelettel teljes, hálás köszönetemet…

Szászváron születtem, a Mecsek gyomrában. Jártam ott azóta, kétszer is, szép hely. Csak hát nincs hozzá semmi közöm.

Megszülettem − egyből bevágtak állami gondozásba. Otthagytak a a szülőotthonban − csak ezt tudom elképzelni, igen, majdnem bizonyos, hogy így történt. A családomról semmit nem tudok, apámnak még a nevét sem ismerem. Anyámat állítólag Orsós Ilonának hívják, de hát még ez sem egészen biztos, vannak egynémely kételyeim…

Orsós a nevem, valószínűleg az anyám után − ami hát cigány név: a dunántúli beás telepeken minden második ember Orsós. De olyan a képem is: letagadhatatlanul cigány. Ne szépítsük, nemigen lobog bennem a fiúi szeretet az anyám iránt − de azért nem kell ezt se félreérteni: a fajtámmal nincs nekem semmi bajom. Vagyok, ami vagyok − és kész. Sőt, örülök neki, hogy cigány vagyok! Mert így is lehet embernek lenni. De MÉG NAGYOBB embernek lenni is lehet cigányként! Es én úgy érzem: NAGYON értékes ember vagyok!

Máriagyűdön kezdtem az életemet, ott volt egy ilyen óvodaszerűség, előkészítőnek nevezték. Viszonylag barátságos környezet, vagy legalábbis megszoktam: szép, falusi táj, egy domboldalon állt az intézet, vele szemben meg az iskola, jó levegő, zöld fű − önfeledten játszottam, mint akármelyik társam. Talán egy icipicit elevenebb lehettem, mint a többiek − gondolom most, már így retrospektíve, egy önkritikus alapállásba kényszerítve, de valójában nem jut eszembe semmi konkrétum. Csak annyi, hogy mikor hatéves lettem, odalöktek egy bizottság elé, hogy megvizsgálják az „iskolaérettségemet” − és gyógypedagógiai tagozatba, kisegítő iskolába küldtek. Hogy mi is volna az, arról elfelejtettek tájékoztatni, magamtól meg nem tudtam − hát egy hatéves gyerek! „A rossz magatartásomra való tekintettel” csak ennyit közöltek − de hogy ezen mit kellett volna érteni, azt máig sem tudom.

Csak töröm a fejemet, azóta is: mi történt tulajdonképpen? Egy ostoba tévedés? Vagy BŰNTÉNY? És képtelen vagyok elhessegetni a gondolatot, hogy így mehetett ez: „ja, cigány gyerek? hát akkor: gyogyó!" „Pedagógus", „orvos", „pszichológus" döntött a sorsomról − nem emlékszem már sem a nevekre, sem az arcokra, csak annyit sejtek: akik akkor engem a gyepébe küdtek, maguk voltak odavalók. Ha nem még inkább a dutyiba.

Betereltek minket, sokadmagammal − bégető nyáj. Bamba báránykák − semmi baj, majd itt válik belőlünk derék birka! Nagyon, nagyon, de nagyon szar volt az egész. Innen már derengenek az arcok, a nevek is. „Nevelők". Mint a Krámer Terike néni, aki úgy a maga módján talán még kedvelt is engem − csak közben maradéktalanul hódolt ő is a helyi szokásoknak: a fiúkat leginkább vesszővel nevelte. Ha módszertani problémája" akadt, nem volt rest, kiment a kertbe a bokorhoz, tört egy friss mogyoróvesszőt, azzal abriktolta végig a jónépet. Az intézet vezetője, a Róth Karcsi bácsi, az másképp csinálta: ő inkább pofozott. Piff, puff, ahogy jött! Meg a két szárnysegédje, a Kocsis Imre meg a Gruber tanár bácsi: két fékevesztett, szadista állat! Ezek már teljesen éles emlékképek − például amikor az egyik kis társamat, a Rácz Pistit a fürdőben tönkreverték. Jól egybehangolt kettesben! Meg egyszer a Baka Lajost − kajla fülű, nyuszi kis kölök volt −, az osztályteremben, a teljes nyilvánosság előtt − de úgy ám, hogy agyrázkódással vitték be a kórházba! És elsimították az ügyet − mi az hogy elsimították, jóformán még meg is dicsérte az igazgató a két hóhért!

Vakok voltak ezek, tök világtalanok. Nyilván már mikor odahelyezték őket, azok voltak, addigra már hiánytalanul elitták azt az incifinci eszüket. Fantasztikusan tiszta képeim vannak ezekből az évekből! És ami nekem a legdöbbenetesebb: hát ezek a világtalanok azt sem vették észre, hogy ÉN viszont LÁTOK?! Vagy annyira biztosak voltak a dolgukban, olyan hézagmentesen tudták, hogy én ott úgyis megdöglök, hogy egyáltalán nem féltek?: uram atyám, ez a gyerek egyszer majd még felnő, kimászik a kakiból és akkor… Vagy oly feneketlenül ostobák voltak, hogy el bírták hitetni magukkal: felnőttként majd kezet csókolok nekik, amiért „embert faragtak belőlem"?! Hát HIHEtetlen ez az egész! És akiket nem ismertem, akiket csak elképzelni próbálok: akik ezt a terrorkülönítményt odaküldtek, akik ezeket az ember alatti lényeket alkalmasnak találták arra, hogy gyerekeket neveljenek, „a jövő generációját"! Beleborzadok…

Számozatlan árnyéklények voltunk mi ott ezeknek, méretlen húsáru, szilvásgombócok, akikből tizenkettő egy tucat. Nem ám individuumok! Akikben hajlamok bontakoznak, képességek, színek és szépséges tehetségek, ÉRTÉKEK − ó, dehogyis! Ami ott kilógott a szürke egyenzubbonyból, az felesleges, azt sürgősen felejtsük el, vagy csapjuk le hamar a konyhabárddal! Ha meg menet közben elhullik egy-kettő, mert nem bírta a gyűrődést: annyi baj legyen, jut is, marad is! Summa summárum, nekem szilárd meggyőződésem, hogy ezekbe a nevelőotthonokba már eleve olyan fazonok kerültek csak, akiknek a lelkiismerete réges-rég tövig lekopott. Oda ilyenek is jók lesznek!

Na, hát így valahogy kezdődik az én életrajzom. Kiradírozhatatlan rajzok a lelkemben. Amelyek keményen meghatározzák az életem további fejezeteit is.

Érdekes, hogy ezzel együtt vannak kellemes emlékeim is. Mert a sorstársaimmal általában jóban voltam − hát az üldözöttek dacszövetsége! És persze többnyire ők se voltak hülyegyerekek! Mert hogy a döntnökeink képtelenek voltak különbséget tenni egy idióta meg egy normális ember közt! Úgyhogy együtt fogócskáztunk, együtt játszottunk indiánosdit − amikor a börtönőreink hanyagsága folytán megtehettük. Kiszökdöstünk az erdőbe, lombokból sátrakat buheráltunk, hemperegtünk a füvön, elcsatangoltunk Harkányig − szóval, éltem azért.

Éltem − a hülyeség pecsétjével a homlokomon. És jó időbe telt, mire elkezdtem egyáltalán gondolkozni: most hogy is van ez? Hülye vagyok − vagy esetleg nem is vagyok egészen hülye?? Ugye, egy bizonyos fokú, mérsékelt szellemi visszamaradottságot hozzáértő pedagógusok kezében ki is lehet nőni − na 10 de hát itt nem erről van szó! Mert sem tény-

leges szellemi csököttségről nem beszélhetünk, sem hozzáértő pedagógusokról. Nem, itt egyszerűen csak az egyiptomi sötétség sajnálatos esetével állunk szemben….

Márigyűdön jártam végig az első két osztályt − az első két gyépés osztályt. Aztán ennek hirtelen vége lett − de máról holnapra, és minden előjel nélkül. Emlékszem, egy szép napon begördült az udvarra a Kiss Tibi bácsi a mocskos-nagy, fekete Pannónia motorjával, hogy ő most elvisz minket motorozni, egyenként. Hát ez hatalmas élmény volt− vagyis hát *lett volna*. Élveztem is − hát a száguldás! −, meg féltem is egy kicsit, de azért rém izgi volt − és akkor másnap kiderült, hogy ez egy búcsútalálkozás volt a Kiss Tibi bácsival. Aki talán az egyetlen volt ott a nevelőink közül, akiben

még mocorgott valami − de hát közben kurva jellemző: egy büdös szóval nem említette ő sem, hogy másnap visznek minket, világgá! Nem, hát mi közünk nekünk ahhoz… Másnap vehettük a kis semmi cókmókunkat, és gyerünk tovább, Mohácsra…

Mohács. „Foglalkoztató és nevelőintézet”, Dózsa György út 30. Rideg, taszító, rémületes hely volt ez − eredetileg egy tanárnak a háza, aki nyilván megszökött belőle, mert képtelen volt benne létezni, egyszóval nekünk pont jó. RÉM rosszul éreztem ott magamat, az első mohácsi benyomásom egyszerűen csak a riadalom volt. Egy kis kaszárnya, emeletes ágyakkal, szoros házirend − majdnem börtön. Külön poén, hogy az iskola meg a Kórház úton volt, a város másik csücskében, állandó ide-oda gyaloglás, kettes sorban, kézen fogva − és még vacsorázni is oda mentünk, az iskola hatalmas ebédlőjében zajlott az etetés… Az egész máriagyűdi bandát szétdobták, csak a kimondottan pedigrés imbecillisek maradtak ott, a „jobbak” átkerültek, hátha itt majd fejlődünk valamicskét − igen: VISSZAfejlődtünk. Mert Mohács gyakorlatilag csak erre volt berendezve. Kezdetben hatvanan voltunk, négy csoportban, később aztán húszra, huszonötre, harmincra is feldagadt a csoportlétszám − én az 58-as számot örököltem egy velem nagyjából azonos méretű elődömtől, minden ruhadarabomba bele volt varrva ez az 58-as szám, az egyen-alsónadrágomtól az egyenzoknimon át az egyenköpenyemig, de még az egyenzsebkendőmbe is…

Jó időbe beletelt, mire egy picikét oldódni kezdett bennem a rettenet, mire úgy halvány foltokban itt-ott már kellemes dolgok is be-behatoltak ebbe a gyomorszorító világba. A tévé az ebédlőben − egy ilyen kékesfehér fényű, fekete-fehér Videoton-doboz volt ez, viszont jó rajzfilmeket is lehetett látni benne… A cserépkályha a hálóban, finom meleg, neki lehetett nyomni a hideg fülemet… Zsófi néni arca − ő osztotta ki a ruhákat, ő is foltozgatta őket, idős asszony, de nem volt benne semmi rosszindulat, emberi hangon szólt hozzánk mindig − miért nem Zsófi néniből lett gyerekfelügyelő?? Ő tényleg arra való lett volna! Vagy a Klárika néni − az ő dolga volt, hogy az egészségünkre figyeljen, áááj mindig ellenőrizte a mandulánkat, meg hogy tiszta-e a fülünk, a körmünk − ő ugyan gyerekfelügyelő volt, és valóban lelkiismeretesen végezte a dolgát, csak valahogy nem sok beleszólást engedtek neki az életünkbe… Hatalmas hancúrozásokra emlékszem még, talán már későbbről, hajkurásztuk egymást az emeletes ágyakon, ugráltunk át egyikről a másikra, mint a

majmok − egyszer le is zuhantam, de nem lett komolyabb bajom, csak az orrom vére eredt el, Klári néni itatgatta vattával, sopánkodott szegénykém, korholt…

Az iskolánk egy ősrégi, kezdetleges, végtelenül primitív szamáristálló volt, összevont osztályokkal, délelőtt „tanítás”, délután „foglalkozás”. Persze ez is: gyogyós tagozat, a követelményszint macskakölykökre méretezve. Nem volt nehéz ott kitűnni: nekem volt a legszebb írásom, kiemelkedően fogalmaztam, fejszámolásban még a nyolcadikosokat is lepipáltam, olvasni kimondottan szerettem − SZÍN jeles voltam egyből, a testnevelést kivéve tiszta ötös. És akkor a Mihályfi tanárnő kiszúrt magának és elkezdett velem foglalkozni. Csak úgy, magánszorgalomból. „Korrekciós órákra” cipelt el, ahol már szinte tényleg általános iskolai szintű dolgokat tanulhattam − hát ez hihetetlenül felemelő volt! Boldogan megháláltam a Mihályfi Éva tanárnő fáradozását: kinyíltam, beszédes lettem, elkezdtem odafigyelni a dolgokra, nekiestem a könyveknek… És akkor az énektanár, a Nagy Miklós: ő meg felcsípett az énekkarba − na hát, ez már csakugyan egy földöntúli élmény volt! Ettől aztán szárnyakat kaptam!

Végül is ennek a Nagy Miklósnak köszönhetem, hogy tízéves koromban egy áldott emlékű napon bevittek Pécsre, és belöktek egy úgynevezett áthelyező bizottság elé. Ahol számoltattak, énekeltettek, rajzoltattak, elvégeztek rajtam egy sor ilyen hülyegyerekeknek való vizsgálatot − én nem igazán értettem, hogy mire megy itt a játék, de a lényeg, hogy a végén a tudós pszichológusok nagy kelletlenül megállapították: ez a gyerek valóban nem a gyogyóba való. És akkor egyből áthelyeztek Mohács legjobb általános iskolájába. Na. Így megy ez.

Megszűntem hülyegyerek lenni, máról holnapra − és töretlenül folytattam a fényességes pályámat, olyan 4,7-es, 4,8-as eredményekkel. Pedig akkor már szelektáltam: a reáltárgyakat határozottan hanyagoltam. Veszítettem is valamennyit a gyogyóhoz képest, mert itt már nem volt, aki a hónom alá nyúljon, itt most kizárólag az ének-zenébe vetett megszállott hitem hajtott. Ekkorról eredezett a mániám, hogy nekem igenis tanulnom kell, törik, szakad, de nekem tovább KELL innen jutnom!

Tanultam, rendesen, és nem is voltam egy különösebben rossz gyerek. Na jó: ráhajtottam a lányokra − hát természetesen, hát abban a korban voltam! Első szerelem: Kakucs Emmi. Vicces lehetett: Kakucs Emmi egy csöcsös-faros hetedikes lány volt, én meg egy taknyos kis negyedikes. De MIT törődtem én vele! Engedte, hogy megfogjam a mellét − jujujujuj!

− Emmi, leszel a feleségem?

− Ja, persze!

Pont itt tartottunk, mikor az üres osztályterembe beosont az igazgatóhelyettes. VÉGtelenül sötét, bárgyú kappan volt − rajtakapott, amint a Kakucs Emmivel csókolództunk, és nekem esett, és lepofozott a csajról! Amiért én a Kakucs Emmi ruhája alatt kíváncsiskodtam − ROMMÁ VERT ez a barom!

Érdekes dolgok rögzültek bennem akkoriban, lehet, hogy egész életemre. Az egyik ilyen: attól, hogy valaki a tanárom, én képtelen vagyok „tisztelni". Nem, nekem ahhoz egészen más kell! Inkább még az volt, hogy szinte ELEVE lenéztem, megvetettem a tanáraimat − tanár? hát akkor nyilván egy nagy nulla, egy torzszülött, egy államilag kinevezett pribék! Habár persze így ez sem igaz; mert közben ott volt a Kaltenbrunnerné, meg a férje, akiket meg kimondottan szerettem. Azzal együtt, hogy a tanáraim! Hát mert ők hatszor olyan intelligens lények voltak, mint az összes többi együtt! Eltévedt emberek, lehet, hogy ugyanúgy kínlódtak ott, mint én, mégis próbáltak vigasztalni − én meg iszonyúan hálás voltam nekik az értelmes szóért, és lelkesen rohantama Liliputi cukrászdába, hogy kávét hozzak a Marika néninek meg a Matyi bácsinak, majd a nyakam törtem, hogy még forrón tehessem le eléjük a kávét… De hát a többi? Kutyába se vettem őket. Mert nem érdemeltek volna mást.

Meg az orvosok! Uram egek! Velem elég sokat bíbelődtek, mert állandóan mindenféle gégészeti marhaság gyötört − de nagyon hamar rá kellett döbbennem, hogy úgyse tudnak rajtam változtatni, meg nem is különösebben akarnak. Mert nem értenek a szakmájukhoz, meg nem is érdekli őket az én bajom, egy picit se! Úgyhogy akkor ha beteg is voltam, lehetőleg inkább nem mentem orvoshoz − most mi a francnak, de tényleg, hát MINEK? És rájöttem, hogy ezzel a többiek is nagyjából ugyanígy vannak. Tizenegy éves koromban én már abszolút meggyőződéses alapon kezeltem ezt a kérdést: ha az embernek valamije fáj, egyet tehet: megvárja, míg magától elmúlik a fájás, az orvosokat legjobb minél nagyobb ívben elkerülni, ők csak még jobban elrontanák a szerkezetemet. És ezt többé-kevésbé máig is tartom.

Akkoriban kezdtem el affektálni. Igen, ez is akkor alakult ki, ez a PÓzos, HISZtérikus, NYAFka, MAGAM-megjátszós, KIÁLLhatatlan modorom. Ami máig is sokakat kétségbe ejt − persze engem is…

Ötödiktől számottevően javult a helyzet, a helyzetem. Új tanárokat kaptunk, köztük néhány egész jó fazont is, új osztályfőnököt, Ibiké nénit, aki a testnevelést tanította − megadta nekem az ötöst tornából is, ami pedig vérlázító igazságtalanság volt, hiszen máig képtelen vagyok egy bukfencet vetni, két balkéz, két balláb vagyok, reménytelen eset, viszont hát ötösöm volt magyarból, *egyedül* nekem az osztályban, úgyhogy akkor nekem ez is kijárt. Könnyen tanultam, hozzá meg még hajtottam is, mert a fejembe vettem, hogy én gimnáziumba akarok menni, hát én TANULNI AKAROK! Főként zenét. Tanár akartam lenni, zene− és irodalomtanár. Mert megint kaptam egy löketet: a Nagy Miklós énektanárunk elkezdte behordani az órákra a lemezeit, komolyzenét, Bartókot hallgattunk, meg Kodályt − és én tágra nyílt szemmel és eltátott szájjal ittam ezt a fantasztikus csodát! Jól emlékszem, ahogy egyszer bőgve könyörögtem a Miklós bácsinak, hogy még, MÉG, és hogy TANÍTSON engem, mert én ZENÉT akarok tanulni…

Rendesen belendültem akkortájt. Módszeresen szépítgettem az írásomat, meg fogalmaztam, derekasan bifláztam még az oroszt is… De még az osztályban is elég jó volt a pozícióm. Puskáztam mindenkinek, leginkább persze a lányoknak, szerettek érte, tudhattam, hogy kellek, például amiért folyamatosan gondoskodom a szórakoztatásról: rengeteget hülyültem, bohóckodtam, gondosan ügyeltem, hogy körülöttem mindenki jól érezze magát − be is jött, *nekem* mindenképp bejött: akkoriban szerettem iskolába járni! Nem, nem voltam én egy zárkózott gyerek, egyáltalán nem voltam zárkózott! A társaimmal mindig egészen jól megvoltam! És ez mindmostanig így van: könnyen teremtek kapcsolatokat, meglehetősen sok barátom, ismerősöm van, ma is gond nélkül szóba-állok bárkivel, a kommunikációs készségeim kielégítően fejlettek, vagyis hát sértetlenek, de fogalmazhatok úgy is, hogy az átlagnál nyitottabb vagyok − vagy lehet, hogy ez egy hiba?? Hogy alattomos veszélyforrás, az majdnem bizonyos. De hibámként felróni én akkor sem tudom.

De vissza a suliba. Amely akkoriban nem is tűnt kimondottan pokolnak. Csak azért, mielőtt még túldicsérném az iskolát, ide kívánkozik az ellenpont is. Meg kellett értsem, hogy akik segítenek nekem álmodozni: ők a kivételek. És hogy a tanáraink többsége mindezt eléggé rossz szemmel, majdnem bosszankodva nézi. Merthogy azért ennek az iskolának a valódi profilja, a nem is nagyon leplezett célja mégiscsak „a munkára nevelés”: a FIZIKAI MUNKÁRA NEVELÉS volt. És hogyha valaki ebből a vonalból kicsikét is kilógott, arra egyből rámorogtak. Ha meg lassú felfogású volt és

nem értett a morgásból, hát rondán meg is ugatták, de még bele is kaptak a lábszárába. Igen, ez volt…hát…úgyis csak MELÓS lesz belőled, csórikám, most minek ide a tupír?!

Szerettem az iskolát − hát persze: mert az otthont viszont GYŰLÖLTEM! RENgeteget szökdöstem abból az otthonból! Hát abból az otthonból el KELLETT szökni! Hát egy olyan helyről, ahol még a KONYhán is RÁcsok vannak, már hogy lehetne megmaradni?!

Elszöktem − visszavittek. Vagy visszamentem. Hát nem volt hová mennem…

A kaja, koszt − hááát, meg lehetett enni. Ünnepekre volt rántott hús, karácsonykor hozzá még egy szelet torta is − máskor: ami épp adódott. Nem híztunk el, de azért nem is éheztünk. Ennél sokkal szörnyűbb volt, hogy MINden ÁLdott este nyolckor le kellett feküdnünk, kicsinek, nagynak egyaránt! Aztán '75-ben jött a nagy liberalizálás, attól kezdve hatodiktól felfelé már le lehetett ülni a tévé elé este is, megnézhettük a főműsoridőben sugárzott filmet − hogy oda ne rohanjak! Cserébe viszont továbbra is sok verést kaptunk, NAgyon sok verést. Ez már úgy hozzátartozott a mindennapokhoz. Hogy csak egy nevet mondjak, a sok közül: Sipos Béla gyerekfelügyelő. Ennek a baromnak az volt az ÖRÖME, hogy ÜTÖTT−VERT minket. De MINT a RÉPÁT! Mondják, íggy fiúgyerekek mellé kell egy „férfi” aki férfi-mintát adjon és kemény kézzel gatyába rázza az effajta vad hordát − rendben, elfogadom; de hát ez DESTRUKTÍV volt, ez MÓDszeresen ROMBOLT! Jó, én is elkövettem pár olyan dolgot, amiért testvérek között is megérdemeltem volna a nyaklevest − de itt nem erről volt szó! Mert nem az, hogy időnként kiosztott volna egy-egy taslit, amikor már túlságosan is elszabadultunk, mint például a Romhányi Jóska bácsi, akitől szintén megkaptam a magamét, bőven − oké, mert arra legalább rászolgáltam! De ez? Ez: mint a HENTES, akit a bőrök darabja után fizetnek! A többi meg csak nézte. Bólogatva. Talán ez volt a legrémesebb: hogy ezt mindenki tudta, LÁTTA − és semmi. Mert még a legszelídebbje is úgy volt ezzel: kinek-kinek megvan a maga egyéni „nevelési módszere”, amibe nem kell beleszólni…

Ennél azért az iskola tényleg jobb volt. Attól is, hogy ott voltak lányok. Ami már önmagában is valami ÉLETET jelentett! Meg azért a tanárok is eléggé másfélék voltak ott, majdnem egy egész fokkal magasabb színvonal. Igazságtalan vagyok, mert volt ott egészen kitűnő ember is − na, hát a Mihályfi Béláné! Az a bizonyos deviáns tanár, aki a deviáns diákját NEM

üldözte, NEM földbe döngölni próbálta − hanem élni segítette! Mihályfiné, hm − őt most is szívesen viszontlátnám, örömmel elbeszélgetnék vele, lenne miről…

Elég sokat kirándultunk. Eleinte főképp csak a városba − de hát annak elég gyorsan a végére lehetett járni, Duna-part, Kanizsai Dorottya Múzeum − kész is. De akkor ott vannak még a szigetek, a zátonyok, nagyszerű fürdőhelyek meg izgalmas bozótosok, ahol eszméletlen jókat lehet számháborúzni, szalonnát sütni − volt egy öreg tanárnőnk, a Szűcsné, oda általában ő vitt ki minket, na őt még szerettem. Ha ő osztotta a vacsorát, az tényleg ünnep volt: nem spórolt sem a vajjal, sem a turistaszalámival − mert vasárnap esténként majdnem mindig ilyesféléket abrakoltunk, teával, csak nagyon ritkán mustáros virslit… Meg volt a Kacsánszki Veronika, aki arról volt nevezetes, hogy évente változtatta a nevét, hol Komlósné lett, hol Herbertné, mikor utoljára láttam, tán épp a Paulichné nevet viselte, sokat szórakáztunk a rovására − pedig tulajdonképpen egy elég rendes csaj volt, az még valamennyire értett is hozzánk, és nem kímélte magát, szorgalmasan hurcolászta a bandát…

Meg volt még a focipálya, fontos központja az életünknek az is. Amikor csak tehették, rúgták a kölkök a bőrt − szerénységem kivételével. Mert ez már végképp nem az én világom. Ott voltam azért, de a partvonalon kívül, foci helyett inkább a lányokat fűztem, játszottam az eszemet, villogtam nekik. Mindig adódott valami színház. Például a rendőröket hülyítettük − bődületesen sötét rendőrök voltak Mohácson, és állandóan utánunk vizslattak, eszményi célpontot nyújtottak az ökörködésünkhöz! Nagyokat köszöntünk nekik mindig, ők persze soha nem fogadták, hát le is esett volna a fejükről a korona; na, összebeszéltünk, és jeladásra, egyszerre, a két zsernyáknak: − DICSÉRTESSÉK!!! − De akkor aztán spriccelni kellett, pillanat alatt ugrani!

És hát volt ugye a mozi − baromi fontos dolog! Kossuth filmszínház, a rendőrkapitányság mellett, előtte egy Lenin-szobor, meg egy Radnóti − harmonikus kis csoportozat! Kétszintes nézőtér volt, galériával, alul-felül vastagon teleköpködve szotyolával − de NAgyon jól éreztük magunkat benne! Még a jegyszedőre is emlékszem, Piroska néninek hívták, harsogva szidott minket, még a film alatt is − de szép is volt! Amíg kisebbek voltunk, csoportosan mehettünk csak, elözönlöttük a csibész-páholyt, az első sorokat − aztán hatodikban, hetedikben már egyedül is mehettem, meg lányokkal. És természetesen gitárral! A zenés filmeket végigpengettem, hogy

megduplázzam a nézők élvezetét, a szöveges részeket meg végig poénkodtam, az idióta benyögéseimmel én is beszálltam a történetbe − de a többiek abszolút vevők voltak az idétlenkedésemre, annyira, hogy nekem nemigen kellett a jegyemért fizetnem, a városi gyerekek általában bevittek magukkal, hát én KELLETTEM a mozihoz! És emlékezetem szerint a filmek FANtasztikusan jók voltak. Hát a *Régi idők rockzenéje!* Vagy az, hogy *Ezek a fiatalok!* Jaj aj aj aj! Milyen hatalmas élmény volt a Koncz Zsuzsát filmen látni! *Kenguru!* Príma számok, a legmenőbb együttesekkel, a Skorpió, meg a Frenreisz Karcsi, *Jöjj, vezess át az éjszakán,* aztán a Demjén, *Kikapcsolom az idegrendszeremet* − hát HIHETETLEN dolgok! Kellett ez, mint egy falat kenyér. Mert ezek, ezek a mozik tudnak áttörni az életünk rettenetes szürkeségén, jóformán csak ezek. Már amennyire hagyták a smasszereink. Mert közben végig megőrjített, hogy a vasárnap délutáni matinéra is csak osztályfőnöki vagy igazgatói engedéllyel mehettem. Ahhoz, hogy én vasárnap délután moziba mehessek, már a hét elején jelentkeznem kellett az osztályfőnökünknél! És magától értetődik, hogy csak akkor engedtek, ha azon a héten nem kaptam egyest. Márpedig az egyes igazán könnyen jött: elég volt egy önfeledt visszapofázás a földrajztanárnőnek és ugrott a vasárnapi mozi… Meg ami még őrült sokat számított: a tévé. Különösen az iskolatévé − hát azt állandóan néztem! Amikor bevezették a délutáni ismétléseket: hát engem nem lehetett levakarni a képernyőről! Kémiaóra, hetedikeseknek, nyolcadikosoknak − kit érdekel, hogy én még csak ötödikes vagyok?: ZABÁLTAM! Még az előadó nevére is emlékszem: tök előttem van, ahogy egy ilyen nyomógombos bizgettyűvel irkálta fel a kémiai egyenleteket! Hát CSODÁT tett velem az iskolatelevízió: ÉN, aki leköptem mindent, ami „reál” volt, odáig süllyedtem, hogy valósággal KÍNOZTAM a Breigernét, a napközis tanárunkat, meg a szerencsétlen Kókainét, hogy adjanak nekem kémiai feladványokat, szeretném megoldani őket, mert engem ez a dolog ANNYIRA izgat! De még a fizikára is ráharaptam: egy nyolcadikos csávótól egy fél ebédért megszereztem a fizikakönyvét, mert KELLETT − fogalmam sincs, hogy ő aztán miből tanult, mert boldogan nekem adta a könyvét… Kémia, fizika − nem volt ez egy haszontalan kirándulás, maradt is belőle valami: így kezdődött és innen van, hogy mániákusan keresem mindennek a MIÉRTJÉT.

Mi volt még ott? Ja, hát a gipsz. Ez a földrajztanárnőnknek a magánakciója volt: elénk rakott valami gipszmintákat, hogy öntögessünk,

mindenféle marhaságot. Én meg rákaptam − igen, ez valahogy lekötött. Meg varrni is akkor tanultam meg − nem tévedés: VARRNI! Pelenkaöltés, keresztszemes, sorszemes, láncöltés − megtanultam! De még élveztem is! Talán nincs is kimondottan botkezem? Ez nagy hecc volt: egy Domokos nevű nyolcadikostól ellestem a subakészítés rejtelmeit − és akkor elkezdtem subát gyártani. Pénzért! Mert a tanáraink meg imádták, és fizettek érte! A Szűcsné meg a Romhányi tanár úr: hordták nekünk az anyagot, nyomták a rendeléseket, mi meg csak subáztunk a Domival és sepertük a dohányt − hát ebből volt a zsebpénzem! Arattam!

Az otthon süket csendjében meg rengeteget olvastam. A könyveket az osztályfőnökömtől kunyeráltam, meg a városi lányoktól, a Rajnai Edittől meg a Kakucs Emmitől − megettem én mindent, amihez csak hozzájutottam, a kalandregényektől Móra Ferencig bármit, ami papírból volt. Kincskereső kisködmön, Winnetou, Légy jó mindhalálig − Móriczot nagyon-nagyon szerettem, máig is meghatottan gondolok rá…

Volt az otthonban egy rém primitív, fadobozos, négysebességes lemezjátszónk, egy nullára strapált Tesla. A zsinórjáról a konnektort már rég leette a fene − annyi baj legyen: megcsupaszítottuk a két szál végét, benyomtuk. A nevelőnk persze szívbajt kapott − majd kinövi! Volt hozzá mindösszesen HÁROM darab lemezünk, azokat daráltuk szakadásig: az Omegától a Tízezer lépés, a Bergendy-együttestől a Beatablak − most is előttem van a fekete-fehér tokja! −, meg a Lokomotív G. T-nek az első nagylemeze − na, ezeket kívülről tudtuk már, magam is elénekeltem már akármelyiket. Később aztán, ahogy új tanárokat kaptunk, bővült a készletünk, mert mindegyik bedobta a megunt selejtjét: Kovács Kati, Koncz Zsuzsa, Abba, Boney M, 5000 Volt, Karel Gott − hát tobzódtunk! Ezek azért jó emlékek… „Teadélutánok”, így hívták ezt a műfajt: intézeti házibulik, mucsai stílus, lágerszínvonal − szóval tényleg teát ittunk, szereztünk a konyháról egy rettenetes nagy bödönnyi ilyen citrompótlós löttyöt, csináltunk hozzá szendvicseket, a Varjas Kati néni szerzett még parizert is, vagy gyulait, savanyú uborkát, és voltak lányok is, üzembe helyeztük a szörnyeteg lemezjátszónkat, zenét hallgattunk, fecsegtünk, táncoltunk − na ott tanultam meg táncolni is. Ezek a bulik tényleg jók voltak − csak hát nagyon ritkán került sor ilyesmire, általában valami nagyobb ünnep ürügyén, november hetedike, Télapó, április négy…

Na így valahogy éldegéltünk Mohácson…

A nyolcadikat már nem ott jártam. Mert átraktak Pécsre. Csak úgy, minden különösebb ok és mindennemű előzmény nélkül − MEGINT kiszakítva a nagy nehezen megszokott környezetemből, MEGINT egy tök új világba, sosem látott társak, más szagú tanárok, ismeretlen város… Habár talán nem jártam rosszul: Pécsett egy jóval erősebb iskolába tettek, sokkal színvonalasabb tanárok elé. Székely Bertalan úti általános iskola, a Mecsek oldalában, nagyon szép helyen − csak hát kutyául szenvedtem az átállástól: tök egyedül voltam. Jobban mondva kettesben, a Pluhár Andrással, aki már Mohácson is az osztálytársam volt − de ő aztán be se fejezte a nyolcadikot: levágta valami asztalosipari gép a kezét, aztán eltűnt, állítólag elzüllött, bűnöző lett belőle. Általában a többiek se voltak bennszülöttek, különféle vidéki intézetekből kotorták össze a bandát, Bakócáról, meg ilyen helyekről − kedveske emberkék voltak, csak eléggé butácskák. Úgyhogy aztán a minőségi tanáraink se mentek velünk túl sokra − habár talán nem is igazán akartak tőlünk semmit: hát mi voltunk a segédmunkás-hadsereg utánpótlása. Vagy akár úgy is mondhatnám: mi voltunk, akiket MÁR AKKOR kiszemeltek és megjelöltek: na kedveskéim, ti lesztek az eljövendő korszak munkanélküli csürhéje, hát sok szerencsét hozzá!

Most megint egy név, egy ember, akinek sokat köszönhetek: Doktor Cser Lászlóné. Biológia, földrajz és matek szakos tanárunk volt, szóval tényleg nem az ő dolga lett volna, hogy feltűnjön neki az én zenemániám, de hát ő ilyen volt: figyelt, és valahogy szemet szúrtam neki. És addig intézkedett és loholt és balhézott, amíg el nem érte, hogy felvételizhessek a Rákóczi úti zeneiskolába. Akkoriban éppen pozanozni szerettem volna − hát azt most nem lehet, ezért meg azért meg amazért, de tessék, itt egy nagybőgő! Úgyhogy akkor nagybőgős lettem. De hihetetlen ambícióval csináltam, és roppantul élveztem! Pedig elég ügyetlenke voltam ahhoz a nagy ló hangszerhez, vagy a kezem csúszott le róla, vagy a lábammal nem tudtam mit kezdeni − viszont a fülem jó volt, a szolfézsban csillogtam, és eszelős szorgalommal gyakoroltam − volt olyan, hogy este kilenckor zavart el a takarító néni:

− Hát mi van, uraságod nem vacsorázik? − Nem, köszönöm, nem vagyok éhes… Meg úgyis biztos megették már a vacsorámat a többiek…

− Na hagyja szépen abba most már. Be kell zárni az iskolát!

Nem volt ez egy könnyű meccs. Közben ugye a Pécsi Ifjúsági Fiúotthon lakója voltam, amely céget a megyei építőipari vállalat működtette − hát

mondanom sem kell, hogy ők nem éppen zenei pályára szánták a lakókat. NAGYON nem szerettem ott lenni. Volt a csoportomban egy másik cigány gyerek, Orsós az is, csak ő Feri, szerintem istenáldotta muzsikustehetség volt ő is, mindene meglett volna egy ragyogó karrierhez − őt még a zeneiskoláig se engedték, segédmunkás lett, most is a téglát cűgolja valahol, vagyis hát leginkább munkanélküli… Mindig együtt tanultuk a verseket, versengve, hogy ki tud többet, minél hosszabbakat, melyikünk talált valami különlegesen szépet, mert a Ferkó is ilyen versbolond volt, mint én…

Nyolcadik osztály vége felé jártunk, amikor ugye − hát ÓRIÁSI dolog! − időszerűvé vált a „pályaválasztás" Nem állíthatja senki, hogy a fellegekben jártam volna − nem, hát az ember, ha csak nem teljesen imbecillis, nagyjából sejti, hogy hol él: szépen, szerényen bediktáltam, hogy én *vasutas* szeretnék lenni. Vagy talán így, hogy „vasúti kalauz", már nem emlékszem pontosan. Es akkor második helyre pedig − ha ugye valamiért a vasút nem lenne egy járható út −: „zeneszerző". Soha többé még csak szóba se jött egyik sem. A vasút sem! − mintha a kéménybe írtam volna korommal…

Láttam a lapomat, valami tévedés folytán a kezembe vehettem, elolvastam − hát az hervasztó volt. Kiderült belőle, hogy az osztályfőnököm nem tud „jellemezni" egyszerűen NINCSENEK SZAVAI RÁM! Én addig azért azt hittem, hogy VALAKI vagyok, arcom van, ilyen meg olyan tulajdonságaim − na kisült, hogy szó sincs ilyesmikről: „igyekvő" vagyok, akinek „a magatartásával komolyabb problémák nem adódtak" meg még két-három ilyen lapos közhely…

Akkor teljesen padlóra kerültem. Elkapott a pánik, és kézzel-lábbal jeleztem, de tényleg már kapálódzva, hogy hát én TANULNI akarok, én KÖZÉPISKOLÁBA vágyom, vagy legalább egy SZAKMÁT szeretnék − nem, hát ezt valahogy fel se fogták, erre egyáltalán nem is reagáltak. Ha legalább valami INDOK elhangzott volna, hogy MIÉRT nem lehet, hogy ez és ez az akadálya − de semmi. Hát, izé, CSAK. Ez most nem igazán időszerű.

A kezembe nyomták az általános iskolai bizonyítványomat, 4,8-as átlageredménnyel − és másnap a fiúotthoni igazgató úr döntése alapján jelentkeznem kellett a pécsi villamosüzemben. A gyerekkoromnak ezennel vége, mostantól betanított segédmunkás vagyok − kész!

Az üzemvezető kezet fogott velem − jó nagydarab embör, hatalmas, szőrös lapátmancsa volt, a képembe hahotázott, hátba vert, hogy félrenyeltem, és rábízott a Böbe nevű adminisztrátor csajra, hogy mutassa

meg nekem a birodalmat − na, hát én kevés híján elbőgtem magamat: egy VADidegen világ, semmi közöm hozzá − ha akkor ehelyett ripsz-ropsz kineveznek Magyarország ENSZ-nagykövetévé, és belöknek, hogy tessék, kezdjem el a munkámat, és egy picit se aggódjak, majd menet közben szépen belejövök − na hát az se lett volna egy ennél elképesztőbb helyzet! Krisztus a pusztában, hát hogy kerültem én ide, mi dolgom ezzel az egésszel?!

Beosztottak egy villanyszerelő mellé, a Pintér Dezső csoportvezető csapatába, a Vinkler Gusztáv brigádvezető keze alá − mert főnökökből nem volt ott hiány! és megkaptam a munkakörömet: ilyen vasból készült elektromos szekrények lábazatának a rozsdátalanítása volt a feladatom. És hogy a drótkefélgetés monotóniájától meg ne háborodjak, állandóan engem szalajtottak ki a boltba, a fél műhelynek én hordtam a kaját − az öt évem alatt biztosan betrógeroltam vagy három tonna parizert, öt-tíz dekánként… De persze nyitva volt előttem az élet, fényes karrier és fergeteges előmenetel várt rám: másfél év múlva már a fent említett bádogkasztlik festéséért is én voltam felelős! És amit a tanáraimtól egy év után is hiába vártam, azt a Szoboszlai kartárstól már egy hét után is megkaptam, mert ő nem sokat töprengett a jellemzésemen:

− Nagy jövőt látok én teneked, kis haverom: sárgacsíkos mellénybe végzed még, meglásd, utcaseprő leszel! Mer másra nem vagy való, hülye cigány!

Na ez a fajta harmatos lelki finomság jellemezte ott a gyülekezet nagyobbik részét. Emlékezetes arcok! Például a Bakó Berci, a későbbi brigádvezetőm: egy oltári nagy tuskó, élenjáró párttag és szédületesen nagy seggnyaló − ma nyilván eminens templomtöltelék, ide a bökőt, hogy azóta sikeresen átképezte magát, mert a gerince, mint a cérnaszál −, a beosztottai meg rettegték, mert a kicsikbe minden adódó alkalommal beletörölte a szaros bakancsát, de élvezettel! Hú, de undorító patkány volt − álmomban ne jöjjön elő!

Igazán nem kellett hozzá sok idő, hogy egy meglehetősen ellenséges légkört alakítsak ki magam körül. A főnökeimmel elég hamar összerúgtam a patkót, a privát szolgáltatásokat megtagadtam, a szokásszerű hajbókolásba pedig már eleve nem is szálltam be − és hát egy ilyen csodabogár voltam én ott, egy idegen bolygóról szalajtott, kétballábas tündér. Kocsmába persze nem jártam el a többivel, mert hát NEM, és CSAK AZÉRT SEM − ami egyértelműen „a szocialista együttélés normáinak a semmibevételét”

jelentette, haverkodni senkivel nem álltam le, ha meg szívattak, visszaugattam − na hát persze hogy kiakadtak az elképesztő viselkedésemen. Természetesen kitudódott, hogy esténként zeneiskolába járok − na hát MÉG ILYET!

Milliószor feltettem már magamnak a kérdést: vajon nem magam vagyok-e az oka, hogy ebben a műhelyben én ENNYIRE taccsra kerültem? De azt hiszem, nem magamat kell hibáztatnom. Mert nem igaz, hogy MINDENKIVEL háborúba keveredtem volna! Hosszan sorolhatnám azokat a munkatársaimat, akikkel soha semmi bajom nem volt, akikkel egy NORMÁLIS EMBERI VISZONYT tudtam kialakítani, és minden erőlködés nélkül! Hát ha én lennék alkalmatlan_a társadalmi létre, akkor a Csibi Mihállyal, a Szontág Gabibácsival, a raktáros Vargánéval, a Futó Vincével vagy a Katics Emillel MIÉRT nem ke rültem szembe, de még véletlenül sem?

Meg van még egy elég pregnáns érvem. Amint felfogtam, hogy itt bizony egy elég csúnya kelepcébe léptem, elkezdtem egérutat keresni. Kellene egy jó énekkar! − és egyből találtam is: elmentem a Dóka Margit-féle népdalkörbe. Ahol végtelenül szívélyesen fogadtak, meghallgattak, felvettek − és akkor HOSSZÚ ÉVEKIG jártam hozzájuk. Ugye hát egy csokor öregasszony meg vénember, fiatal jóformán csak magam voltam ott − de kimondottan aranyosan bántak velem, beilleszkedési probléma egy darab se! Végigturnéztam velük az országot, egyszer még Szlovákiát is végigénekeltük − nagyon szerettem őket! És mondhatom, Hogy ők tartottak életben, az ő melegük segedelmével voltam képes elviselni a műhelybeli gyötrelmeket!

Csuda tudja, hogy miért nem működött ez a dolog. Amikor pedig az üzemben is voltak, akik megpróbáltak a hónom alá nyúlni, akik a maguk módján jó szándékkal segítettek − na, hát a Vargáné, Alizka néni, a raktárvezetőnk! Aki jó kézzel nyúlt hozzám, tanítgatott, de még nevelt is, TÖRŐDÖTT velem − ő vett rá, hogy figyeljek egy kicsit magamra is, járjak el időnként borbélyhoz, legyen tiszta a ruhám, gondozott a külsőm. Miatta volt, hogy szívesen dolgoztam a raktárban − csak hát persze nem rajtam múlt, hogy hol dolgozom, hol nem, dehogyis voltam én erről megkérdezve…

Ahogy belöktek a mélyvízbe, úgy indultam dolgozni, hogy nem volt egy fillérem sem − hát honnan lett volna? És akkor a Tardonai Gazsi bácsi, akinek az intézeti nyilvántartás szerint én voltam pont az ötszázegyedik

számú neveltje, adott egy százast. Hogy hát mégis, ne legyek teljesen pénz nélkül. Persze kölcsönbe, az első fizetésig. De így is rendkívüli élmény volt ez − hát ez volt az ÉLETEM ELSŐ SZÁZASA!

Igen, hát A PÉNZ, az mindig egy megoldhatatlan problémát jelentett nekem. Nem a megszerzése, hanem a megszerzett pénz BEOSZTÁSA − mert ezt valahogy sehol nem tanították meg nekem. Olyannyira, hogy én RETTEGTEN a fizetésnapoktól − úristen, hát előteremteni még csak képes vagyok azt a rohadt pénzt, de megőrizni és HASZNÁLNI hogyan fogom?! Ebben aztán a munkatársaim segítettek, a Boldi bácsi vagy az Alizka néni, máskor meg a Rubek Laci bácsi, aki ugyan nem nagyon szeretett engem, elég undok vén csont volt, de ebben azért segített. Leginkább úgy, hogy − végül az Alizka néni dolgozta ki ezt a rendszert − a keresetemnek a hatvan százalékát berakták a takarékba, a maradékból kitelt a kajajegyem, meg a zsebpénz. Hetente vagy hetente kétszer kaptam kézhez a zsebpénzemet − hát tényleg nem sokat, de nekem még az is égette a markomat! Hamar vettem egy csomag cigarettát, a többi zsozsót meg idegesen rakosgattam egyik zsebemből a másikba, vagy odaadtam azt is a Mészáros Katinkának, őrizgesse azt is inkább ő…

Pedig akkor már rendesen csajoztam. Ja, hát voltak a csajok is, persze − jöttek-mentek, fel-alá az életemben. Nem voltam egy kimondott kutyatípus, a hűség nem volt épp a sarokköve az én akkori életemnek, elég sűrűn váltogattam a partnereimet. Volt egy sor cserbenhagyásos történetem, mármint a tündérkék részéről, habár közben a magam szerény módján én is eléggé átvágtam őket. Mindig csak egyet kértem tőlük: hogy ne gondolkodjanak. NE GONDOLKODJANAK!: legyen az csak a férfi dolga. Gondolkodni, az nem is állna jól nekik, hozzám sokkal jobban illik! Később aztán valamennyire feladtam ezt az álláspontomat, mára már eléggé átalakultam ebben *is,* j de akkoriban elég kemény alapelvem volt ez a fajta szereposztás. Hát, adódott is néhány elég kusza gubancom a nők körül − meg egy jó pár kedves emléket is találok. Az Annamarit például, akivel egy egész éjszakán át hancúroztunk a bombabiztos rejtekhelyen, röhögtünk reggelig, hogy a szemem maj' kifolyt − neki se volt kedve bevonulni a szülői házba, meg engem sem hajtott a vágy a nevelőotthonba, MIT ÉRdekelt engem az intézet! Volt aztán haddelhadd, a Tardonai rikácsolva fogadott:

− Te rossz fattyú, hol kurválkodtál már megint?!

− De igazgató úr, kérem, én csak koncerten, voltam! − utánozva persze a Tardonai kappanhangját, mert pompásan tudok utánozni, a mindenkori környezetem határtalan örömére, hangot, mozgást, de még egy kézírást is, legalább három színész veszett el bennem.

− Koncerten, REGGELIG?! Nem érdekel a koncerted, büdös kölök, MARS a szemem elől!!

Óriási duett volt, még a nevelők is gurultak a nevetéstől. Jött aztán a Burkus tanár úr, törölgette a könnyeit, úgy kérdezett:

− Mondd már, mégis: hol voltál?

− Hát − mondom −, csajoztam. A barátnőmmel voltam! − kész, kinek mi köze hozzá! Nem, hát totális félreértés lett volna komolyan venni ezeket a tapírokat…

Nem, nem, nem, valahogy nem találtam sehol a helyemet. Volt egy időszak, amikor rettenetesen gyötört a kérdés, hogy honnan jöttem, szerettem volna legalább egyszer látni, hogy kicsodák-micsodák a szüleim, egy olyan jó éven keresztül szünet nélkül foglalkoztatott ez a dolog. Mindenféle álmaim voltak róluk, hogy apám, akiről ABszolút semmi adatom nincsen, vajon erdei favágó volt? vagy rablóvezér? vagy zeneszerző? vagy kóbor lovag? Vagy MI A CSUDA?! Kerestem is őket, még utazgattam is, mindenféle homályos és ellentmondásos nyomokon, egyszer például Göllére bumliztam, egy vacak kis dunántúli faluba − eredmény semmi, a világon semmi. Kamasz koromban nagyon is mozgatta a fantáziámat ez a talány − miközben ők SOha SEMmiféle életjelt nem adtak magukról, de egy szaros levelezőlapot se! Aztán átestem az apa− és anyagyilkos szerepébe, éjszakákon át csak mocskoltam és átkoztam őket − igen, hát az anyám szült, de szabad az ilyen lényeket egyáltalán *szülőknek* nevezni? Vagy akár csak EMBEREKNEK?! Hát még egy jóravaló macska se dobja el a kölkit − és akkor az én anyám, aki ugye Darwin szerint egy „magasabb rendű” lény, így bánt velem! Most miért legyek én kíváncsi rá, amikor nyilvánvalóan egy primitív barom, egy porceláncsibének is jóval magasabb IQ-ja lehet, mint az én édesjó anyámnak! − Talán csak mostanra csillapodtam le. Őszintén szólva: ma már nem igazán érdekel ez az egész. Nincsen már hiányérzetem. Nem lehet éppen egy előnytelen dolog, ha egy fiúgyerek tudja az apját és valamilyen értelemben viseli, követi − de hát: most mit tehetek? Borítsa őket a feledés jótékony leple. Most már ugye én magam vagyok abban a korban, de jócskán, hogy apa legyek, szülő…

Ugye hát egy állami gondozott gyerek elég korán találkozik a piával, ez majdnem hogy törvényszerű − na, én ezt a kalandot elég simán megúsztam. Egyszerűen úgy, hogy jóformán nem álltam szóba a munkatársaimmal. Mert valamivel többnek képzeltem magamat náluk! Ha ez beképzeltség, akkor legyen az, rendben: beképzelt vagyok − de én bizony NEM álltam le velük vedelni! Amivel persze rendesen megutáltattam magamat − de annyi baj legyen! A kötelező piálástól így megmenekültem − természetesen nem ingyen. Mert a mérleg másik serpenyőjében az volt, hogy én ott egyre jobban és lassan már TELjesen elszigetelődtem. Múltak az évek, és egyszer csak észrevettem, hogy nekem már EGYETLEN VALÓDI BARÁTOM NINCSEN! Hát többnyire EGY ÁRVA LÉLEK nem akadt a környezetemben, akivel igaziból szót tudtam volna váltani! Emberkerülő lettem, időnként szinte már beteges mértékben: rengeteget kóboroltam a városban, egyedül, mint az ujjam, csak hogy ne legyek „otthon”, ne kelljen embereket látnom! Jó, nem akarom festeni magamat, mert nem voltam én egy harcos antialkoholista, velem is előfordult, hogy egy-két sört leöntöttem − de mindig magányosan. És soha nem a részegségig. Márpedig így nemigen lehet rászokni az ivásra, az alkoholisták útja eléggé más. Az az út viszont rémesen taszított. Hát eleget láttam! Azok az állandó bulik! Brigádösszejövetel, ilyen névnap, olyan születésnap, hordták a sört ládaszám be az üzembe is, ha meg már semmilyen alkalmat nem tudtak kitalálni, akkor csak a mindennapi roham a kocsmába fájront után − na nem. Meg a brigádkirándulások, Mánfára, Orfűre − ilyenekre néha azért elmentem, volt egy elég jó fej srác, egy villanyszerelő, a Jákó Misi, aki nagyszerű pörköltet főzött − de aztán rendre piába fulladtak ezek a kiruccanások is, és akkor már csak undorodtam. Nem, hát ez nem az én világom!

A narkó, az más. Az már egy más dolog, egy rázósabb ügy. Abba szépen beleszaladtam. Ez egy elég meredek történet…

Ugye a munkaköröm is olyan volt, hogy sok dolgom adódott festékkel. Akkoriban épült a Kertváros, kitelepítettek minket ilyen felvonulási épületekbe, azoknak az ideiglenes áramellátását szolgáló elektromos szekrényekkel vacakoltunk, a dobozok vasszerkezetét én festegettem. Persze az elképzelhető legbüdösebb festékekkel, a Duroltól kezdve az ilyen-olyan zománcokig és benzoáttartalmú hígítókig. Eleinte még volt annyi sütnivalóm, hogy lehetőleg a szabadban dolgozzak, még dermesztő hidegben is, egyrészt hogy ne lássam a Komlós Bélát, másrészt meg hogy

ne szívjam be a festékek gőzét − de aztán egy idő után éppen hogy rákaptam a dologra. Amúgy is a legrosszabb passzban voltam akkortájt, egyre vadabb haragban a világgal, elegem volt mindenből − no, hát itt a megoldás!: elkezdtem szipuzni. Szóval ugye a festékbűzre, amit jóformán kötelezően benyeltem, még rá is tettem egy lapáttal!

Esténként kiosontam a játszótérre, vittem magammal festéket, hígítókat, lehetőleg a legdurvábbakból, összekutyultam őket egy zacskóban, bedugtam a fejemet… Aztán meg már Technokollal is. Amikor megkaptam a zsebpénzemet, egyből szaladtam Technokolt venni, meg Palmatexet, ha meg nem volt pénzem, dörgölődztem a raktárosokhoz, hogy adjanak már valamit, mindegy mit, csak erős legyen, mint a lórúgás…

Ez ment vagy fél évig. De mocskosul, egyre keményebben!

Akkor, akkor lett egy majdnem-barátom is, a Fiala Jancsi − aki szépen bele is halt ebbe. Mert ráivott. Akkor már én is ittam vele, már annyira romokban voltam, már semmi nem érdekelt. Még én cukkoltam a srácot!:

− Gyere, Jani, gyere! Mert ez nem élet, leszarom az egészet, én már MINDENT leszarok! Nekünk már csak ez maradt, na GYERE!!

Elmentünk piálni. Aztán elő a zacskókat. Technokol, Palmatex, hígító, minden, egybeöntve − hajrá.

A Jancsi meg elaludt. A zacskó a fején. Kezében az égő cigaretta − felgyújtotta magát. De nem is attól halt meg, hanem megfulladt: az arcára ragadt a nájlon, magára szívta. Én akkor már nem voltam mellette, mentem, mint az alvajáró…

Előttem van a Fiala Jancsi temetése, mintha most is ott állnék a gödör szélén…

Na ez a sztori elég rendesen orrba vágott. Lehet, hogy valamennyire ez is segített nekem.

Meg elkezdtem kémiai könyveket olvasgatni. Ja, hát ezek ilyen fehérjepusztító anyagok, szétroncsolják az agysejteket! Úgyhogy még a kisebbik rossz, ha feldobom a talpamat, van ennél cifrább változat is… Szóval hát nincsen értelme ennek se!

Meg a zene is segített − MEGINT a zene! Mert nem elég, ha az ember „rájön” hogy ennek nincs értelme, valamibe meg is kell kapaszkodni! − és az ilyen kapaszkodókat nekem mindig a zene jelentette. Azokban a hónapokban jó mélyen elgondolkoztam az életemről − de ez még kevés lett volna, viszont adódott véletlenül egy jó koncert. Utána meg egy másik, egy harmadik. Elkezdtem járogatni egy ifjúsági klubba, valamennyire még

hasonszőrű gyerekeket is találtam magamnak, városiak voltak, nem intézetisek, mégis egy picikét hozzám hasonlók…

Úgyhogy akkor valahogy lefékeződtem, le tudtam állítani magamat.

Ahogy így egy kicsikét kihúztam a fejemet a zacskóból, vadul ráhajtottam a zenére. Rengeteg jó koncerten voltam akkoriban! Az első Saxon-koncert, meg a Lokomotív G T − az volt talán a csúcs! Presszer! Jaj! Általában a Balokányban voltak ezek a hangversenyek − de például egy Fonográf-koncertért felutaztam Pestre is. Persze vasúti jegy, kaja, minden 34 nélkül − maga a koncert többnyire nem került pénzembe, majdnem mindig bevittek ingyen. Vagy a V. MotoRock! Még a zsarura is emlékszem − mert volt egy kis vitánk, nem akart beengedni −

− De hát én HOZZÁJUK TARTOZOM! Melyik számukat énekeljem el magának?

− Jó, eridj…

És jöttek megint a könyvek. Kinn Pécs-Meszesen volt ez a József Attila Művház, ahová a népdalkörbe is jártam, de volt ott minden ördög füle, nótakör, Magányos Szívek Klubja, kertbarátok, gyufacímkegyűjtők, amit csak ki lehet taláni − és hát volt egy könyvtár is. Dosztojevszkijt tűztem műsorra akkoriban, meg ami még emlékezetes: rendesen elbambultam a Julien Sorelen. Háromszor is elolvastam a Vörös és feketét! Meg mellette egy sor még szokatlan dolgot, például Kaffka Margitot − fura, nem? De akkor már egyre inkább a versekre terelődött a figyelmem. Francia szimbolisták. Utána meg József Attila − na ő elég meghatározó élmény volt nekem. A Nincsen apám, se anyám − hát világos: nem vagyok én ezzel a dologgal egészen egyedül! Egész NAPOKAT fordítottam versekre, de különösen József Attilára! Meg komolyzenére. A Dvorak Új Világ szimfóniáját nem győztem elégszer meghallgatni, és mindig újra megrendültem tőle. Meg ugyanígy jártam Chopinnel, Brahmsszal, Mozarttal is. És hát Bach − te jó isten!

Menekülés volt ez, valószínűleg − de jó helyre menekültem. Szerencsémre volt ott egy nagyon jó könyvtáros, a Lovasné, aki úgy terelgetett is, és nagyokat beszélgettünk, neki valahogy megnyíltam és őszintén beszámoltam magamról − és akkor úgy elkezdtem ráérezni, hogy VAN azért egy csomó értelmes dolog is az életben! És kezdett megint életkedv költözni belém. Talán, talán MÉGIS érdemes élni − akkor viszont tessék egy kicsikét igyekezni: próbáljunk NORMÁLISABBAN élni!

„Normálisabban élni” − csak hát egy ABNORMÁLIS világban hogyan??

Közben ugye nagykorú lettem. Búcsút inthettem az ifjúsági szállónak, következett a munkásszálló − nem volt ez egy különösebben nagy költözködés: a két szálló pontosan egymás mellett állt, cuccom meg jóformán semmi. Hurrá, új élet! − a pokol újabb bugyrában. ESZMÉletlen egy hely volt az én új otthonom, a Tömény ISZOnyat! Ha nekem annyi ezresem volna, ahány sötét tahóval ott összekerültem, hát tíz csicska lesné a parancsaimat, én meg csak egy karosszékben henyélnék és filozófiát olvasgatnék, életem végéig!

A borzalmak már a bejáratnál kezdődtek, mert ott volt a söntés, mindjárt az ebédlő mellett − egyfolytában tele az egész fertály seggrészeg állatokkal. És attól kezdve végig ugyanez, a teljes épületben! Az az állandó üvöltözés, ajtócsapkodás, minden összevizelve, összehányva, a verekedések, késelések, de szünet nélkül − úristen! Vijjogva jöttek a rohamkocsik, a rotkók, rendőrroham, égig érő cirkusz − még direkt örültem a zsaruknak! Az még egy jó nap volt, ha kijöttek, olyankor utána pici nyugi, legalább egy csendes óra! Hát, RETtenetesen utáltam az egészet…

Volt ott egy Gellért Ottó nevezetű faszkalap, egy agyament kőműves − ezt különösen gyűlöltem. Megszállottan ellenséges volt − először azt hittem, hogy csak velem; aztán kiderült, hogy MINDENKIVEL ilyen. Okádék egy manus volt, kéjjel belerúgott mindenkibe, aki csak szembejött vele, legázolt, összemocskolt ott MINDENKIT! Ha csak megláttam a folyosón a Gellértet, vagy a bömbölését meghallottam a lépcsőházban, elkezdtem reszketni − de egész testemben remegtem! És nem a félelemtől, nem − a tehetetlen gyűlölettől! Hűű…

De ami még ennél is jobban kikészített, az az volt, hogy − hogy nekem legtöbbször PONT cigányokkal akadt bajom. Borzalmas figurák, tényleg minden emberi formából kivetkezett véglények voltak ezek, jaj istenem…

Vagy én lennék különlegesen érzékeny? Bennem volna a hiba? Azóta is csak ezen töprengek. Hát lehetséges, hogy igazából egy meleg, emberi otthon volt ez − csak én, ÉN vagyok egy nyomorék, akinek félrehordanak az összes érzékszervei, aki beteges képzelgésében mindent félremagyaráz, akinek semmi jó nem elég jó?!

Egyszóval: hát itt „laktam”. Végül is egészen huszonkét éves koromig ez volt az „otthonom”…

Egyetlen emberszabású lény volt ott, egy portásnő, a Vica néni − talán őt tudtam ott szeretni egyedül. O volt a gondnok is, dolgozott szakadásig, próbált valamicske rendet tartani, ha meg már nem bírta a látványt, beletemetkezett a kézimunkájába, ott kötött, horgolt a portásfülkében, éjszakákon át… Na ő intézte el nekem azt is, hogy egy viszonylag jobb szobába kerülhessek. így költöztem össze egy Podmanicki Pál nevű villanyszerelővel, aki mégis békén hagyott, néha még beszélgetni is lehetett vele, csendes, szelíd fazon volt − na vele laktam akkor vagy másfél éven át…

És végig segédmunkás maradtam. Miközben egyfolytában csak tanulni akartam! Hát LOBOGOTT bennem a tanulhatnék! Csak hát az én tudásvágyam nem illett a termelési tervbe. Elmentem én a dolgozók gimnáziumába is − hülye fejjel! Mert még nem fogtam fel, hogy én ezen a földön csakis segéd-munkásnak kellek. Nem és nem akartam észrevenni, hogy én bizony innen egy tapodtat se semerre, mert a Bakó Berci nekem úgyis keresztbe tesz! A művezető kartárs és pártatyaisten, akinek minden lehetősége megvolt, hogy csakis azt engedje történni, amit az ő úri szeszélye jónak lát. Elkezdtem a dolgozók gimnáziumát − és a Bakó úr az első év vége előtt kicsapatott. Pozitíve tudom, hogy ő volt! Es hogy miért? Hát CSAK! pedig tanultam, mint egy kisangyal, tök szorgalmas voltam, meg hát tudtam is, és SZÁRNYALTAM, mint a fecskemadár − de hát…

Öt és fél évet bírtam ki az energetikai villamosműhelyben, hogy HOGYAN, azt máig sem értem. Öt és fél év után felrobbantam. Én időnként felrobbanok − ez már így van velem.

Egy mocskos-nagy depresszióval kezdődött a dolog, de szinte már szájzárat kaptam, reggeltől estig csak kerülgettem az embereket, észre se vettem, nem is láttam őket… Aztán egyszer csak − de valósággal rohamszerűen! − elegem lett a bakó albertekből, meg az igen tisztelt munka- és lakótársaimból, de egytől egyig valamennyiből, elegem lett Pécs soktornyú városából, meg az egész kies megyéből, ahol az embertársaim nem látnak és nem hallanak, mert süketek és vakok, mert elrohadtak már a közönytől − és mintegy látomásban megértettem, hogy ez nem az a hely, ahol én karriert csinálhatok, vagy ahol legalább emberként élni hagynának!

TÖKÉLETESEN elegem lett az egészből − és egy szép napon csapot-papot otthagyva elmenekültem. Feladtam mindent: hitet, reményt, szeretőt, inget, gatyát és zoknit − és iszkiri. Nem, hát semmi értelme ezt forszírozni, ebben a stupid világban nekem már se babér, se fű nem nőhet, gyerünk

innen! Hová megy ez a vonat? Bajára?? Jó lesz, irány akkor Baja! Sose jártam még ott, nem tudtam semmit Bajáról, de mindegy volt nekem: nem „Bajára” akartam én menni, hanem EL INNEN! De mint az eszeveszett!

Jól léptem. Most már tudom: helyesen cselekedtem. Mert így én GYŐZTESKÉNT kerültem ki Baranyából, én LEGYŐZTEM Pécset! És azóta se vágyom vissza − mert egy földre vert ellenfélnek könnyű lenne lecsapni a fejét, de hát nem illik. Tessék, húzd el a beledet, ahová tudod, nem bántlak tovább − nekem elég annyi, hogy szégyelld magad! Amiért ezt tetted velem. Meg velünk, a kiszolgáltatott gyengékkel. És amiért földre terítettelek!

Baja. „A lehetőségek városa.” Mondjuk nem egy nagy durranás − de nekem akkor pont jó volt. És, valljuk be, tényleg jobb volt azért: számottevően tisztességesebb embereket találtam ott. Nem azt mondom, Baján is voltak bunkók, ködagyú, trágyalével töltött fazonok − na de mégsem az a masszív FAL! Jelentkeztem felvételre egy építőipari vállalatnál, felvettek, nekiláttam építeni, hozzá meg beültem a városi könyvtárba, nekiestem a könyveknek…

Megmelegedni nem tudtam, mert fél évre rá behívtak katonának. Na ez is gyönyörű: huszonhárom éves fejjel, amikor már úgy nagyjából biztonságban éreztem magamat: utolért a behívóm.

Berántottak − és ráadásul hová? Azt hittem, hülyét kapok: hát Pécsre!

Sorozóbizottság, „orvosok”, „pszichológusok” − és beírták az A betűt. Hogy alkalmas! Még hogy ÉN! Hogy én erre a baromságra „ALKALMAS” vagyok! És akkor mindennek a tetejébe: légvédelmi MŰSZAKI alakulat! Na nem, akkor inkább tényleg felvágom az ereimet!

Aztán valahogy életben maradtam mégis. De tényleg éppen csak hogy − szóval eléggé egyértelmű, hogy életem valószínűen legsötétebb korszaka volt ez a tizennyolc hónap. Pedig hát szagoltam előtte már egyet s mást! Mégis, mindent összevéve: . alighanem a LEGkeservesebb mélypont volt ez nekem. Pécs még egyszer ropogósán kibaszott velem!

Végül aztán mégse Pécsre osztottak be, elküldtek Mezőtúrra − egy csipetnyi megkönnyebbülés. De azt a bandát, ami ott összejött… Ugye, már eleve: *műszakiak* − él a magyar seregben egy nemes hagyomány, miszerint a műszakiakhoz csakis retardáltakat, mentálisan és szociálisan sérülteket irányítanak. Zömben szabolcsiak, és igen nagy arányban cigányok, középtájt félbehagyott általános iskolával, ilyen-olyan priusszal − de akkora durungok, mint egy ház! És a tiszthelyettesek, tisztek: dettó. Hogy legtöbbje

ÖTIG nem tudott számolni! Csupa zsibbadt, bezápult agyvelő, elvetélt, alkoholba áztatott szörnyszülöttek − szóval hát a diliház és a fegyenctelep komplett ötvözete! A sötétségnek és a gonoszságnak az a képtelen egyvelege, az egész képződménynek az a döbbenetes értelmetlensége…

Persze megpróbáltam védekezni. Ami tök rosszul sült el: „kilógtam a sorból", már megint, „leszartam a közösséget" − és az lett a vége, hogy rettenetesen megvertek. Két cigány csávó, a Bognár Emil meg a Kiss Béla, többszörösen börtönviselt figurák − persze a tiszthelyettesek cinkos kacsintása mellett! „Népítélet" − de ők ugyebár „nem tudtak semmiről!" Rommá vertek…

Ott, ott a seregben rémesen megutáltam a cigányokat. De egy életre! Hát ilyen sunyi galandférgeket, mint ez a kettő! Én esküszöm: egy állatkertből szabadult, ivarérett hiénától lényegesen kulturáltabb magatartást lehet elvárni! És akkor ilyen véglények kezébe fegyvert adnak, katonaorvosi és pszichológusi segédlettel! Na azóta előttem nem áll meg se orvos, se pszichológus. Isten bizony, én akkor odáig jutottam: ha alkalmam adódott volna, kinyírom ezt a két tetvet, ledurrantom őket, szemernyi lelkiismeretfurdalás nélkül! Hozzá kell tegyem: a tiszt urak legnagyobb örömére. Két cigánnyal kevesebb, sőt, velem együtt HÁROMMAL − hát nem tiszta nyereség? − Cigányok… Habár mondjuk lényegében a parasztok se voltak különbek…

Másfél év után szabadultam, torkig tele gyűlölettel és undorral. Halálosan megvetettem ezt a primitív söpredéket, a Juhász András őrmestertől a Csengeri Tivadar századparancsnokig és a Hidegpataki Endre Gusztáv őrnagyig − teremtő atyám, hát ENNYI vadmarhát egy rakáson! Ki kéne tömettetni valamennyit és ki kéne rakni őket ilyen porfogó dekorációnak valamelyik vidéki rendőrkapitányság folyosójára! Az utolsó hetekben már szinte öklendeztem ettől az emberalatti világtól, ahol másfél év alatt képtelen voltam egy könyvet a kezembe kaparintani! Azóta is próbálom felejteni őket. Üzenem nekik, egykori katonatársaimnak és szeretve tisztelt feljebbvalóimnak: a SZAROMIG nem értek fel, egyikük se! Még LÁBUJJHEGYRE állva se!

Leszereltem, feljöttem Pestre, tök kiégve, kábán. Na nézzünk akkor valami munkahelyet − hát élni kell! De hol? − hát természetesen az építőiparban, az én sorsom könyvében már csak ez áll. El is helyezkedtem a 21-es Állami Építőipari vállalatnál, segédmunkásként…

Fél év után megint megvadultam. A fene egye meg, hát csak vagyok annyira épkézláb, hogy ha már egyszer az építőipar a ketrecem, meg tudjak szerezni egy ostoba építőipari szakmát! Persze mindenki hevesen ellenezte: most mit ugrálok itt, kisfiú vagyok én ahhoz, semmi esélyem − nem érdekelt: beiratkoztam a Bokányiba, nekimentem. Munka mellett, estin. Kőművesszakma. Meg még egy másik is:. épületszobrászat − ez egy picit még érdekelt is, mégis, nem az a sablonos széklábfaragás, a társaság is kicsikét válogatottabb. Ezzel együtt: uncsi volt, tök üresjárat. Ilyen helyeken a színvonalat méricskélni teljesen értelmetlen dolog. Eszméletlen rossz tanáraim voltak − hát BESZÉLNI alig tudtak ezek a műszaki orákulumok, nemhogy ismereteket oktatni, statikát, épszertant, matekot! Kölcsönösen utáltuk egymást. Hogy valamiképpen elüssem az időt, szintaktikát, frazeológiát, dialektológiát olvastam a pad alatt −

− Maga ott mivel foglalatoskodik, ha szabad kérdeznem?

− Dialektológiával és szintaxistannal. Ugyanis ez a diszkriminálisnak tűnő kriminális egyenlet egyáltalán nem tudja lekötni a figyelmemet! − de a lehető legaffektáltabb hangomon.

Igen, igen, igen: én RENgeteget színészkedek, és RETtenetesen pózolok! Hát persze. Mert hát úgy istenigazából MAGAMAT adni, egy az egyben − hát én nem is tudom. Érdemes? SZABAD?? Nem túl veszélyes az?? Nem tudom. Furcsa ember vagyok én, kétségtelenül nagyon furcsa ember…

Na el lehet képzelni, miféle légkört sikerült kialakítanom a szerencsétlen sors- és osztálytársaim körében is magam köré: egy különc, egy csodapók, egy szédült, lökött izéké… Ezzel együtt egész jó jegyeket kaptam − hát ez nem volt túl nagy kunszt. Még matematikából is − pedig én, meg a matek, az két különböző dolog. És kibírtam a három évet, ami tényleg nem semmi. Leginkább azért, mert tiszta véletlenül akadt azért egy jó tanárom, ő tartotta bennem a lelket. Osz Ferenc tanár úr − hogy az isten áldja meg, ahol csak éri. Már helyből sikerült annyit összefontoskodnom, hogy az első órától kezdve „professzor úr”-nak szólított − ez aztán szárnyakat adott. Hát én voltam ott az „Orsós professzor úr”! Aki „szíveskedett” kimenni a táblához, megírni a házi feladatát, tiszteletteljes hangon válaszolni a kérdésekre, megtanulni a soron következő bölcsességeket − hálával és szeretettel gondolok rá. Mert emberségesen, odafigyelve és humorral bánt velem.

Hát így lettem szakmunkás. Legalábbis papíron.

Nem sokkal ezután váltottam, a 21-estől átmentem a 2-es Építőipari Vállalathoz. Sok okom volt rá − de az utolsó lökést épp ez adta, hogy

végzett szakmunkás létemre változatlanul segédmunkási munkakörben akartak foglalkoztatni. Volt ott egy igen-igen hozzáértő építésvezető, vízügyi főiskolát meg egy sor marxista ezt-azt végzett, felejthetetlen neve volt: Cagányiné Csútpataki Enikő − rosszul mondom, mert volt benne egy rahedli ipszilon, há, meg egyéb finomságok, de hát nem csuda szépen hangzik még így is? − csak rám nézett és mindent értett:

− Ja, persze: SEGÉDMUNKÁS! − és helyére tette a dossziémat, meg a sorsomat.

Én meg kapásból elküldtem a drága hölgyet a picsába.

Úgyhogy akkor elpályáztam inkább a Kettesbe. Nagy előrelépés!

21-x=2, x=19, mármint hogy *mínusz*... Itt viszont legalább szakmunkás voltam már, sőt: *épületszobrász szakmunkás.* A beosztásom megfelelő lett volna, mondjuk még a szellem is, a brigád nem lett volna rossz, hát épületszobrászok − csak a főnökeink… Ilyenforma fizetések jöttek ki, hogy például 4600 forint, pont karácsony előtt − merthogy a górék úgy találták: „nem dolgozunk” Ami egyszerűen nem volt igaz! Nem, mindössze csak arról volt szó, hogy irritálta őket ez a jópofa, eléggé jól képzett és még a munkáját is szerető társaság. És hiába próbálta a művezetőnk, a Mózsi Pista megvédeni az embereit, azért se: négyezer-hatszáz, és kész! Nem csak rólam volt ott szó, az egész bandával ugyanígy kibasztak!

No, akkor én valahogy úgy elfáradtam. Mint mikor egy hídnak az anyaga egyszer csak elfárad, és akkor befejeztük, egy szép napon leül a folyóba az egész hóbelevanc − hát nem, ez eddig tartott és nem tovább, most vége! Elhatároztam, hogy otthagyom ezt az egész rémálmot, elmegyek világgá.

Ámde − pontos ritmusérzékkel − megelőztek: kirúgtak. Meg velem együtt az egész csapatot. Hogy nincs több munka, bezárjuk a boltot, jó napot, mehet mindenki, amerre lát.

A munkahellyel együtt persze elvesztettem a munkásszállót is − új munka és új szálló meg sehol. Kész, a kör bezárult! Jöttek akkor a cifra idők…

Ez már '90 eleje. Január, természetesen, mert mikor legyenek az elbocsátások, ha nem pont januárban?

Kinn voltam az utcán, ott álltam az aszfalton − jobban mondva hát jártam az utcákat, nehogy megfagyjak. Lógattam, lóbáltam a kezemet, üres volt − a cuccom különböző pályaudvari csomagmegőrzőkben, szanaszéjjel. A zsebem is üres, mert végkielégítést ugye nem adtak, lószart se, semmit − éheztem. Utca, utca, utca − aztán már ott tartottam, hogy dührohamot

kaptam, valahányszor szembejött valaki, tökéletesen elegem volt az embertársaimból, nem akartam embert látni, GYŰLÖLTEM őket − kimentem inkább az erdőbe, ott barangoltam, körbe, karikába…

Aztán felszálltam egy buszra − mindegy hogy hová visz! Baracskán léptem le róla − miért ne pont ott? Nem akartam én semmit Baracskától, először azt se tudtam, hogy így hívják azt a falut… De ott legalább találtam valami elhagyott bódét, abba behúzódtam. Se villany, se fűtés, se semmi. Csak egy rossz kis kút a közelben, közepesen zavaros vízzel, ott ittam, néha megmosakodtam…

De nem bírtam az éhséget − akkor megint Pest. Ettem a zsíros kenyeret, hörpöltem a teát a műanyag bögréből, ha osztottak valahol. Utca, megint utca. Meg ilyen tetves „melegedők”, jó hidegek azok is − na nem, akkor mégis inkább a placc! Éjszakánként pályaudvarokon aludtam − de hát lótúró volt az, nem alvás. Mert hol a vasúti rendész keltegetett, hol a rendőr baszogatott, meg fáztam, meg féltem is − juj. Hol az úerhá jött, hol a sokszorosan kitüntetett, különleges rendőri ezred gyakorlatozott rajtunk − jön a zsernyák, a Párizsban tervezett űrhajósdíszegyenruhájában, és szó nélkül: belém rúg −

− ÉBRESZTŐ, FÖL! ÁLLJ VIGYÁZZBAN!

De nem voltak különbek a vasúti rendeszek se. Ha csend volt: csináltak balhét, ha gáz volt: nyuszik. Végignéztem a Déliben két gyilkosságot is, ott, az orrom előtt szúrták le a fickót, meg a rendeszek orra előtt − na nem, akkor inkább az utca. Elbújtam egy kapualjban a kukák mögött, vagy kinyúltam egy padon, azt hazudtam magamnak, hogy alszom. Kipróbáltam a Vajdahunyad utcai fapadost is − a lázas rémálom. Félkezű, féllábú, negyedlelkű rokkantak, szerencsétlen öregek, ugató dilinyósok, mocskosak, bűzösek, a lábuk csupa fekély, éjjel nyögtek, szuszogtak, krákogtak, fingtak, okádtak, lopkodták egymástól a kenyérhajat is, menni alig tudtak, de azért állandóan összeverekedtek, hopsz, elő a kést − uram atyám, tünés innen, INKÁBB A HALÁL! Tavasztájt buheráltam magamnak az erdőben egy ilyen kis akármit, dorongokból, szénából, ágakból, az alatt háltam. Persze folyamatosan föl voltam fázva, folyt a taknyom, gennyedzett a fülem, hasadozott a bőröm, vérzett a körömágyam… És hát életemben annyit nem koplaltam, mint akkoriban.

Közben meg azért örültem is, hogy megszabadultam az építőipartól. Valami munka persze jó lenne, ha lenne − arra viszont ügyeltem, nehogy megint az építőipar közelébe kerüljek: nem, NEM, oda SEMMIKÉPP!

„Munka”: jó vicc − tavaszra olyan gyenge voltam már, hogy még ha valaki hülye fejjel munkát kínált volna, akkor se tudtam volna már dolgozni!

Nyár lett, mire egy kicsikét belerázódtam az új életembe. Jobban tudtam már tájékozódni is, ismertem valamennyire a lehetőségeket, a város mindenféle használható zugait. Egy segélyhelyen szereztem tébé-kártyát, hogy ha kipurcannék, legyen hová mennem − picike biztonságérzet volt azért ez is. Ősszel inkább már könyvtárakba jártam melegedni, ott szunyókálhattam is kicsit, például a kelenföldi városközpontban, ott még zenét is hallgathattam, rendesek voltak, megtűrtek. De hát megint: újra jön a tél…

Meg így tovább…

Három kemény évet nyomtam le az utcán, HÁROM keserves esztendőt…

Mindeközben, valamikor úgy '91 vége felé elindult bennem egy gondolat. Ha én ki akarok mászni ebből a pöcegödörből, és végérvényesen el akarok határolódni a múltamtól, azt egyetlen módon tehetem: TANULNOM KELL. A franc egye meg, hát ha csakugyan nem vagyok egy hülyegyerek, akkor KELL, hogy képes legyek rá! Hogy közben az utcán lakom, és korog a gyomrom? Leszarom! Tanulni éhesen és dideregve is lehet! Radásul: tanulni jó, tanulni szeretek. És most i semmi dolgom − hát ezt használjuk ki! Mért, 46 József Attila nem az utcai lámpák alatt olvasta a verseket? Akkor az Orsós Gyuri miért ne csinálhatná ugyanúgy?!

Kaptam magam, beiratkoztam a Berzsenyi Dániel Dolgozók Gimnáziumába − és egyből a másodikban kezdtem, minden különbözeti nélkül. Na, hajrá!

Doktor Lónyainé volt az első osztályfőnököm − nem egy igazán jó pedagógus, aprította a jónépet dögtanból meg kémiából. De szerencsére meg tudtam kerülni: átjártam a párhuzamos osztályba a Piszterkónéhoz, őnála sorra oldottam meg a versenyfeladatokat − úgyhogy amikor a Lónyainé kettesre akart osztályozni, a Piszterkóné lecsapott: − Álljon meg a menet, ez a gyerek TUD! − és a végén megalkudtak négyesben. Meg ilyenek, hogy a Bornemissza Aranka kettest adott − MAGYARBÓL! Vörösmartyt húztam a félévi vizsgán, kapásból köptem-vágtam az életrajzát, született 1800. január elsején Pusztanyéken, ésatöbbi, hogy aztán áttérjek a versciklusaira, a gondolati költeményeire, etcetera − persze hogy nem a tankönyv szavaival, mert Vörösmartyról én SOKKAL többet tudok, mint a könyv, Vörösmartyról én MINDENT tudok! De hiába: ez a ló a

harmadik mondatnál leállított: − Köszönöm, elég, ez nem az ami a könyvben áll, kettes!

Matekból − mindig is ez volt a gyengém − állandóan a bukás szélén táncoltam. Nem szégyellem, mert a tanárom, szegényke − hát a Rigónénak annyi köze volt a pedagógiai érzékhez, mint az árvaháznak a szülői értekezlethez! Később viszont sikerült átcsúsznom a Piszterkóné osztályába, és akkor minden jóra fordult. Ez egy rendes nő volt, odafigyelt a munkájára, eldumálgatott velem, eléggé ki is akadt, amikor megtudta, hogy hajléktalan vagyok, kapualjakban éjszakázok, zsíros kenyéren élek, hogy TÉNYLEG a Duna-parti lámpa alatt csinálom a házi feladataimat − és akkor így felkarolt a Piszterkóné. Én cipelhettem neki az atlaszokat és földgömböket egyik osztályból a másikba, ami meglehetős kitüntetésnek számított − és akkor az ő kedvéért már matekból is jobban felkészültem. Olyannyira, hogy a harmadikat és a negyediket egy év alatt intéztem el.

Nem volt azért ez egy sétagalopp: Évekig úgy élni, hogy ha akad egy hagymám is a zsíros kenyérhez, az már egy piros betűs ünnep… Nem kaptam én még munkanélküli segélyt sem − oké, az én hibámból: nem akartam sorban állni érte, mert örültem, ha nem kell embereket látnom. A társam kiállt koldulni, aztán ha kapott valamit, passzolt nekem is némi kaját − inkább így éltem. Volt úgy, hogy a Dobozi utca sarkán aludtam, meg volt, hogy a Batthyány téren − ez kicsit jobb volt, könnyebben el lehetett bújni a rendőrök elől. Volt olyan is, hogy leütöttek, ki akartak rabolni − de hát nem volt nálam semmi, csak a könyvem! Egyszer meg − ez felejthetetlen! − egy veszteglő, üres vonatban reszkettem, egy zágrábi jugó szerelvényen, ott imádkoztam, hogy jaj, csak ne engedjenek be ide senkit, és azzal etettem magamat, hogy ez most itten egy „külföldi felségterület”, ahová nem léphet be se a rendőr, se a gyilkos… Meg volt, hogy a vécét zártam magamra a mellékvágányra tolt vonaton, reggelig ott cidriztem a hidegtől és a félelemtől… Volt azért egy ócska nagykabátom, az azért általában volt. De már ilyenek, hogy címem, az soha − hát még a mai napig sincs állandó lakhelyem! A Vajdahunyad utcai menhely van beírva a személyimbe, oda viszont már egyáltalán nem jártam, szóval…

Egyébként jellemző, hogy hajléktalan magam voltam az egész iskolában. Volt még egy libuska, az lehetett még valamennyire hasonszőrű, tényleg csóró − Margitkám viszont buta volt, mint a popsim, szegény kislány abszolút nem rúgott labdába. A többiek, hát azok olyan szolid-szürke melósgyerekek voltak, olyanok, amilyenek…

No, elég az hozzá: hajléktalanként leérettségiztem.

Utána meg, egyből: felvételiztem az Eötvös Loránd Tudományegyetem magyar szakára.

Ahonnan két pont hiányában kivágtak. Ez volt '93 tavaszán.

Nem volt ez a Turánszki − lánykori nevén: Makarenko − utcai műintézet egy jaj de erős iskola, hát egy „dolgozók gimnáziuma”, ennyi csak. Nem is nagyon akart onnan továbbtanulni senki, a harminchármas létszámú osztályból mindösszesen hárman felvételiztünk: a Szombati Karcsit a pécsi orvostudományiról rúgták ki, alig pár ponttal, a Gáspár Menyus jogra startolt, de őt se vették fel − meg hát engem se. De én nem adtam fel a meccset, nem ment el a kedvem, épp ellenkezőleg. Nem vettek föl? Nem baj! Attól nekem még ott a helyem, mert arra van a jövőm! És elkezdtem szépen bejárni az egyetemre.

Szorgalmasan látogattam a nyelvészeti előadásokat, az esztétikai órákat, összevissza mindent, rengetegféle ilyen-olyan órát. De mint egy rendes egyetemista! Meg könyvtáraztam, jegyzeteltem − elkezdtem fokozatosan birtokba venni az egyetemet. Hogy úgy mondjam: illegálisan! Mert hát tulajdonképpen semmi keresnivalóm nem volt ott nekem! De tök jó volt, egy frenetikus élmény: hát egy új, még ismeretlen íz, belekóstoltam, hú de finom − na, rávetettem magamat rendesen. És ez óriásit segített rajtam! Elkezdtem életben maradni. És nem érdekelt tovább a külvilág!

És, hát ez sem mellékes: egyre inkább ott is laktam. Ott fürödtem − mert volt egy tornaterem és mellette egy öltöző zuhannyal −, ott mostam ki a ruháimat is, ott szárítgattam őket, próbáltam lehetőleg ottfelejtkezni, hogy éjszakára is rám csukják az ajtót…

És volt ott egy-két ember, akik hatalmasat segítettek nekem. Lelkesen jártam például a Czine tanár úr óráira, végtelenül szerettem, Móriczról beszélt, majdnem megkönnyeztem − hát gyerekkorom óta az egyik kedvencem volt Móricz! Úgy osontam be először, mint egy kisegér,

− Kérem, tanár úr, szíveskedjék engedélyezni, hogy bejárjak, tetszik tudni, az utcán élek, de van érettségim, és felvételizni szeretnék…

− Jöjjön, jöjjön, csak nyugodtan! És legyen egy kicsikét bátrabb, hát senki nem fogja itt megharapni!

Aztán behívott a szobájába is, kifaggatott, elbeszélgettünk − és nagyon jól összejöttünk. Attól kezdve már minden óráján ott ültem, csüngtem minden szaván. Meg bejártam egy sor szakszemináriumra, Sipos Lajoshoz, meg Maksányi Vilmosnak a Kölcsey-szemináriumára, és így tovább, hát

MINdenre, ami csak érdekelt − és akkor hirtelen MINden érdekelt engem! Hát földöntúli nyalánkságok voltak ezek a dolgok nekem!

Az irodalom úgy vonzott, mint a mágnes − hát IMÁDTAM az irodalmat! És akkor bejött mellé a filozófia. FILOZÓFIA! − hát egy ANNYIRA szép dolog, hát FANtasztikus mélységek! Ez már úgy korábban is fel-felcsapott bennem, ez a rajongás − jól emlékszem: amikor először a kezembe került egy filozófiatörténet, a Steiger Kornélnak a Bevezetése, és belebújtam, hát én rendesen elbőgtem magam! Annál a résznél, hogy a lélek halhatatlansága melletti érvek − júúj, ı hát én szabályosan eltaknyoltam a gyönyörűségtől! Most meg, hogy így kézzelfogható közelségbe kerültem ezzel a csodával, én teljes eksztázisba estem. Hát nekem filozófiát kell tanulnom, KELL, mert nekem ez az életem!

Sokat csellengtem a Jégbüfében, ha akadt egy kis pénzem, be-beugrottam egy teára, óraközi szünetekben is. Egyszer is: ott szapultam a pultos lányt, fennhangon, hogy édes jó istenkém, hát ez oly OStoba, mint egy HAL, hogy kérek tőle egy GYÜMÖLCSteát, ő meg elém lök egy FEKETE teát, hát ha ennyire stupid, akkor mért nem a rendőrkapitányságra megy dolgozni?! − egy ilyen nyafka, nőies tónusban. Egy fiú meg ott kukkolt. Nem tudom, mi ragadhatta meg az eléggé ellenszenves viselkedésemben − de valahogy megszólított. És akkor leültünk valahol, és dumáltunk. Közben odagyűltek körénk mások is, fiatalok, egytemisták. Meresztették rám a szemüket, látszott, hogy valami egészen különleges figurának tartanak, egy földön kívüli lénynek − mint ahogy az is voltam, valljuk be. És nem is egészen akarták elhinni a sztorit: MÍÍ, hogy egy HAJLÉKTALAN?? Pedig elég hihető volt: csont-sovány voltam, egy ápolatlan madárijesztő, lötyögtek rajtam a magam mosta gönceim, álmosan, kifacsartan, felborzolt idegekkel hadonásztam ott − sajnálom, hogy nincsen fénykép az akkori formámról, jól mutatná, hogy milyen messze voltam én akkoriban a „normális” embertől!

Úgyhogy persze főként rólam beszéltünk. Hogy honnan jöttem, hogyan élek. És hogy tanulni szeretnék, tanulni, tanulni, TANULNI − tényleg mint egy megszállott! És tolakodva teregettem ott eléjük az ilyen-olyan tudásom mindenféle részleteit…

Rém ciki lehetett. Nem is értem, hogy történt, de tény: máig is megmaradt nekem ebből a fura, alkalmi társaságból kettő vagy három ember. Barátnak, vagy legalábbis szövetségesnek. Elkezdtek segíteni, meg tölcsérezgették belém az önbizalmat. Talán annyit láttak, hogy azért az én

hőbörgésem nem TELJESEN irreális. És figyeltek − rendesen ki lettem figyelve! Kilesték, hogy milyen órákra megyek be, hogy végigülöm-e az előadásokat − és meglepetten észlelték, hogy több előadásra járok, mint ők! Hazudni nem lehetett − se nekik, se magamnak.

'94 tavasza: megint felvételiztem. Nem is értem, de megint: magyar szakra. És MEGINT nem sikerült.

Kudarc, újra csak − de azért úgy egészében nem volt rossz évem ez a '94-es. Nem roppantam össze, mentem tpvább. És nagyon fontos barátságokra tettem szerf. Pálfi Péter, egy ötödéves filozófia szakos hallgató: örök hálával tartozom neki. Mert rengeteget lendített rajtam! Igazából nem kellett hogy bárkivel szemben is „megvédjen", mégis BAromira sokat számított a kiállása mellettem!

− Figyeljetek már: nézzétek meg, hogy honnan jött, és hová megy! És higgyétek el, hogy ez az ember BE FOG JUTNI az egyetemre, mégpedig A MAGA EREJÉBŐL! − ez volt a Péternek a szövege, az isten áldja meg érte.

Õ volt az is, aki bevitt a kollégiumba. Az Elte Körösi Csorna Sándor utcai kollégiumába − oda, ahol egészen mostanáig dekkoltam. Amihez persze még más segítség is kellett: a Meszelics Istvánné, aki az egyetem diák-tanácsadóján dolgozott akkoriban, mellesleg egy pompásan kvalifikált tanár − na hát neki is oroszlánrésze volt abban, hogy ne billentsenek ki két lábbal. Mivelhogy tök illegálisan léteztem ott is! Egyszerűen csak csöveztem! Egyébként: leginkább tétékások között, akik az idegen-szagommal és a szakmai másságommal együtt is frankón elfogadtak! Persze egykettőre szemet szúrt, hogy hétvégeken, ünnepeken se megyek el sehová − aha, hát nincs hová menjen! Aztán ugye kérdőre vontak, és kiderült: se apám, se anyám, se bölcsőm, se szemfedőm − és akkor nagyon klasszul mankót adtak alám. Elmondták: leginkább azt tisztelik bennem, hogy cigányként idáig felverekedtem magamat − jó, hát ebbe nem szólhattam bele, tiszteljenek, amiért akarnak…

Elég boldog voltam ebben az ajándék melegben − pontosabban: boldog is voltam. Mert jutott azért a boldogtalanságból ott is. Nem mindig volt hely a szobákban, volt úgy is, hogy fűtetlen mellékhelyiségekben bujkáltam − a hideggel próbáltam nem törődni, viszont hát egyfolytában rettegtem, mikor kapják el a grabancomat, mikor fognak innen is kipaterolni. Nem, erről a cidriről képtelen voltam leszokni, ez már annyira belém ivódott − de többnyire adódott is valaki, aki visszakattintsa a régi reflexeimet. Volt itt is

egy rém undok spiné, a Kásáné, valami gondnokféle, aki láthatóan megesküdött, hogy engem visszajuttat az utcára − tiszta szívemből kívánom neki, tapasztalja egyszer a saját bőrén, hogy milyen az: utcákon hányódni, a parkban, egy padon készülni a vizsgára, miközben kövér pelyhekben hull a fehér hó… Meg mondjuk attól is megrendültem némileg, amikor egyszer a szobatársaim − pont akik befogadtak! − kipróbáltak. Hát ugye „mégiscsak: egy cigány!” És pontosan tudták, hogy többnyire egy facér peták sincs a zsebemben − no, hát kirakták a csalit: 224 forintot. Hogy vajon lenyúlom-e. NEM NYÚLTAM LE. Hanem szaladtam és kértem kölcsön a Pálfi Petitől két forintot, és hozzátettem a kétszázhuszonnégyhez. Mire megszámolták, már kettőszázhuszonHAT forint volt az ablakpárkányon…

Fura helyzet volt ez: aki csak felületesen is mert, azt hitte, egyetemista vagyok. Hát látott az órákon, futólag rögeszmét cseréltem vele szakkérdésekről, − Húúú, ez MINdent tud! Jaj anyám, hanyadéves lehet ez?! − Én meg csak játszottam a bazári majmot…

'95 januárjában megint óriásit léptem előre: legalizálták a kollégumi létemet. Ebben is jó páran lobbiztak nekem, addig dünnyögtek a karigazgató fülébe, mígnem egy szép napon − hát mint a mesében! − behívatott a Makrai Béla. Azt hittem, végem: most tanulok meg repülni! És akkor közölte velem, hogy mától úgy tekint, mint hamisítatlan egyetemi polgárt. És hogy nyugi, ő már mindenkivel mindent rendezett… Forgott velem a világ…

Attól kezdve még kajám is volt, rendes emberi táplálék, és folyamatos rendszerességgel, nem csak afféle alkalmi morzsák − na hát én zabáltam, ahogy csak a tátott szájamon fért, a szó szoros értelmében ZABÁLTAM! Már elnézést, de ez az adekvát kifejezés, mert hát kiéhezett voltam, mint egy vadállat! Amikor meg jól bepakoltam, olyan lettem, mint egy jóllakott napközis karácsony másnapján: bambán vigyorogtam… Tavaszig eltartott, míg valamennyire egyensúlyba jöttem: emberi formám lett, nem ugrált már annyira a tekintetem, kisimult valamennyire a hanghordozásom…

1995: újra felvételi. Most első ízben filozófiából.

Meg volt adva a szakirodalom, hosszú lista, hogy miből kell felkészülni − és akkor, természetesen az utolsó pillanatban: módosítás. Hogy te hülye, hát mégse arról, hanem ERRŐL kell számot adnod! És természetesen CSAK az Eltén − az összes többi egyetemen maradt a lista változatlan!

− Oké, semmi baj! Hátra arc, futólépés a könyvtárba, kezdjük elölről…

Márciusban beadtam a felvételi lapomat: filozófia és magyar…

Elém toppan akkor egy kölök, egy történelem szakos bölcsész, ismertük egymást úgy lazán, elém áll:

− Jézus-Mária, még hogy FILOZÓFIA szakra?! De hiszen te nem is olyan ALKAT vagy − és így tovább.

Hogy „nem olyan alkat vagyok” − nem tudom, mire gondolt, talán arra, hogy barna a bőröm? Nem kérdeztem rá…

Utána meg a Kiss Kati, az irodalomtörténeti könyvtárban:

− Mit KÉÉPzelsz, hát oda SOHA nem fogsz bejutni! Én ÖTÖDSZÖRRE jutottam be MAGYAR szakra! Te meg jössz itt a FILOZÓFIÁVAL!

− Tudod mit? − mondom neki. − Én ÖTÖDSZÖRRE se vettelek volna fel téged, se magyar szakra, se semmire!

− De szerencsére nem te felvételiztettél! Nem vagy komplett! Meglásd, hogy neked TIZEDSZERRE se fog sikerülni a filozófia!

Mármint hogy NEKEM. Hogy NEM fog sikerülni, TIZEDSZERRE sem! A FILOZÓFIA!!

− Jól van, szívecském − mondom neki −, hát majd meglátjuk. Te csak húzgáld a strigulákat, hogy hanyadszorra jutok be, más gondod ne legyen!

Szóval ugye beneveztek a *Ki nevet a végén?* című játékba − jó, rendben, játsszuk akkor! Nagyon jól van, tubicám, majd jössz te még bocsánatért esedezni a Gyuri bácsihoz!

Persze azért izgultam − és TANULTAM, mint akit korbáccsal hajtanak. Mellette alig éltem. Nem, akkor én se nem láttam, se nem hallottam, azokban a hónapokban én CSAK tanultam. A Heidegger egyik könyvét ötször elolvastam, ÖTSZÖR! Hogy már kimondottan bosszankodtam: HOGY nem tudom kívülről még mindig? Hát ennyire dinnye vagyok? Miért nem rendőrtisztire adtam be a lapomat, vagy műszakira, ha egyszer ilyen tapló az agyam?! Na nem baj, gyerünk, még egyszer… A barátom, a Pálfi Peti, az ötödéves filozófus, hát ő csakugyan minden támogatást megadott nekem, derekasan bedobta magát, hogy tartsa bennem a lelket − csak éppen filozófiáról nem tudtam vele beszélni, de három szót se. Merthogy az őt nem érdekli. Ezt négyszemközt, férfias nyíltsággal kivallotta nekem. Hogy őt a filozófia ABszolút nem érdekli − ő csak tudja. De TUDJA! Hát igen: mellette én egy gusztustalan kis stréber vagyok − de hát ez már hatéves korom óta így van.

Két tárgyból készültem − és mellettük, tartalékban ott volt még a harmadik: a Zeneművészeti Főiskola. Mert hát a zene, az a LÉTelemem,

arról képtelen lennék lemondani! Az utolsó hat hónapban elég nagy erőbedobással ráhajtottam a zenére is: előkapartam a régi szolfézs-ismereteimet, az összhangzattant, a formatant, a kollégiumban hozzájutottam egy zongorához, gyötörtem azt is − úgyhogy szóval elmentem vizsgázni oda is. És megcsináltam! Felvettek, zeneszerzés szakra…

Csak ez egy olyan dolog, hogy − hát mindenki előtt titkolom. Nem mintha bármiért „titok” lenne, végül is nem az − csak ez valahogy annyira egy belső, intim ügyem, hogy erről szentségtörés lenne beszélni. Ilyent szent szavakat, hogy ZENE, TILOS kimondani! Igen, ez a dolog már piciny gyermek korom óta annyira mélyen bennem élt, és AKKORA feszültséggel, hogy megtanultam nem beszélni róla.

Szóval hát felvettek oda is. Mindegy, mert nem kell ez most már semmire − mégis jó, hogy kipróbáltam. Jóformán titokban mentem oda, csak hogy magamnak bizonyítsak − és bejött. Jó érzés, sőt: fontos. Egy győzelem!

De hát addigra én már fülig szerelmes voltam a filozófiába! És éppen pont a Heideggertől kaptam a bűvös csókot!

Nem mondom, az írásbelitől eléggé tremolóztam. Idő sem annyi jutott a felkészülésre, amennyit elegendőnek éreztem volna, hozzá meg agyondolgoztam magamat, éreztem, hogy elég rozoga állapotban vagyok megint…

A Műegyetem egyik tantermében írtunk, egy pénteki napon, június huszonkettedikén. Oxigén, az annyi se volt a teremben, mint a maci-sajtban brummogás, ablak egy darab se − na hát én mindig is tudtam, hogy a műszakiak idióták, de hogy ENNYIRE ökrök, hogy EGYETLEN ABLAK NÉLKÜL tervezzenek egy tantermet, azt azért valahogy mégse hittem! Működött ott valami elszívó − de mint a halottnak a puszi, annyit ért csak. Hát ott mindenkiről ömlött a víz! Kaptam valakitől ajándékba egy kétliteres kólát, felforrt az is ötvenfokosra, olyan volt, mint a húgy − de valószínűleg az életemet mentette meg így is.

Viszont a Pálfi Petinek a ruhája volt rajtam. Egy elég új, csíkos öltöny. És ez AKkora lökést adott nekem, hogy hűha. Ez oly rengeteget jelentett, hogy én máig se tudom: konyítok én valamennyit ehhez a dologhoz, vagy pusztán és egyszerűen csak a ruha tette, amit tett?

Egész hátul ültem, de puskázni nem is próbáltam, nem tartottam volna etikusnak, meg hát egyáltalán: ha hülye vagy, dögölj meg! Azonkívül meg

nem is volt szükségem semmilyen segédletre.. A legszebbik írásomat vettem elő − mert sokféle írásom van, ezúttal az ünnepit használtam −, szinte már rajzoltam a betűket. Azt hiszem, ez direkt hiba volt: hybrisz, meg persze a szűkös kis időmet is veszélyeztettem az ostoba rajzolgatással − de nem lett baj, végül szépen be tudtam osztani a három órát. Amikor kihirdették a tételeket, tíz percet gondolkoztam, összegereblyéztem a gondolataimat − aztán neki. És mint a vízfolyás!

Az első tétel Descartes álom-argumentuma volt. Ez simán ment, teljesen otthon voltam a témában. „Értekezés a módszerről", ismertem jól, de még egyebeket is ismertem hozzá, mert elolvastam a „Metafizikai elmélkedések"-et, eredetiben, franciául − mert még az *első* évben megtanultam franciául is, az utcán, meg á Francia Intézetben, szorgalmasan bejárogattam a Szekfű utcába, ezt el is felejtettem említeni! Meg ráadásul szeretem is Descartes-ot, a dualizmusa nagyon rokonszenves nekem, annak ellenére, hogy mellesleg fizikával is foglalkozott a faszi, dioptriával, optikával, de még matematikával is a szerencsétlen, megcsinálta a koordinátarendszert, ráadásul meg még az anatómiába is belepiszkált − mindegy, mert közben a gondolkodása: hát mint egy földre szállt istené! Ugye: AZ IDEA. AZ „isteni szemlélet", és hozzá az isten-érvek − csodálatos, na, tényleg isteni! Úgyhogy ezt élvezettel levezettem, Platóntól követve a gondolatot, Arisztotelészen át végig, bőven kitérve Kantra is − pik-pak, minden a helyére került!

A másik tétel meg, mondanom se kell: Heidegger esszéje volt. Hát ettől tök elolvadtam! Micsoda mázli! Közben meg nem is − mert tényleg nem hiszem, hogy egyszerűen csak szerencsém volt. Nem, hanem hát baromira ki voltam hegyezve, ŐRÜLETESEN kapcsolt az agyam! A heideggeri egzisztencia-fogalmon egy MÁ-sodpercig se kellett töprengenem: egyfajta létviszony − oké, írjuk! És egyenesen tollba gondolkodtam! És megírtam. Verejtékben úszva, de győzedelmesen végigverekedtem rajta magamat! Ógörög idézetekkel szépen kidekorálva, volt benne fenomén, logosz, minden ami kell − ó, de gyönyörteljes érzés volt!

Utána viszont kész voltam, totál kész. Lucskosan és reszketve támolyogtam ki az épületből, fülig maszatosan is, mert egy csokit vittem be kajának, az persze elolvadt, akárcsak én…

Letöttyentem a Duna-parton a lépcsőre − hát teljesen elhagyott az erőm − és akkor úgy elkezdtem felböfögni a nagy meccset. Hogy jaj, mit felejtettem ki, mit szúrtam el? Óóó, hát persze, én neofogyatékos: hát a

fundamentálontológiát különírtam, két szóba, én nyomorult debil! És a görög szövegek? biztos azokban is van egy sor hiba − hatökör vagyok, hát mi a francnak kellett dicsekednem velük!

És, hát úgy elkezdtem saccolgatni, hogy ez most vajon hány pont lehet. Bizonyos, hogy nem voltam EGÉSZ rossz − úgyhogy akkor ez olyan tizenegy pont. Na, akkor számoljunk − JAJ, hát ez nem elég! De még a tizenkettő se lenne elég! Áá, dehogyis fogok én bejutni! Mégis a Kiss Katinak volt igaza: még hogy FILOZÓFIA, ugyan már! Akkor fogok én szóbelizni, ha majd a döglött ló háton úszni tanul! Szóval hát: ennyi volt. Ábrándoztam egyet, jólesett − most viszont szépen felejtsük el az egészet…

Elhebegtem a tényállást a Pálfi Petinek − ő ugyan nem nagyon csípi Heideggert, nem a legjobb szakértő a tárgykörben, de azért végighallgatott és azt mondta: ő úgy saccolja, hogy ez nem lesz karó. Mentem akkor a Gábler Árpihoz, filozófia szakos ő is, gyakran tanultunk együtt, a lakásán kerestem meg − emlékszem, az apja jól meg is ijedt: miféle szörnyűség történt velem, miért potyog a könnyem?!

Végigbőgtem az éjszakát. Rendesen be is lázasodtam, piszkosul rosszul voltam… A Peti ült a vaságy szélén, ő vigasztalt:

− Nyugi, be fogsz jutni. Ha most nem, majd legközelebb. Mert − azt mondja − te KÉTSZERESEN is megérdemled: a tudásoddal, meg az életeddel! Na ne rinyálj már annyit, fel fognak venni!

Másnap kialvatlanul, kisírt, vörösre dörzsölt szemmel, dagadt képpel mentem be, tökéletesen szétesve, lángolva a láztól, vastag pulcsiban, mert dideregtem a harmincfokos hőségben, persze üres gyomorral… Előbb a diák-tanácsadóba kopogtam be − a Marika néni meglát, felugrik, megperdül:

− JUJ! Szedje össze magát! TIZENHÁROM pontot írt!

− Elnézést − mondom −, MIT tetszik mondani?? Tetszik tudni egyáltalán a nevemet??

− Gyurikám, ne hülyéskedjen! Hát naponta megfordul itt, persze hogy tudom a nevét!

− És − mondom − nem tetszett ELNÉZNI?? − mert voltunk többen is O-betűsök, Orbán, Oberfrank, meg mittudomén, a Marika néni meg öregecske már, háthogyha TÉNYLEG csúszott a szeme egy sort!

− Gyuri! Azért olvasni még tudok! De menjen fel az emeletre, ott lóg a papír a táblán, ellenőrizze!

NEM MERTEM felmenni! Egyszerűen NEM MERTEM!

Aztán mégiscsak rászántam magamat. És csak álltam ott, bámultam a gépelt listát, megbabonázva…

Akkor már örömömben sírtam. Most már talán nem kell pöcegödör-szippantónak állnom…

Következő nap: szóbeli. Ez már a Piarista közben, a Filozófiatörténeti Tanszéken.

Előtte a barátaim kicsit rendbe hoztak. Teletömtek gyógyszerrel, töltöttek belém teát, előző este ágyba parancsoltak, altató, minden, reggel már enni is tudtam, belapátoltam egy tojásrántottát, megittam két vödör kávét − nagyszerű, állok a lábamon. A Péter elkísért, még a folyosón is instruált, megtanította az egész vizsgabizottságot:

− A Ludassy az elnök, Rousseauval foglalkozik, meg társadalomfilozófiával; Boros Gábor: Descartes-szakértő; Máté András: logika, valamint görögök, Arisztotelész meg Platón. Na, mindent tudsz, lódulj! − és belökött.

NAGYON fegyelmezett voltam. A LEhető LEGfegyelmezettebb! Ügyeltem minden mozdulatomra, a mimikámra, a hangsúlyaimra. Kezem a combomon, nehogy gesztikuláljak! Kínosan kerültem a germanizmusokat, a szóismétléseket, vigyáztam, hogy a hanghordozásom egyenletes legyen, gondom volt rá, hogy a tekintetem derűt, optimizmust, ezzel együtt meg még szerénységet is sugározzon…

Persze az írásbelimben turkáltak. Kiszúrtak néhány helyesírási hibát is − na igen, hát ez van, eszerint ezért nem kaptam meg a tizenöt pontot − most már mindegy. Heidegger, Szent Ágoston, Descartes, Platón -kapkodtam a fejem. A lélek halhatatlansága mellett és ellen szóló érvek − keményen megmasszíroztak, de azért minden rendben ment. Volt mégis egy piciny gubanc, éppen Heidegger körül; mert az egész csoportból egyedül én írtam a hermeneutikai jellegről; ez egy nagyon fontos izé, a „Lét és idő”-ben található − na szép, de hát hogy is van ez közelebbről? − Igen, igen, hát az úgy van, hogy nem körforgásra gondol itt Heidegger, hanem ugyebár egy előre-hátra mozgásról van szó − na ez így nagyon jó volt. Meg jó volt az egész − csak azért alig vártam már, hogy vége legyen. Mert valljuk be: lényegesen kellemetlenebb játék ez, mint egy foggyökérkezelés!

Eredményhirdetés: tizenöt pont.

A maximális pontszámot kaptam a filozófia szóbelin…

Na így lett az összesített pontszámom száztizenkettő.

Nemsokára megjött az értesítés, hogy föl vagyok véve…

Egy icipici kehe volt azért a dologban, csak hogy ne legyen már hibátlan a hófehér paci: az Elte pontnál húzta meg a felvételi határt − merthogy ebben minden egyetem maga dönt. Mindenki azt szerette volna, hogy az Eltére kerüljek − de hát hiába: ahhoz bizony hiányzott egy pontom. Így aztán csak Szegedre fértem be. De ezen már tényleg csak egy fél órácskát hervadoztam − nem, sokkal jobban megszállt ennek a hihetetlen diadalnak a mámora, semmint hogy most ezért nyafogjak!

Ha én az eddigi utamon bárhol elakadtam volna, én már nem is élnék. Mert nem szabad megállni! − már elnézést a közhelyért, de ez így igaz: megállni nem lehet! Vagy legalábbis ÉN belehaltam volna a tudatba, hogy na akkor eddig, és itt stop, mostantól befagyott az életem a lavórba − nem, akkor inkább a halál. Vannak ugye ezek a szívmelengető transzparensek, miszerint ugyebár „az a fő, hogy hasznos és megbecsült fogaskereke legyek a társadalom gépezetének”, blablablabla − nagyon szép, csak hát azért IGÉNYEK és CÉLOK és előrevezető UTAK nélkül én képtelen lennék élni! És én nem tudnám magamat azzal kifizetni, hogy egy üres jelszó szintjén fogalmazzam meg ezt − én valóban egy belső igényt akartam kifejleszteni magamban! Függetlenül a körülményektől! Vagy talán éppen a körülményeimmel is feleselve! − valószínűleg. Mert én bizony el sem tudnék képzelni magamnak egy olyan gyerekkort, hogy gazdag és művelt család, fülig elkényeztetve csücsülök a tejszínhabban és ha moccanok, örökké csak a könyvespolcba verdesem a fejemet *úgy* nem is lenne érdekes, hogy bejutottam az egyetemre az úgy tényleg nem volna egy különösebb poén! Így viszont ez az ÉN_ diadalom, CSAK az enyém! Nem többet ér. Így a babér?

Csak hát ezt a szép meccset nagyon sok ember nem érti. És akkor nem csoda, ha én meg nagyon kevés emberrel találom meg a normális hangot…

Tudom: nekem még nagyon sokat kell letennem az asztalra − ezzel tökéletesen tisztában vagyok. Mondjuk ez se volt egy teához szervírozott piskóta, amit én mostanáig elcsócsáltam, büszke is vagyok veszettül, hogy lement a torkomon − de hát még RENGETEG minden hátra van. Csak nem megállni, nem megállni…

Most én meghaltam. Meghalt bennem egy valaha volt valaki − de csak azért, hogy egy új énem életre keljen és éljen. Most plagizálok, mert ez egy Szent Pál-i locus − de mélyen igaz, és pont rólam szól. Boldogító haláleset: egyfolytában örvendezek, hogy meghalt, ami már nagyon nem kellett hogy éljen. És most egy darabig az a dolgom, hogy boldog legyek, amiért idáig

már eljutottam. De ez természetesen nem azt jelenti, hogy ELÉGEDETT lennék − nem, mert tudom, hogy őrületesen nagy feladatok állnak még előttem. Meg kell oldanom majd azokat is, és MEG FOGOM OLDANI őket! Mert csak akkor leszek MÉG nagyobb magam előtt, ha TÉNYLEG eleget tudok tenni a következő kihívásoknak is! És tovább és tovább, megállás nélkül, mert mindig újabb és újabb feladványok jönnek, és én ezekből a küzdelmekből győztesként akarok kikerülni, GYŐZTESKÉNT!

Tegnap végigvitatkoztam a délutánt az Ibolya preszszóban egy lánnyal. Kis szöszi, másodéves történész, de az életből nem sokat kóstolt még, és nyilvánvaló, hogy valamivel irritálom, pedig isten bizony soha még nem bántottam −, szóval egyfolytában csak kötekedett velem. Hogy azt mondja:

− Figyelj, tulajdonképpen te BOSSZÚBÓL akarsz filozófus lenni? − de ilyen undokul!

− Nézd − mondom neki −, nézd: igazán nem pusztán csak arról van itt szó, hogy megmutassam azoknak a bőgő barom baranyaiaknak, hogy „na, kapjátok be, íme hát: EZ lett abból a kis kiröhögött hülyegyerekből, nyaljátok ki a seggét!", nem egyszerűen erről szól ez a dolog. Habár… De úgy hiszem, MOST már igazán indokolt és jogos részemről egyfajta konfrontáció bizonyos emberekkel szemben. INDOKOLT, JOGOS − vagy legalábbis érthető. Hiszen ezek a torzszülöttek vágtak engem taccsra, de szériában! Nézd

− mondom −, gondolj bele: eléggé más lett volna az ábra, ha már kisded koromtól másfaja pályán focizhattam volna − úgy ma már vezető zeneszerző lehetnék! Nem akarok beképzelt lenni: ha nem is egy mozarti nagyságrendű géniusz, de azért, a rohadt életbe, VALAKI lennék már! Azért ez talán nem mindegy! Jó, én így is győzök, és ÍGY nekem talán még érdekesebb és édesebb is a győzelem − de hány kiló és mázsa és tonna szenvedés különbözteti meg a két utat? Nem − mondom neki −, talán mondjuk nem „bosszúért" lihegek − de annyi valószínűleg igaz, hogy szeretném megdöbbenteni ezeket a ganaj túró bogarakat! Vagy legalább egy figyelmeztető táblát akarok kirakni a szutykos orruk elé, hogy hoppá, hát ilyesmiket NEM SZABAD csinálni, EMBEREKKEL! Könyörgöm, hány életet fognak még elbaszni ezek a szörnyetegek? Költői a kérdés, hiszen tudjuk, hogy nagyon sokat − na de hát SZÓLNI KELL, vagy nem?!

Szólni kell. Úgyhogy szándékomban van egy önéletrajznak a megírása, könyv formájában, el akarok mondani mindent, ki akarom adatni: „A

gyogyótól az egyetemig” vagy „A gyepétől Heideggerig” vagy valami ilyesmi címmel…

Krisztusi korban vagyok, épp ideje, hogy egy kis számvetést csináljak, felmérjem, hogyan is állok: istennel, emberekkel, meg magammal, a tükör előtt. Erre is kéne mostanában egy kevés időt szakítanom − de addig is:

Nézzük először az istent. Én hiszek benne, hogy VAN. Nem járok templomba, és a hitem sem az az elfogult vakhit − de elég határozottan úgy gondolom, hogy isten létezik. Mert tapasztalati tény: vannak olyan talentumaim, amelyeket csakis istentől kaphattam, senki mástól. Képességek és tehetségek, egy csomó gönyörű dolog, amelyeket talán még nem is ismertem fel magamban, majd talán egyszer, sokára − hát honnan, HONNAN? Hiszem, hogy isten van -és ennek a hitnek a tényleges gyakorlati szerepe is tetten érhető az életemben. − Na ennyit istenről, az isten kipipálva.

Mert az a fura helyzet, hogy ami az aktuálisan jóval nagyobb gondom, az az embertársak. Különös tekintettel egy meghatározó körülményre: hogy cigány vagyok.

Látnom kell és töredelmesen be kell ismernem, hogy a cigányokkal kapcsolatban eléggé ellentétes érzéseim vannak. Mert van úgy, hogy kurva büszke vagyok magamra, és a CIGÁNYSÁGOMRA vagyok büszke − igen, arra is, mert azt nem lehet kivonni vagy kifelejteni belőlem! Egészen pontosan arra vagyok büszke, hogy a CIGÁNYSÁGOM ELLENÉRE ilyen magasra tudtam emelkedni A CIGÁNYSÁGOMBÓL! − −

Szóval hát akkor mégsem lehet egy olcsó lőre az a cigány vér, amely az ereimben folydogál! Másrészt viszont… Szóval a tapasztalataim…

Az a baj, hogy én túl sok buta cigánnyal találkoztam, túl sok rettenetes tahóval! Olyanokkal, akik egyfolytában csak lopnak, csalnak, hazudnak, veszekszenek és verekszenek, felgyújtják maguk alatt a padlót − szóval zsinórban olyan dolgokat csinálnak, hogy annak alapján azt kell mondjam; az állat értelmi szintjét sem ütik meg! Igen, igen, nagyon sokan ENNYIRE képesek kivetkőzni az emberi mivoltukból! Jó, szó se róla, magyarban is épp elég állattal találkoztam, haj aj, HAJAJ! Ne is bíbelődjünk az összehasonlítással, mert nem érdemes. De mit kezdjek azzal a ténnyel, hogy ennyire NEM AKARNAK a cigányok? Én ezt egyszerűen nem értem! Hogy ennyire passzívak, ilyen nagyon nem törekvők, és és és − most majdnem kimondtam, hogy „nem dolgoznak, és nem is akarnak”; csak közben eszembe jutott, hogy én magam is dobbantottam a munkából, azzal

a szándékkal, hogy soha többé, és most is úgy látom, hogy tök igazam volt…

Szóval eléggé meg vagyok kavarodva a cigányokkal. És nem csak hogy kommunikálni nem tudok velük, de hát az egész viselkedésük cakk-pakk olyan, hogy az engem már egyből taszít. Talán nem éppen bennük van a hiba, nem feltétlen ők tehetnek róla, hogy ilyenek, csak hát… Iskoláztatni kellene őket, meg foglalkoztatni, hiszen tehetségesek, hát ezt is nagyon jól tudom! Közben viszont olyan nagyon hálátlan dolog velük foglalkozni…

Igen, én eléggé türelmetlen vagyok az úgynevezett egyszerű emberekkel. Ezt sokan az orrom alá dörgölték már − csak érdekes módon általában olyanok, akik soha nem éltek köztük! Ahogy ÉN viszont velük I dolgoztam, laktam − bár tudnám felejteni! 66 Most mit tagadjam: én nem igazán érzem jól

magam köztük. De ezt a gubancot ŐK kezdték gubancolni! Hát NAGYON nem értettek meg engem! És akkor én erre: tényleg nem akartam hozzájuk igazodni. Valójában nem is lehetett, de bizony nem is akartam − így valahogy volt ez. Tudom: ha én Heideggerről tartok rögtönzött akadémiai székfoglalót építőipari segédmunkásoknak, hát abban már van egy hatalmas adag pökhendiség, az bizony csak egy póz, meg persze egy elég meredek provokáció. És csakugyan nem tudom, hogy ők ehhez miképpen viszonyulhatnának, fogalmam sincs. Lehet, hogy valamennyire én magam rontottam el ezt a helyzetet − de hát ha egyszer nem tudok velük szót érteni, akkor NEM TUDOK VELÜK SZÓT ÉRTENI! mert nincs mihez kapcsolódjak, hiszen pokolian tudatlanok, nem olvastak semmit és csak kétféle kötőszót ismernek, hogy baszdmeg és hogy kurvaanyád − hát így mi a lófaszt kezdjek én velük?! Az ilyen munkásszállón tenyésző, meg menhelyeken rothadó emberroncsokkal?! Persze, persze, hát az ő egyszerűségük, az is egyfajta karakter, sőt, ÉRTÉK, ez egy gyönyörű gondolat, és elméletileg hibátlanul igaz − csak amikor már ott tart a dolog, hogy IQ-ról beszélni velük kapcsolatban egy ledér vicc lenne, pimasz perverzitás, akkor én MIT léphetek? És ne sarkítsuk ki a kérdést, mert nem arról van itt szó, hogy hát én elhúzódtam tőlük, „mivel a filozófiáról fingjuk sincsen” -nem, mert sokkalta köznapibb szinten jelentkezett ez a probléma: hát én olyanokkal éltem együtt, akik jobbára még írni-olvasni se tudtak! Hát egy hatalmas űr tátong köztem és köztük, EGY HATALMAS ŰR! És akkor jön egy ilyen vízicsibe, egy lila széplélek, ez a tündérke, akivel ott a presszóban lelkiztünk, egy könyvtárban született kis mimóza, aki életében

még Kőbányát se látta, nemhogy EGY MELÓST, úgy tapintható, lábszagú közelségből, de azért ugye egy szépreményű „értelmiségi-palánta”, jön nekem, hogy aszondja:

− Mondjad már, nem azért akarsz te filozófus lenni, hogy ezt a „hatalmas űrt” MÉG hatalmasabbá tegyed?

Hát, én se köpni, se nyelni nem tudtam…

Jó, persze, nem szerencsés, ha ilyesmikbe lovalja magát az ember fia, szerencsétlen embertársainkat lenézni nem szabad, a Bródy Jancsi ezt már '72-ben megmondta, abban a Koncz Zsuzsának írt számában, hogy *Én nem tudtam azt kérem* − ez mind igaz. Ez IS igáz. Meg ugye felfoghatjuk nyereségnek is, ha az ember ott legalul, ezekben a körökben is meg fordult, végtére az is egy hasznosítható élettapasztalat -csak közben az is igaz, mert HÉTSZENTSÉG: a sors LEGdurvább kibaszása volt velem, hogy ilyen véglények között kellett léteznem − ezt én képtelen vagyok másképp értelmezni.

„Embertársak” − kicsit elkalandoztam. Szóval… Sok mindenre kell most majd vigyáznom. Például: nem szabad elfelejtenem, hogy nagyon kellenek az emberi kapcsolatok. Most pontosan abban a korban és helyzetben vagyok, hogy ÉGETŐEN kellenek! Nem lenne jó, ha elvesztegetném a drágán szerzett emberi kapcsolataimat − például a nagyképűségem, az ostoba gőgöm miatt. De talán meg tudom óvni magamat ettől a buktatótól is. Végül is van egy jól bevált receptem: megfigyeltem, hogy aki lezseren hülyéskedik, azt sokkal jobban szeretik, mint azt, aki állandóan csak a komoly rizsát nyomja. Mert az embereknek már teli van a hócipőjük a sok nagyokossal. Akik annyi mindent elrontanak! Nem, ezeknél jóval vonzóbb a bohóc. Ez egy igen fontos megfigyelés 68 − úgyhogy majd próbálok eszerint mozogni.

Ez már rólam is szól. Na igen, ami szerénytelen enmagamat illeti: mostanában épp azzal vagyok elfoglalva, hogy − hát szorgalmasan imádkozom: szerénységért. Mert az ember esendő, hajlamos elszállni, és én kóros mértékben is hajlamos vagyok belesétálni az ilyesfajta csapdákba. Úgyhogy nem árt rendszeresen tudatosítani magamban: az én mostani győzelmem roppantul relatív, egy filozófiát tanító tanárhoz képest én még csak egy jól fejlett paprikajancsi vagyok. Fontos, hogy időnként rászóljak magamra: Hoppá, fiú, maradj a Földön, az emberek közt, hiszen te is az vagy csak, ha egyáltalán! Azzal együtt PEERsze hogy NAAgyon szép vagy, meg csuda ügyes, de azért vésd jól az agyadba, hogy nem te szartad a

spanyolviaszt! Úgyhogy csak vigyázat, és nyugi. A realitás, az nem is olyan nagy hülyeség, talán egészségesebb, ha igyekszel megállni a biztos talajon!

Ugye, öt év múlva elvégzem az egyetemet, zsebemben a diploma. Akkor leszek harminchét. De olyan messzire nem látok. A sok szörnyű iskola-élményem dacára úgy érzem, van valamennyi hajlamom a pedagógiához, nem esnék kétségbe, ha tanítanom kellene. Vagy, ha az nem, hát ott a másik álom: a kutatás. Leginkább Heideggerrel szeretnék foglalkozni, ez nagyon érdekel. De akkor még ott a zene is! Hm, esetleg zeneesztétika? Nem tudom még. De a zeneművészeti felvételemet semmiképp nem dobom el, megpróbálok egyelőre halasztani. Ha Szegedről egy idő után fel tudnék evezni az Eltére, mellette talán csinálhatnám a zenét is. Vagy pendlizzek? Végül is csak két óra a távolság a két város között − meg persze egy nagy kalap pénz. Szóval ez most még egy nagy ködgomoly. De majd letisztul minden!

Persze, gomolyognak itt még egyéb ködök is. Harminckét éves vagyok, mások ilyen korukra már bőségesen beszereztek egy családot − na hát ezt a dolgot én nem akarnám elsietni. Úgy gondolom, én százéves koromban is ráérek megnősülni. Nem, ezt kár lenne elkapkodni − és én ANNYIRA nem bízom a mai lányokban! Ezeknek pénz kell, lakás, kocsi, családi meleg, meg BUTA fiúk − hát én sajnos egyiket se tudom nyújtani: se lakásom, se autóm, se pénzem, a családtól hujuj de messze vagyok, de még a butaságom sem elegendő − úgyhogy akkor hanyagoljuk szépen egymást. Közben viszont nem akarok én agglegény se lenni, a lelkem mélyén persze hogy szeretnék egy családot − szeretem a gyerekeket. Meg hát az élét célja mindenképpen az, hogy − szóval, tudja fene. Őszintén szólva: van azért egy barátnőm. Főiskolára jár, Baján, egy szőke lány, szóval „paraszt”, nem cigány, kicsikét kövér, de azért eléggé szerény -hát nem tudom, hogyan alakulnak majd a dolgaink. Fogalmam sincs, hogy fog tudni megbirkózni egy ilyen elvarázsolt figurával… Na, hát ez mindenképpen egy kapcsolat, esetleg lehet belőle valami. Vagy pedig majd borogatjuk, és akkor elmúlik. Tévedni nem szégyen! Csak az nem téved, aki nem gondolkodik − ezt már Szent Jeromos is megmondta.

Holnap utazom Szegedre. Kezdünk. A részleteket még nem tudom. Például a kollégiumot. De most már csak lesz valahogy Reménykedem valamilyen ösztöndíjban − hát nem szeretném pusztán azért feladni az ügyet, mert nincs mit ennem, mert nincs hol lakjak, mert nem tudok befizetni ilyen meg olyan díjakat. Be kell majd rendezkednem, vár rám egy

csomó gyakorlati teendő − ettől kissé frászban vagyok, mert a gyakorlat, meg én, az két dolog. A gyakorlatiasság állítólag nem áll rosszul egy fiúgyereknek − na ı hát énnekem erről eléggé más a véleményem. Én kimondottan károsnak, vagy éppenséggel KÓROSNAK tartom ezt a bizonyos teli szájjal reklámozott gyakorlatiasságot! Olyannyira, hogy direkte SZÉGYENEMNEK tartom, hogy csavarhúzót tudok fogni a kezemben, sül a képemről a bőr, amiért valaha is bevertem egy szöget a falba! Hagyjuk is a „gyakorlatot" a pokolba, én most TANULNI AKAROK, én ebben hiszek. És hiszem, hogy ha valaki még harminckét éves fejjel is minden erejét bedobva, tűzön-vízen át erre szánja magát, akkor ez nem egyszerűen valamiféle játszi „érdeklődés", hanem annál több. És akkor hiába jönnek közbe mindenféle kicsinyes buktatók: le vannak szarva − és a dolognak sikerülni KELL.

Holnap: ünnepnap. Holnaptól, ha minden igaz, legálisan LAKOM valahol. Reggel felülök a vonatra, délelőtt beiratkozom az egyetemre, délután még körbejárom a várost, szétnézek kicsit − és aztán este amire lehajtom a fejemet, az már egy törvényes párna lesz. Nem egy fű alatt passzolt, alkalmi könyöradomány! Ünnepi álmom lesz holnap: nem kell már óránként felriadnom, magam alá vizelve rémüldöznöm, hogy nem akar-e valaki kipenderíteni az utcára − juj, nem is tudom elképzelni, milyen lesz! AKKORA izgalom ez! Na de tényleg: hát nem egy HATALMAS dolog? Ugye, aki ebben az országban munkásnak született, az úgy általában úgy is marad: munkás lesz. Ilyen, hogy KŐMŰVES a fiú, ráadásul HAJLÉKTALAN, és akkor hipp-hopp, egyetemi tanárrá avanzsál − hát van ilyen? Nem csak Andersennél? Persze, tudom, nem professzornak állok én holnap, mindösszesen csak sima egyetemistának − na de ez is: nem CSODÁLATOS? Ilyenre én nem is tudok másik példát! Lehet, hogy van, de engem elfelejtettek értesíteni róla…

No, hát ennyi. Meg talán még egyetlen apró dolog. Furcsa, de mostanában egyre gyakrabban eszembe jut: szeretnék most már találkozni azokkal az emberekkel, akik valaha a sorstársaim voltak. Miért is? − ezt nem pontosan tudom. De azt hiszem, rajtuk talán nem is annyira „győzni" akarok. Inkább rólam magamról van itt szó: szeretnék szembesülni a régi énjeimmel. Hogy tisztábban lássam a változásaimat, hogy regisztrálhassam: honnan hová alakulok. Miközben azért róluk is szólna a játék: jó lenne megmagyarázni nekik, hogy érdemes volt. Talán nem is az a lényeg, hogy NEKEM lett igazam, de − higgyétek el, gyerekek! − megérte.

Nem szólva arról, hogy − valahogy úgy hiányoznak…

CSENDET AKAROK!

Én eredetileg miskolci vagyok. Ott születtem. Férhementem, elváltam − úgyhogy csöves lettem. Akkor feljöttem Pestre. Szerencsét próbálni, csak úgy, habókra. így aztán most itt vagyok. Járom a pályaudvarokat, élek ahogy tudok. Nem egy nagy történet!

Felkerültem Pestre, aztán − hát én nem is tudom. Ide kallódtam, oda kallódtam… Miskolcról kéntelen vótam eljönni, mer ugye hatezer lett volna az albérlet, azt nem tudtam miből fizetni, hiába vállaltam munkákat, annyit nem bírtam keresni, hogy az albérletet fizetni tudjam! Óvodába dogoztam, takarítottam − abból ugye megélni, enni, ruházkodni, meg még albérletet is fizetni… Nem magam vótam így, más is vót ugyanígy: négyen jöttünk fel, eggyütt, még egy jány, meg két fiú, csövesek mind a négyen…

Namostan, hogy kimondjam az őszinteséget: hogy mér jöttünk, meg mér pont Pestre − na ez az, amit én magam se tudok. Mink valahogy azt hittük, hogy Pest az ígéret! Aztán: egy nagy frászt. Rosszabb, mint Miskolc. Mer Pesten sokkal kegyetlenebbek az emberek, sokkal de sokkal. Nagyon mások itt az emberek, mint Miskolcon! Mint a poloskák, ollyanok a pesti emberek! Felérkeztünk, egyből: három nap nem ettem. Az első három nap: egy falatot se! Evvel kezdődött. De most akkor menjek vissza Miskolcra? Hova? Mire? Dogoztam vóna én! De nehéz fizikai munkát nem bírok dógozni, az egészségem végett, könnyű fizikai munkát meg nem adtak. De eggyáltalán! Húú, pokol vót, egyszerűen pokol! Pokolba kerültem!

Feljöttem Pestre, csámborogtam ide-oda, kerülgettem a kukákat… Összeakadtam akkor evvel az emberrel, aki a mostani párom, evvel a kis majommal…

Namost, ez egy ollyan dolog: őbeléje ez már direkt belerögzült, hogy ő kódul. Neki ez már ollyan, minthogyha ez lenne a munkahellyé. Hogy kódulni: KELL! Összekerültünk, ennek is jó fél éve már − és akkor addig-addig, hogy lassan énbelém is így BELÉMIVÓD0TT ez a kódulás! Mostanra mintha már énnekem is MÁNIÁM lenne ez!

Ollyan kiboríttó az egész − én nem is tudom. Mer eggyik részbül: amikor felkerültem, csak jöttém-mentem az utcán, kallódtam, ha valakinek a kézibe egy darab kenyeret megláttam, folyt a nyálam érte − amikor aztán összejöttünk evvel az emberrel, akkor kezdtem én egy kicsikét mégis lábrakapni, helyrejönni. Másik részbül viszont: mióta itt vagyok Pesten, én sokkal jobban kibuktam, mint odahaza az egész tizenhat évi házasságom

alatt! És főleg evvel az emberrel − mer ő, hát ő BORzasztó kiboríttó! És akkor közbe meg mégis: tudja fene…

Úgy ismerkedtünk össze, hogy − na, hát ez egy elég fura história! Kelenföldön vót ez, a pályaudvaron. Eggyüt vótam én akkor egy fiúval, a Lalával − borsodi az is, mint én, meg csöves is, ugyanígy, de az-mellett ő dógozott, eljárt maszekhoz, kőműves mellé. Amig odavót, én vártam rá Kelenföldön, négy óráig melózott, akkor én elmentem elébe − ez vót a szokásunk. Ez meg: meghallotta a hangomat, ahogy ott beszélgettem valakivel. És így, a hangom után! Meg is mondta rögtön a többi csöveseknek, megmondta egyből:

− Ez a nő az enyém lesz! Csak figyeljétek meg!

És tényleg úgy lett!

Pedig énnekem eszem ÁGÁBA se vót, én nem is ÁLMODTAM vóna áztat, hogy valaha is ővele leszek! És akkor mégis. Én nem is tudom, hogy mi vót, vagy hogy vót, hogy millyen sugallatra, vagy micsoda izé vót ez − csak elég az hozzá, hogy ez lett. A hangom után!

Mer hát ő vak.

Meg hiányzik az eggyik lába, csak egy lába van neki.

Amúgy egy évvel fiatalabb nálam, mer ötvennégy.

Kilencéves volt ő, amikor megvakult. Ha akkor őt elviszik egy szemorvoshoz, meg tudták vóna műteni a szemit, akkor még most is látna − de hát ilyen cigányok vótak az ő szülei, dehogy vitték, nem vitték sehova: megvakult.

Aztán, sorolta nekem ezt is: vonaton utazott egyszer; és ment vóna ki vécére, mer vécézni kellett vóna neki; már akkor vak vót, nem látott; és a peronajtó meg nyitva vót; és ahogy ment a vonat, pont egy kanyarulat jött − huss: kihajintotta a vonat a kanyarulatba. Le is vágta eggyik lábát egyből a kerék. Ez épp egy olyan helyen vót, hogy két állomás közt, se pályaudvar, se semmi. Mesélte, hogy mennyi időre utána találtak rá ott a tőtés ódalába, tán fél napra rá − na, egyszóval… Kész, ennyi az ő története.

De amúgy ő értelmes nagyon, csuda értelmes! Jaj, mukkor egy professzorral úgy leállt beszélgetni az aluljáróba, hogy én csak tátottam rájuk a szájamat! Nagyon, nagyon − hát szóval tényleg egy észkombájn ő! Pedig csak egy vagy két vak-iskolát járt − hát nem bírta folytatni, hát nem látott! De attul függetlenül borzasztó értelmes, egy teljes tudomány veszett el őbenne! Sokan lenézik, hogy „ó, hát vak, akkor biztos hülye is!” − pedig eggyáltalán nem! Mer kibaszott értelmes ő! Például ilyen, ami az én

számomra már csakugyan egy hihetetlen dolog: beszélget az ufókkal! Hogy én csak ámulok: hát hogy LÉÉtezik illyen?! Nem hangossan, csak így belül, csendbe − de beszélget velük! Hogy sokszor már én is direkt megijedek tőle, hogy nem-e már valami űrbeli manó tán ő is! Engemet is sokszor úgy megrémít az okosságával!

O ugye eredetileg pesti vóna. Vót is neki lakása, egy rendes lakás: a Nyócadik kerületbe, a Leonardo da Vincsi utca 21 szám alatt, földszint kettő! Csakhogy: amíg ő a kórházba vót − még akkor én őt nem ismertem −, az *öccse,* az édes testvérje: kiadta a lakását. Románoknak. Házaspár, két gyerek − szóval magyarok azok, lényegibe, de ilyen bemenekült külföldiek. Ezt csinálta ővele a kedves öccse, az ő tudta nélkül! Kijött a kórházból, ment vóna haza − lakás meg egy darab se.

Na hát itt vagyunk mink meglőve. Amikor összejöttünk, utána elmentünk oda, a Leonardo da Vincsi utcába a 21 szám alá, elmentünk − csak viszont elég veszélyessek ezek a románok. Úgyhogy kipakolni nem lehet őket. Ez a nagy-büdös helyzet.

Azóta azér el lett ez már intézve: ügyvéd által el lett adva a lakás, a pénz meg le lett téve az ügyvédhez, most már csak fel kellene venni azt a lakáspénzt. Nade: ötven, vagy ötvenöt ezer forint − hát mit érnénk vele? Mer ennyire értékelték fel a lakást, ügyvédileg. Hát ennyiér hol lehet ma másik lakást venni? Ötvenöt ezer forintér nemhogy szoba-konyhás lakást nem adnak, de még jó, ha fél évre ki tud fizetni belőle egy albérletet! Utánna meg? Utánna ugat hatja tovább a holdat! − Na, hát szóval így állunk. Úgyhogy csak csámborgunk tovább, jobbra-balra. Hogy aztán majd mi lessz a további sorsunk, azt nem lehet tudni.

Közbe meg: ő nyugdíjjas. Mint rokkant − hát természetes! Van neki egy nyugdíjjá − na de mennyi? Tizenötezer forint − ami a mai árakhoz viszonyítva: semmi. Amiből mi élünk, azt ő tulajdonképpen a kódulásbol keresi.

Úgy szoktuk: vagy a Keletinél, vagy a Blahán. Mer ott már nagyon sokan ismernek minket. Van úgy, hogy egy nap összejön ezerötszáz forint is − de akkor azt egész nap kell csinálni, reggeltől estig, keményen. Meg vót már ollyan is: fél óra alatt megkeresett hatszáz forintot! Mégpedig nem is aprópénzbe: papírba! Csak viszont máskor meg: van, hogy két-három napig is nincs mit enni. Mer nem adnak! Ez mindig attól függ, hogy épp millyenek az emberek. Karácsony, meg húsvét előtt?: sokszor annyi ennivalót hoznak, hogy nem tudok vele mit kezdeni! Egész bőröndre való

finom kaját! Hogy a végén már elosztottam a többinek, mer nem tudtam hova rakni! Máskor meg: csak hallgassuk az egymás hasa korgását.

Otet ugye egyedül hagyni nemigen szabad. Mer akkor lenyúlják. Vót már rá precedens, nem egy, meg nem kettő! Úgyhogy ez úgy megy: ő áll az aluljáróba a falnál, én meg kicsit odébb, állok, vagy ülök a homokosládán, figyelek. Jön a csávó: nem is ismeri, de azér egyből: „Lajoskám, hogy vagy Lajoskám?" így Lajoskám, úgy Lajoskám − és látom, hogy már simogassa, tapogassa! Na akkor én felugrók, odalépek, és megkérdem szépen az úriembertől:

− Mondjad már, mit óhajtol tőle? Eggyáltalán: ismered? Na hátra arc, tágulj innen, eridjél a picsába!

Na akkor elhúz az illető. Akkor simán lelép, mer lássa, hogy nem egyedül áll ott a szerencsétlen.

Van úgy, hogy én is beállok dógozni. És adnak nekem is! Ha ott állok mellette, és ő el van foglalva a cigarettájával vagy a rumosüvegjivel: belenyomják az én markomba! Megköszönöm. Nem adom oda neki! Csudákat!: zsebre teszem! Hát ha egy cigarettát nem ad énnekem, egy korty rumot nem ad, mit csináljak? Valamibül nekem is létezni kell!

Egyszóval: kódulunk. Mer más megoldás nincsen. Úgyhogy én ezt nem szégyellem − mer nem szégyen ez! Meg Pesten motanába eléggé el is van terjedve a kódulás! Ami a szégyen, az énszerintem a csalás. Hogy ollyanok is csinálják, akiknek nem kéne: hogy tisztára egészséges ember, csak megjátssza magát! Eldugják a kezüket, mintha le lenne vágva nekik, vagy felrakják a fekete szemüveget, mutogassák a fehér botot − én nem is értem, hogy jutnak hozzá, mer azt csak orvos által lehet beszerezni, úgy kell a fehér botot felíratni! Ezek meg mégis megszerzik valahonnan − hát elég sajnos. És sok illyen van, sajnos, sajnos, nagyon sok illyen!

Na, hát így élünk. Ahogy lehet. Nehezen, nagyon nehezen! Hogy meddig bírjuk még, nem tudom.

A tél, az egy nagyon komoly dolog, hát az keserves. Akkor csak egyfolytába: pályaudvar, pályaudvar, pályaudvar. Jó, most itt vagyunk a Fővárosiba, melegbe − de ezt nem számítva az egész életünk csak úgy zajlik: felszállunk a hosszutávú vonatra, megyünk vele, mindegy hogy meddig, a lényeg csak az, hogy fűtve legyen a váróterem, akkor ott vagyunk, amíg hagyják, mikor meg menni kell tovább, akkor újból vonat, megin valahol egy váróterem − így csináljuk végig az egész telet. Hát muszáj így cselekedni, mer Pesten nem jók a pályaudvarok. Kelenföld

hideg, a Keletit éjjelre bezárják, a Délibe túl sok a zsivány − szóval a pesti pályaudvarok elég veszélyessek. Nem, akkor inkább egy csendes kis vidéki állomás, ott jobban meg is engedik, hogy ellegyünk reggelig…

Szóval, így lődörgünk, tengődünk mink. Eggyik vonatrul leszállítanak, felszállunk a másikra. Leraknak arról is? Felmászunk a harmadikra! − így, így, valahogy. Énnekem kilencven százalékos jegy kell, ennek a kis majomnak csak ötven százalékos − na ja, de nem mindig elég ám a pénzünk! Jó, mondom, veszek akkor nekem is ötven százalékost, maj csak lesz valahogy! Hát nem elkaptak? Engem dobtak volna csak le, őt nem − nade mi legyen akkor övele, egyedül? Vót már úgy is, hogy tél közepin leszállítottak minket − nem is állomáson, csak úgy, egy jelzőnél, tiszta nyílt helyen, egy kietlen puszta közepin! Hogy sehol egy ház, sehol egy erdő legalább! De kemény hideg vót, KEGYETLEN hideg! A hasunk meg üres! Má menni alig bírtunk, úgy vergődtünk csak, összegörcsösödve, összefagyva! Vót a tőtés mellett egy almafa, rajta fent egy alma − de nem, az úristennek se tudtam róla lehajingálni azt a koszos kis almát! Se giringgyel, se kővel, semmivel! Teremtő istenem, mondom magamba, ha most itt meg nem fagyunk, el nem pusztulunk, akkor tán soha! Bevonszolódtunk valahogy az állomásig, feltornáztunk a vonatra − két óránál is többet vótunk a meleg fülkébe, de a Keletiig se bírtunk kiolvadni! Na akkor fagyott el a lábam. Jaj de sokmindent végigszenved az ember jánya…

A kaja, az még csak összejön valahogy. Ugye, az aluljárókba általába lehet főtt ételt kapni. Van, hogy úgy eszünk − nagy ritkán, ha ő áldoz rá annyit! De inkább csak az Orci téren − mer ott olcsóbb.

Mer ez mindig csak azt nézi: mi az olcsóbb! Mer ha egy kaja túl drága, akkor az már a rumot károsítsa! Gyerünk inkább az Orcira, „mer az húsz forinttal olcsóbb!” − és akkor inkább utazunk. Igen, csak ám ott ollyan moslékot adnak, hogy mukkor is: egy hétig ment tőle a hasa!

− Jó, utazzunk csak, én nem vitatkozók. Legfeljebb maj fosol megin az olcsó létül! Tartogassad csak a pénzedet, vécére!

Na, így élünk. Bótbul: onnan csak a rumot. Kaját nem − mer úgy nem marad elég rumra. Meg mondjuk még megveszi a cigarettát is − magának. Mer nekem nem ad, bolond ember ez! Komisz ember! Nagy nehezen ha egy szál cigit el tudok csikarni tőle − de nem mindig sikerül az se!

− Adjál már egy szál cigit!

− Eridjél, kódulj magadnak ráválót! − ezt feleli! Vagy azt mondja: − Cigit? Kéne, mi? Itt van e, kapd be! Ászt szívjad!

Illyen ember ez, illyen!

A kaja, az azér általába csak összejön valahogy. Azmellett meg − hát megisszuk mink a magunkét, én nem is tagadom! Mer ő megissza a rumját, én megiszom azt a két deci forraltbort − a csöves életbe ez már csak így megy! Aztán, ha én megittam a két deci forraltboromat: − Apa, adjál má még, had igyak még két decit! − Aj, elsőbb nem akar adni, dehogy akar! Csak viszont: addigra már ő is végzett a két deci rumjával!

− Na mama, hozzál akkor még egy lapossat! − és így, hogyha szerencsém van, ad annyit, hogy kijön belőle az én két deci forraltborom is. HA szerencsém van! Na, hát így, így, valahogy…

Ugyebár rumba, abba ő nagyon nagy. Rumba: mint egy tengerészkapitány! Hogyha egy hordó rum vóna mellette, két nap alatt ő azt is elpusztítaná. Nagyon szereti a rumot. És kutya baja tőle!

Habár mondjuk ez nem egész biztos. Mer most is épp az van neki: le van bénulva a keze. Ez most, egykét hete lett − nem tudni, mitől. És én már azon is izéltem: nem-e tán a rumtol, nem-e az ártott neki már? A bal keze: nem érzi a fogást. Na épp ezer vagyunk most itt, a Krízis Osztályon. Hogy aztán ez a rumtol van-e, mástól-e − isten tudja. De hát nem mindeggy?

Gond, az ugye vóna épp elég. A tisztálkodás önmagába nem ollyan nagy probléma, mer a Keletibe, ahogy a nyilvános vécé van, ott a zuhanyozó is − most nem emlékszek, tán ötven forintba kerül? De ebbe benne van, hogy adnak szappant is, törülközőt is − úgyhogy ki lehet bírni, egye meg a fene. Nade: ha nincs tiszta ruhám, váltóm, akor mire megyek a zuhanyozással? Itt csak az a megoldás, hogy elmegy az ember a Köjálba: ott lefertőtlenítik, meg a ruháját is kimoshassa − úgy már akkor valóba tiszta. Vagy elmegyek előbb a Máltai Szeretetszolgálatba, vagy akárhová, ahol osztanak ruhát, mer nem egy hely van, még válogatni is lehet − úgy már érdemes zuhanyozni. Nem azt mondom, van köztünk jó pár, hogy legalább tízéves nagykabát van rajta, tíz éve nem vette le, se télen, se nyáron − na de az íllyet mindenki elkerüli nagy ívbe, mer büdös, meg dzsuvás. Az íllyet bizony a rendőrök is űzik a pályaudvarokról! Nem tűrik meg! És nincs is erre szükség, mer TÉNYLEG van tisztálkodási lehetőség, millió meg eggy, meg akárhogy nézzük, a huszadik századba élünk! Rendessen megtisztálkodhat az ember, mer semmi akadálya − és akkor a rendőrök is lássák: jó, hát egy csöves; de viszont nem koszos, nem büdös még-se, hanem hát tiszta legalább!

Ja. Csak eggy a gond. Hogy az én párom RETTENTŐ nem szereti a vizet. Az annyira fél a víztől, hogy a tűztől se jobban! Aa, ha abból a zuhanyozóból rum folyna! Akkor, tudom, minden nap fürödne, reggeltől estig! − De azér én szeretem. Talán éppen így jó ő énnekem.

Mondjuk hát a rendőrök, azokkal nem mondhatom, hogy olyan nagyon sok problémánk vóna. Jó, egyszer eggyik rendessen kékre verte a kezemet a gumibotjával, pedig hát én igazán − na mindeggy. De amúgy ugye eléggé ismernek már minket az aluljárókba, úgyhogy nincsen gond. Csak viszont a váróterembe, hát ott nem lehetünk. Ott csak érvényes menetjeggyel tartózkodhatunk. Jó, hát akkor megvesszük azt az érvényes menetjegyet − igen ám, csak ha mondjuk már hajnal háromkor, fél négykor kiindul a vonat, mink meg még utánna is a váróterembe vagyunk: úgy penderítenek ki, hogy azt élvezet nézni is! Nem nézik áztat, hogy ez itten egy vak, vagy hogy nincsen lába neki, − Ki innen! Pucoljatok, nyomás! − Ez, ez az egy megvan, ez tényleg megvan…

Itt Pesten átlagba véve gonoszabbak az emberek. Én három típusba sorolom őket, úgymint: eggyes, kettes, hármas. Ugye, az eggyes kategória, azok az úriemberek. Akiknek van. Kettes kategória: akiknek van is, meg nincs is. A harmadik meg: akiknek TÉNYLEG nincsen. Namost! Ami az érdekes! Hogy a harmadik típus, a szegények: azok a SOKkal adakozóbbak, mint a többi! Mer az első? Az SAját MAga alól is megenné a szart, ha nem vóna ollyan büdös. Az tíz fillérér is reszket! Pedig teli van pénzzel! Na persze lehet, hogy épp ezer. Az szégyenszemre lehajol a tíz fillérér, és felveszi! Mer a harmadik kategória, aki már csakugyan csóró, az meg se lássa a tízfillérest az úton, azt az nem érdekli!

Na, hát például!: Vót egyszer egy zacskó aprónk, tíz- meg húszfilléresek. Mondja az emberem, hogy na, elég, ő tovább már ezt nem cipeli. Jó, mondom, ha nem cipeled, add ide, cipelem akkor én. Csak aztán én is eluntam hurcolni, mondom az újságosnak:

− Pistikém, itt van, tessék, neked adom, csinálja vele amit akarsz!

− Nem kell − aszondja −, nem kell Eta, van épp nekem is egy ládával!

Mi a túrót csináljunk vele, mondom, hát nekem igazán nincs rá szükségem! Visszaadtam megin a papának. Mit cselekedett vele? Fogta, huss: széthajintotta az aluljáróba!

− Na − aszondja − szedjétek fel, parasztok!

És bizony úristenemre mondom: a pestiek, ezek a jólöltözött, úri népek: mint akiket dróton rángatnak, úgy ugráltak − NEKI! Összeszedték! Egymás

elől, de mint a forgószél, úgy kapkodták fel az összesset, utolsó fillérig!

Aki a kicsit nem becsüli, a nagyot nem érdemli − nem így mondják? És nem így van tényleg, a valóságba?

Namostan, itt vannak ezek a szerencsétlenek, a csövesek − ezeket is be lehet osztani három tipusba. Itt is megvannak az úriemberek: akik képessek megölni egymást. Amér annak a másiknak több van egy forinttal. Vagy akár csak szórakozásból! Hogy például felgyújtsa azt a másikat, amikor alszik! Van amellyik evvel tombolja ki magát, így törleszti, ami összegyűlt benne az egész világgal szembe − hát máson ugye nem tudja kitőteni a bosszúját! Kiszemeli azt a bizonyos áldozatot, lehetőleg a legnyomorultabbat épp: neked már úgyis mindeggy, így is, úgy is a pokolba van a hellyed, csóró csöves vagy, hát dögölj meg! − így megy ez. Az első kategória, az csak arra játszik: kit lehet levenni. A második, az meg úgy van: csináljunk má mink is valamit, újítsunk, mer amazoknak má túl jól megy! − csakhogy őnekik ám nem sikerül. A mafla − hát nyalja akkor a száját. És úgy marad! − A sor végin meg ugye ott a harmadik típus. Amíllyenek mink is vagyunk. Aki már EGÉSSZEN csóró. De azmellett meg: becsületes. Hogy szégyen ide, szégyen oda: kódulok. Viszont: nem lopok. Mer énszerintem a kódulás nem szégyen − de a lopás, az igen. Most mér vegyem el attól a másik nyomorulttól, amikor annak is épp hogy van? Ha valaki önként ad, az más: elfogadjuk, köszönjük szépen. Mink így vesszük ezt! Ha adnak, fogadd el, ha ütnek, szaladj el!

Na, szóval: a csöves se egyforma. Ott sincsen meg az egység. A kategóriák közt szépen megtartsuk a három lépés távolságot. Az első kategória, az nem foglalkozik a másodikkal, se a harmadikkal! Meg fordítva se. Csöves ez is, az is − de külön vannak. Pedig hát egyforma szerencsétlen mind! Es migsoiiçs összetartás.

Mink meg, ugye: mink lehetőleg SENKIVEL se foglalkozunk. Csak egymással. Habár hát ez se könnyű. Mer ővele nagyon nehéz! Mer énvelem szembe ő ANNYIRA irigy, de OLLYAN fukar! Ha vécére kell mennem?: fél órát is rimánkodhatok neki, hogy adjon már vécére tizenöt forintot! Hogy má nem bírom tartani! − Közbe meg: ha akármellyik barátja odajön, − Lajcsikám, adjál már kölcsön eggy ötvenest! − nem ötvenest ad neki: SZÁZAST! Pedig tudja jól, hogy azt a százast ő soha többé nem lássa! Nem érdekli: − Vigyed! − Én meg? Hugyozzam össze magamat − az se érdekli!

A pénz, az őneki: rum. De közbe meg nem ért a pénzhez! Eggyik éjszakára bementünk egy fővárosi munkásszállásra, mer rettenetesen hideg

vót − ilyen átmeneti szálló az, fapados, csak valamikor volt munkásszálló, ezer hívjuk így most is −, mondom neki:

− Figyelj ide, add le a portán a pénzt! Mer ám itt mindenféle tekergő-csavargó emberek vannak − mondom −, ezek mind lesnek rá! Reggel annyi pénzed nem lesz, hogy egy szódavizet vegyél!

Aa, dehogyis hallgatott rám! És rihtig: fillér nélkül ébredt! Én pontossan tudtam, hogy mellyik vette le, mer a SZEmem LÁTtára csinálta! De hát hogy merjek szólni egy szót is? Most ölessem meg magamat avval a cigánnyal, amér pofázok? Azér a portán csak elmondtam, hogy mi vót, hogy vót, meg hogy ki vót az − aszondja rá a Feri bácsi, a portás:

− Ne haragudjon, Etuska, de nem tudok semmit csinálni − aszondja. − Mer MAGA LÁTTA − de mink viszont NEM LÁTTUK. Mér nem adta le a pénzit a Lajcsi még este? így most már sajnos nem tehetünk semmit se.

Megértem. Jó, gyerünk akkor tovább. Ha egyszer íllyen hülye, hát úgy kell neki!

Ugye, hát a csöves életbe is van olyan, hogy barátok. Csak azok bizony általába: ROSSZ BARÁTOK. Mer a jó barát jujuj de nagyon ritka! Én má pontossan tudom, mellyik a jóbarát, mellyik a rossz − ő viszont nem lássa. Én meg hiába mondom neki! Én hiába prédikálok!:

− Hát nem veszed észre − mondom, − hogy ennek csak addig kellesz, amíg adol neki? Utánna, ha már neki is van, meg se ismer!

Mer vót rá precedens, nem eggy! Hogy maj megDÖGlött egy kis borér! Amannak meg, aki őtőle kért, de nem adta meg, vót, majdnem egész flakonnal! De azér a világér se mondta volna, hogy „na Lajcsikám, iszol egy kortyot?”

− Jó − mondom −, te csak szórjad a pénzedet. Éntülem meg csak sajnáljad a két deci forraltbor árát! Csókoljak kezet, hogy adol pénzt vécére? És ha holnap beszállítanak a diliházba, te meg itt maradsz egyedül, úgy majd akkor jobb lesz neked?

Oké, akkor kiszámolja nekem a tizenöt forintot, a vécére.

Meg még akkor utánnam is kiabál:

− Anyu! Gyere vissza. Nesze, itt van még harmincöt, vegyél magadnak forraltbort. Te riherongy kurva!

Jó, megköszönöm…

Namostán, ez is eléggé fura: ő ugye vak; nekem meg van két szemem; közbe meg akkor is, így is: sokszor ő többet lát, mint én! Jó, hogy már nekem is rossz a látásom, szemüveg kéne, már évek óta − de nem ez az

érdekes. Hanem hogy énnekem a tájékozódásom eléggé szart se ér itt Pesten. O meg ismer minden utcát, környéket, kerületet! O így vakon is megmondja, hogy na most itt erre menjünk, most amarra forduljunk mama, most erre szálljunk fel, itt szálljunk le − hát én a büdös életbe nem találnám ki, hol kell lemászni arról a rohadt buszról! Megcsináltam például vele azt a húzást: megyünk az utcán, haladunk − tudom én, hogy őkelme az éjjelnappalin spekulál! − de én meg nem szólok, csak szépen elvezetem az éjjelnappali előtt. Lecövekel egyszercsak, aszondja nekem:

− Hová a büdös anyádba viszel, hát már elhagytuk az éjjelnappalit!

Illyen ravasz ő! Mer van neki eggy ilyen hetedik érzéke, vagy hogy a lépésekből kiszámítsa − vagy mittudomén! De ő tudja! Sokszor még jobban mint én!

− Van két szemed − aszondja −, mégse latol vele?! Folyna ki, ha haszna úgysincsen! − így átkozza a szemem világát ilyenkor, ilyen csúnyán, drasztikussan. Mer illyen ő: ilyen rossz, ilyen gonosz!

Namostan, az a helyzet, hogy − hát ő cigány. Az élettársam, ez a csavargó. Az! Habár mondjuk ez nem probléma miközöttünk. Én őtet ezér nem utálom. Mér, hát abba a cigányba is vér folyik, ugyanúgy mint énbennem! Az is eggy ember, még ha cigány is!

Azon kívül meg: lényegébe ő csak félcigány. Mer az anyja má magyar vót. Csak az apja vót cigány − de tulajdonképpen még az apja se eredeti, teljes cigány, az is csak félcigány! Úgyhogy szóval…

Én különben mindig azt mondom, hogy van cigányba is nagyon sok trágya ember − közbe meg tisztelet a kivételnek: van közöttük sok NAgyon rendes is! Például az aluljáróba: van ott egy cigány asszony; földiepret szokott árulni, meg retket; de az ollyan: énnekem mindig ad. Hogy pénzt kérne érte? Isten ments!: ingyér ad! Pedig horibilis pénzekér árulják az epret is, a retket is − de engemet viszont szeret. Aszondja nekem:

− Etám! − aszondja. − Hun vótál, hogy íllyen sokáig nem láttalak? Gyere − aszondja −, adok valamit! Válasszál magadnak a retekbül!

Na. Pedig egy cigány asszony!

Ugye, hát mink úgy vagyunk evvel a sükettel, mint férj és feleség, szóval mintha csak egy házaspár lennénk. Csak viszont: semmit nem számít az egész, tulajdonképpen semmit se. Mer − jaj istenem…

Egyszer, nem is tudom má, mellyik vonatra szálltunk fel, míllyen útvonalra, csak arra emlékszek, hogy ilyen összecsukhatós fülkeajtó vót, -

− Gyere, mama, csináljunk má valamit! − úgy rájött valahogy.

− Jaj − mondom −, haggy nekem békit, örülök hogy élek! Amikor egész nap áll az ember, fagyoskodik, maj le szakad a lába…

Akkor persze: hogy igen, mer biztos evvel vótam meg avval vótam, azér nem kell!

De hát ugrál ő csak! Mer még ha vóna neki MIVEL! De hát impotens, tök impotens! Mer kívánja ő a nőt! − de viszont hiába, mer nem áll fel neki a farka. Ez az igazság: impotens.

Gondolom, ahogy műtötték neki a lábát, valamit megsérthettek nála, eggy ideget, vagy egy központot, mittudomén − úgyhogy nem áll fel neki. Vagy hogy a rengeteg rum? Mer hogy az ital, az már eleve impotenciát okoz − talán attól? Tudja a faszom! Az inger, az benne van, az persze − de hát hiába, minden hiába…

Mindeggy, jó ő énnekem így is…

Ez az egész dolog úgy kezdődött, hogy − hát szomorú gyerekkorom volt nekem, rettentő szomorú gyerekkorom. Mer borzasztó anyás vótam − anyám viszont nem szeretett engem. Annyira, hogy ötvenhatba kidisszidált.

Mégpedig a tulajdon unokabáttyával! Mer avval vótak jóba. Édesapám ugye eljárt dógozni, ezek meg közbe ott ittak, ott csesznyélkedtel − az édesapám lakásába! Méghozzá mielőttünk! Ott szerelmeskedtek egymással, a szemünk láttára − hát én még nem annyira emlékszek rá, mer kicsi voltam, de a két ikerbátyám, azok már ötévessek elmúltak, azok pontossan emlékeznek.

Ahogy aztán jött ez az ötvenhatos fóradalom: kalap, iszkiri! Meg se álltak Amerikáig!

Édesapám dógozni vót akkor is − nem érdekes: kulcsra zárták az ajtót, minket, a három gyereket otthagytak, csak úgy, minden nélkül, étlen-szomjan. A fiuk, a két iker, a kiságyba: magyarul kimondva a saját szarukat ették meg az éhségtül, a saját szarukat! Jött haza este édesapám, meg vót hőkölve! Szaladt rögtön a nagymamánkhoz: − Anyu! Hol van az Elza?!

− Fiam, nem tudom! − azt mondja nagymamám.

− Hát nincsen otthon? Énnekem nem szólt semmit!

− Ott a három gyerek, piszokba, mocsokba, szarba, a lakás kulcsra zárva, kaja semmi. Elza sehol…

Úri dolga van most odakinn az anyámnak − hát saját gyáruk van, miliomosok! Csikágóba laknak, Ilinoiszba. Dúskálnak! Nade hiába − mer engemet nem szeret. A két bátyámat imádja, főleg a Józsit, azt igen, RETtenetes eggy érzés!

Apám, az elősször dömperes vót, utána meg átment a közlekedésbe dógozni, buszvezető lett. Onnan akkor elment az építőiparba, a Váévhez, de ott is busszal járt, azután meg megin vissza a közlekedésbe − hát nem sok változatosság vót az életünkbe. Ahogy anyám elment, ötvenhétbe édesapám újból megnősült, elvette a mostohaanyámat. Na ez már egy változás vót. Elég kegyetlen életem lett − hát, mint egy mostohagyereknek. Szeretni szeretett az új anyám

− de csak cselédnek. Megszülte a Zsolti fiát, a mostohaöcsémet − jajajaj. ÍLLYEN halomba állt a pisis-kakás pelenka! Nyár vót: teli kukaccal! Hatéves kisjányka vótam − de azt mindet nekem kellett kimosni! Ő nem nyúlt hozzá, ment a szomszédba. Megfőzött − annyi, kész: mosogatás, takaríttás, pelenka, MINDEN maradt énrám. És még azmellett iskolába is kellett járni! Alig hogy egy kicsikét kezdtem felvirradni: bumm, megszületett a húgom. Kezdődött elölről a gyötrelem: megin a pelenkák…

Amúgy én nyóc általánost jártam. Meg még akkor eggy év közepet is, gyors- és gépíró szakiskolába, mer az szerettem volna lenni, gyors- és gépíró − csak viszont ezt már nem bírtuk anyagilag. Ugye, három gyereket iskoláztatni, utána meg ÖTÖT: hát nem gyerekjáték. Mer ugye az ikrek is: ahogy kijárták az általánost, ment mind a kettő szobafestőnek -őrájuk kötötte édesapám a rengeteg pénzt. Járták is ők szépen az iskolát − csak közbe nem az iskolába mentek, hanem csak csámborogtak, csavarogtak az utcán. Véletlen kapta el őket édesapám − jól meggyapálta mind a kettőt, vége lett akkor egyből a szobafestő-iskolának. Csak ez viszont énrajtam már nem segített: csokoládégyárba dogoztam én már akkorra…

Nagyon szerettem különben dógozni, borzasztó szerettem a csokoládégyárat! Három műszakba hajszolódtani, holott nem szabad lett vóna, csak egy műszakba, mer még nem tőtöttem be a tizennyócat − de én vállaltam a három műszakot, mer imádtam a gyárat. Meg hát így több vót a steksz. Ezernyócszáz forint: a hetvenes évekbe nagy pénz vót az! Úgy felöltöztem én abból! De meg még ötszázat haza is bírtam adni a kosztra! Meg még maradt is egy kis pénzem − na ez azér szép vót az életembe, ez nem vót rossz.

Az ikrek, ahogy az iskolából kiestek: éltek, ahogy tudtak. Alkalmi munkák, hol itt, hol ott. Azután meg ugye megismerkedtek a Marijukkal, eggyik is, másik is − mer mind a kettő sógornőmet Marinak híják. Az eggyik bátyám, az tök hülye: az agyba-főbe püföli a sógornőmet − habár mondjuk meg is érdemli a Marika, mer az még az én férjemmel is kikezdett.

Jobban mondva csak kezdett VOLNA − csak én ám rájöttem, hogy mi megy. Meg is mondtam egyből a bátyámnak. Katona vót épp, jött haza szabadságra − eléálltam, megmondtam neki:

− Testvérem, tudod-e, kivel kezdett ki a feleséged? Gondolnád, hogy még a saját sógoroddal is? Na?

Pfűű, amit az kapott…

A másik bátyám, a Józsi − na, az meg gazdag lett. Azok minden évbe cserélik a kocsijukat, a Mari meg gyönyörű ruhákba jár, csupa aranyba…

Szegény édesapám, ő csak eggyel szúrta el az életemet: nem engedte, hogy férhez menjek. Tizenhat éves vótam, szerettem a srácot, IMÁDTUK egymást − első szerelem! amit a második nem tud már pótolni! Két évig udvarolt a gyerek − de hiába, mer apu nem engedett.

− Még csak tizenhat éves vagy. Várjál még, van két éved! − azt mondta.

De viszont a fiú meg má huszonkét éves vót. Katona vót, leszerelt már, hazajött, nősülni akart − na ő ugye nem bírt várni még két évet. Úgyhogy evvel aztán el is rontotta édesapám az én egész életemet. Mer ha akkor beleeggyezik, hogy hozzámenjek a Fecóhoz − NAGYON szerettük egymást! −, akkor az én életem ma nem itt tartana. Akkor én boldog asszony vagyok most is.

Férhezmentem aztán, férhezmentem… És nem azt mondom, hogy rossz lett vóna, mer nem vót rossz, eleinte egész jó vót − csak ugye…

Édesapám a közlekedéstől ment nyugdíjba − szegény! Eggy évig se élvezhette: infarktusba meghalt.

Megkapta az infarktust, bevitték a kórházba, ott haldokolt − én meg épp akkor vótam szanatóriumba, Füzérradványba. Jöttek szólni, hogy apu kórházba van, nagyon beteg − el is engedtek egyből, szaladtam haza Miskolcra. Megvárt. A kezem közt halt meg. Még felemeltem a fejit − sose felejtem el −, még mondtam neki:

− Édesapám, ne haljál meg! Ne haljál meg, édesapám!

Még kinyitotta azt a drága, gyönyörű kék szemit, még mondani akart valamit − de má nem mondhatta.

Én mint az őrült, ki a folyosóra, le a lépcsőn, ki a portán, ORDíTOTtam, ki a kórházból, át az utcán − jó forgalmas ott a főút, de én nem törődtem semmivel, csak SZAladtam, SZAladtam, hol egy takszi, hol eggy üres takszi, próbáltak elkapni, nem tudtak, takszi vitt vissza a kórházba, beinekcióztak, fogtak, hogy el ne fussak újra, nem bírtak, egyszerűen nem bírtak velem…

Szanatórium, megin. Onnan vittek a temetésre. Nem is emlékszek semmire, minthogyha álmodnám csak. Utána vissza, szanatórium…

Van nekem egy gyerekkori fejsérülésem. Ugyanis még mikor hat éves voltam, az vót a bátyáméknak a szórakozásuk: minél magosabbra feldobni a követ − szóval hogy ki tudja magosabbra hajintani. Én csak álltam a fűbe, néztem őket − de valahogy nem jól figyeltem: egyszercsak jött a kő − pont a fejem tetejin talált el. Úgyhogy lett egy ilyen lencse nagyságú csontleválásom. Amit kimutat a röggeny is: ott kallódik ez a lencse nagyságú csont az agyba. De műteni nem tudják. Mer mire hozzáfognának, addigra már másutt van ez a lencse nagyságú csont. Namost, ez nekem ott bent így jön-megy; és amikor elér egy bizonyos idegközpontot, akkor: zumm, kikapcsol. És akkor nem nézek én semmire, ABSZOlut semmire!

Na, szóval ezmiatt: nagyon sokat vótam én ideges elmeosztályon. Hol Miskolcon, hol a füzérradványi szanatóriumba, hol egyebütt − össze se tudom már számolni, hányszor. És, hát sajnos, megértem áztat is, hogy − hát szóval közbe eléggé elkalandozott a férjem. Pedig nagyon szerettük mi egymást.

Ollyan hűségessen eljárt ő utánnam még Füzérradványba is, látogatott szépen, eleinte tényleg szorgalmasan…

Ollyan kis kotnyeles vót az én jányom, a Brigittám − sétáltunk egyszer a szanatórium parkjába, és mondja ám:

− Anyuci! Jár hozzánk egy néni!

Persze rögtön belémállt a hideglelés: − Milyen néni??

− Hát, én nem tudom − azt mondja −, csak mindig jön, főz nekünk, mos, takarít, meg van mikor ott is alszik?

Nna. El lehet képzelni, hogy mit éreztem! Az orvosok nem bírtak velem, de ABszolut nem bírtak velem! Teljessen ki voltam akadva!

− Eta − aszondja a főorvos úr −, Eta, nyugodj má meg! Maj ha hazamész, meggyőződhetsz mindenről. De addig ne idegeskedj! Ne adjál már a gyereknek a szavára!

Letelt az időm, hazaeresztettek − az én párom igen mézesmázas vót hozzám! Addig-addig, hogy má majnem megnyugodtam. Hízelkedett, persze − mer sejtette ő, hogy a kisjány szólhatott nekem! Kedves vót velem, borzasztó aranyos! Eltelt egy hét, kettő − hm, hát mégse stimmel a helyzet, valami itt nem klappol! Eljártam dógozni az óvodába − de csak nem hagyott nyugton ez a dolog! Ej, mondom, hazaugrok én, hátha meglepem őket!

Elkéredzkedtem, szaladtam − és, hát bizony: ÚGY vótak. Sajnos, ÚGY vótak…

Akkor én ollyan lettem, mint a tiszta őrült. Előkaptam a nagykést, a nő alig bírt kiszaladni − de nem sok híjjá vót! A férjem, hát az nagyon félt a késtől: magára rántotta az ajtót, bezárkózott a nagyszobába. A nagyszoba-ajtón ahogy van az a vastag üveg: ÖKÖLLEL vertem be − hát ott folyt a vér, rendessen folyt a vér! Persze hát elvittek, azonnal elvittek. Szana tórium, újból…

Akkor az én férjem nagyon megígérte, hogy ez nem fog többet előfordulni. Jó, elhittem neki, megbocsátottam…

De bizony a kapcsolatuk nem szakadt meg. Hát a csaj a közlekedésnél vót takaríttó, ugyanott, ahol a férjem buszsofőr − nem nehéz kitalálni a többit!

Na elég az hozzá, hogy az én idegeim akkor nem bírták már tovább a táncot. Nem bírták, na! Úgyhogy akkor különvettem a fehérneműket, az övét visszaadtam, megmondtam neki: − Nem mosom tovább a rongyaidat. Nesze, itt van, vigyed a kurvádnak, mossa az! − A gyerekekét, meg a magamét kimostam, az övét többet nem! Bele is törődött. De az életünk attól kezdve egy pokol lett. Má mikor közeledett az ideje, hogy na jön haza a munkából, énbennem ÍGY járt az ideg!

Annyi eszem persze hogy vót, hogy soha én üres kézzel nem mentem haza, mindig vittem valamit a gyerekeknek − na de hát mit tudtam én vinni nekik, a kevéske pénzemből? Amit vittem, a gyerekeknek mindig kevés vót. Mer ám az apjuk jóelőre megvette őket! Hát szabályossan lepénzelte a három gyereket, ezt pozitív tudom!: Zolinak adott ezret, Norbinak ötszázat, a kicsinek kétszázat! És ugye a gyerek is míllyen? Csábítsa a pénz a gyereket is, főleg mikor még kicsi meg buta!

Õ adta be a válópert. Mert ugyanis azt mondta nekem, hogy kifizet a lakásból, ha szép csendesen elmegyek. Ad pénzt, csak menjek, amerre látok.

− Tudod mit, pajtás? − mondom neki. − Tudtommal ezer a lakásér én is megszenvedtem! Úgyhogy NEM megyek ki. Majd a törvény dönt.

Na, döntött is a törvény, kinn vótam az összes vizekből a törvénnyel… Mer ám az én drágalátos párom összeszedte a sofőr-barátait, lefizette őket, hogy tanúskodjanak ellenem. Én ugyan hiába mondtam ott, hogy − Tisztelt bíróság, de hát ez nem fedi a valóságot! − hiába!

− De asszonyom! HÁROM tanú van, mind maga ellen! Magának hány tanúja van?

− Énnekem nem kell tanú! − mondom. − Mer énnekem tiszta a lelkiismeretem!

Na, megsüthettem én a tiszta lelkiismeretemet… Neki ítélték a lakást, neki ítélték a három gyereket…

Azt mondta a bíróság, azér veszik el tőlem a gyerekeket, mer bizonyítték van rá, hogy sokat voltam ideg- és elmeosztályon, és így akkor ugye…

Egy kikötés vót csak: minden héten elvihetem a három gyereket, de még a lakásba is meglátogathatom őket. Mi lett belőle? Se a három gyereket nem engedte el velem, se a lakásba nem engedett be. Elmentem akkor a bíróságra, hogy csináljanak valamit, mer szeretném látni a gyerekeimet, törvényes úton! Eljött akkor velem eggy úr − na pont nem vót otthon a férjem, csak a három gyerek. A nagyobbi fiam nyitott ajtót. Bemutatkozott az úr, hogy kicsoda, és megmondta:

− Elhoztam a mamátokat, mer szeretne látni titeket.

− Igen − aszondja az én fiam −, de apukám megtiltotta, hogy idegent beengedjünk. Még anyut se szabad beengedni, meg senkit se!

− Márpedig, kisfiam − azt mondja neki ez a hivatali ember −, mi be fogunk menni. Ha másképp nem, akkor hívjuk a rendőrséget, és úgy. És hogyha nem engedsz be minket, akkor a rendőrök feltörik az ajtót, hiába tiltotta meg apád!

Na, ollyan látogatás vót ez, hogy inkább azt mondtam: nem, hát akkor mégse… Elbeszélgettünk azér egy kicsit, meg hát sírtam egy sort… Eljöttem aztán, hagytam őket…

Zoli fiam akkor vót tán ötödikes, Norbi harmadikos, Brigitta meg elsős. Norbi fiam, az rettentő anyás vót, az imádott engemet… Jó, hát ebbe muszáj beletörődni… Csak akkor én úgy éreztem, hogy SOHA nem fogok tudni belenyugodni, hogy beleŐRÜLÖK ebbe!

Aztán: él az ember, valahogy él mégis tovább…

Annyi könnyíttés lett azér adva nekem, hogy ki lett fizetve egy hónapra az albérletem: hatezer forint. Csak hát az is ollyan vót, hogy hárman laktunk benne, három bolond nő. Egy kis hosszúkás szoba, épp hogy elfért benne a három ágy, de közbe ki vót szabva, mikor ehetünk a konyhába, mikor mehetünk pisilni − pokol vót. Szabina kurválkodott, állandóan kizárt minket a szobából, mer ott fogadta a krapekjait, Vali ivott mint a gödény, végighányta a szőnyeget, a lábtörlőt, MIND A HÁROM ÁGYAT − hát egy

POKOL! Hatezerér! Úgyhogy én már alig vártam, hogy vége legyen az egy hónapnak…

Akkor lett íllyen hányavetett az életem.

Megismerkedtem akkor a Lajossal − na az is Lajos vót! Mint a férjem. Meg mint ez a mostani. Engemet mindig Lajosokkal ver meg az isten!

Kivettünk akkor egy lakást az öcsémtől. Egy udvari, földszinti szoba-konyhát, Miskolcon, a stadionnál. Lakott benne még egy idős házaspár is, de jó, rendbe, mer azok nem sok vizet zavartak, tényleg. Hanem az öcsém! Kifizettünk három hónapot előre − kettő se telt még le, már ott az én öcsikém. Hogy gyerünk, fizessük tovább a bérletet! Jó tintás, persze, csak a falat tapogassa, aszittem leveri a tévét a székről, de csak domborítsa a balhét, csak domborítsa…

− Öcsém − mondom neki −, ide figyeljél, Zsolti! Még nem telt le két hónap se, már itt vagy? Hát hol van még a harmadik hónap? Még le se laktuk az első tizenötezret, máris kéne a következő?!

Na, dumálhattam én annak! Két napra rá: megin, picsa-részegen…

Szóval: eggyik pokol a másik után…

Közbe meg aszondják: az élet szép!…

Hazajött még az én jó anyám is, látogatóba, hazajött, kábé ollyan három éve. De mint a páva, az ollyan vót! A Hilton szállóba vett ki szobát, ott lakott!

Csak aztán pár nap után már ő se bírta a cekket, az még őneki is sok vót. Úgyhogy mondta is neki a Józsi bátyám:

− Minek fizess, gyere át hozzánk, a kisszobába elleszel!

Át is ment akkor a fiáékhoz. Jó, nem ingyér, de befogadta a bátyám.

Hanem aztán! Elmondom én ezt is, mer ami igaz, az igaz! És nem szégyen ez, ÉNNEKEM nem szégyen!

A sógornőm, az ugye eljárt dógozni. A Józsi meg közbe otthon maradt az anyjával…

A sógornőmnek valami piszkálta a csőrit, valami nem tetszett neki, ideges lett − elkérte magát a munkahellyiről, hazaszaladt, hogy széjjelnézzen… És rihtig, mit adott az isten?!: a mama, meg a fiacskája − az ágyba. Picsi-pacsi, közösülnek!

Na el tudom képzelni, mit érzett a sógornőm! Ki is verte a balhét, katonássan kiverte!

Csak aztán mégis elsimult ez a dolog. Hát pont ez az érdekes!: hogy mégis ők vannak jóba, mégis a Józsiékat segíti a mai napig is a vénasszony!

Holott ők a gazdagok! Hogy évente cserélgetik az autókat, nem semmi: évente! A sógornőm, a Mari?: szebbnél szebb ruhákba jár, teli van ékszerekkel! És akkor mégis őket tömi amerikai pénzzel még az anyám is! Hogy ÉN, az eggyetlen jánya az utcán kódulok, hogy nincs fedelem, nincs egy váltás rongyom, kopog a szemem az éhségtől, hogy szégyenszemre a mocsarat taposom: az az én drágajó anyámat nem érdekli, EGGYÁLTALÁBA nem érdekli!

Jó, mikor itt vót, hagyott nekem is tizenötezer forintot, betette a miskolci takarékba a nevemre − na sokra megyek vele! Ott van azóta is a tizenötezer forintom, mer én nem mentem érte − hogyha majd most húsvétra haza tudok vergődni, kiveszem, széjjelosztom a három gyerekem közt. Legyen az övék − mer engemet nem érdekel!

Na, volt azér szép is az én életembe, volt azér. Amikor férhezmentem. Meg főleg amikor megkaptuk a lakást. Boldog voltam én, valamikor! Jó vót, nagyon, ki se lehet azt mondani!

Meg amikor az első gyerekem megszületett! Meg a második!

Mer hogy az első kettő, azok fiuk vótak. De, hát én megmondom őszintén: amikor a jányomat megszültem, én azt mondtam, hogy én MEGÖLÖM! Amér nem fiú lett. A férjem, az mindenféleképpen lányra vágyott. De én viszont rettentő fiús vótam! Amikor meglett: hogy egy LÁNY? Egy repedt?! Ez nem lehet igaz!

− Nem, nem − mondom az orvosnak −, ez nem igaz, maga kicserélte! Hát én nem is tudok jánygyereket szülni, én csak fiút tudok!

Nem azt mondom, szerettem én a jányomat is, mer szerettem. Mer az én fialásom vót az is, vagy hogy mondjam. De azér valahogy − kimondom az őszintét, mer én nem kertelek! − kivételeztem. Annyira, hogy észre is vette a kisjány. Nade viszont őt meg az apja imádta! Hát jól lehetett látni: amikor az apja oda vót, mindent megcsinált az, nem kellett neki mondani, hogy „rakd el a táskád”, „tedd el a könyved”, „akaszd fel a köpenyed”, magától csinált ő mindent − de ha az apja otthon vót?: szanaszét vót ott minden! Mondtam is neki mindig:

− Várjál csak, kis mocsok! Hónap megy apád dógozni, tudod, hogy akkor dádá lessz!

− Nem lessz, mer akkor megmondom apunak!

− Ja? − mondom. − Akkor még többet kapol!

Így ment ez. De azér jó vót minden, eleinte nagyon jó vót. Csak amikor már kezdtek tönkremenni a gyerekkori betegségből kifolyólag az idegeim,

igen, hát akkor… Akkor jött ki rajtam, hogy én nem titkolom! − szóval hát hozzányúltam a pohárhoz. Főleg amikor már éreztem, hogy a férjem elkezd másfele figyelni, hogy nem a régi már…

Ugye, hát mit vár egy feleség? Azér csak elvárja az is azt az egy-két kedves szót! Nem pedig mindig hogy − Na te büdös kurva, mit főztél? − A gyerekek előtt!

De sokat mondtam neki: − Ha már annyira mutatni akarod, hogy utálsz, legalább ne a gyerekek előtt csináld! És − mondom −, még ha TÉNLEG kurva lennék, hát jó, akkor mondjad! Mondjad, ászt kész! Na de így, hogy semmit nem vétettem ellened, hát van ennek így valami értelme?

De hát hiába. MINDEN vótam én őneki, csak nacsasasszony nem vótam. Egy bizonyos idő után én már nem vótam ember őelőtte…

Ez, ez vót idáig a legrosszabb az életembe. Meg amikor válófélbe voltam. Jó, nem álltam fedél nélkül, mer az eggyik kisszobába én lakhattam, meg munkám is volt, dógozni jártam az óvodába − de viszont hát abba a tudatba gyötrődni reggeltől estig, hogy amíg én itt melózok, addig az idegen nő meg fenn dőzsöl a mi lakásunkba… Abba a lakásba, amit közössen szereztünk a férjemmel! Ez egy FÁjdalmatos érzés vót! A LEGrosszabb, amit csak kipróbáltam! Mer ez LELKILEG fájt! Inkább fagyoskodjak az utcán csikaró hassal, csak itt BELLÜL, a LELKEMBE ne érezzem ezt a rettenetes érzést!

Na, ezer mondom: vót már jobb is − de viszont rosszabb is volt már. De tényleg, sokszor eszembe jut: valószínű nem is most a legrosszabb nekem!

Például ez is, ugye: hogy itt van nekem ez az ember, a mostani párom, ez a kis majom. Szidom én őtet, ajaj, de mennyit! Mer van miér! De közbe meg: szeretem. Például ollyan, hogy − laktunk mink egy kis ideig az apácáknál. Nem emlékszek már, milyen utcába, itt a Nyócadik kerületbe. Ezek az apácák kimondottan így járják a pályaudvarokat, és ha egy hajléktalant vagy ilyesvalami szerencsétlent találnak, akkor azt fogják, beviszik magukhoz − na így kerültünk az apácákhoz. Nem lett vóna ott nekünk rossz dogunk! Jó, énnekem dógozni kellett, ő meg egész nap csak pihent − de azér ténleg elég kényelmes vót: hát fedél, meg meleg, meg mégis egy kis ennivaló! Csak egy vót a probléma. Hogy ki kellett mennünk, hogy felvegyük őneki a nyugdíj ját. O meg nem bírta megállni, hogy ne tankoljon. Megitta − rendbe, ezt még elnézték vóna neki. De már hogy be is vitte magával az üveget, oda − ezt má nem viselték el. -Lajos, őtözz, ászt kifele! − azt mondta az apáca, és nem vót mese, pucolni kellett. Én

maradhattam vóna! Hát énvelem semmi baj nem vót! És − januárba jártunk, esett az ólmos esső, bokáig ért a latyak − nem vót énnekem túl sok kedvem kimenni a melegből az utcára megint! De viszont ő meg egyedül hogy menjen? Mi lessz úgy ővele a fagyba, éjszakába! O, bazmeg, hülye − mentem akkor én is ővele. Menjünk akkor má ketten! Mer szeretem, na. Hogy MÉR, azt nem tudom. Mer ollyan aranyos kis pofa − biztos azér! Meg: van neki humorérzéke. Mond az sokszor ollyanokat, hogy csak úgy tekeredek tőle! És az jó. Az kell! Hát ebbe a helyzetbe ha ez se lenne, akkor mi lenne? Hogyha humor nem lenne, a csöves életet nem lehetne kibírni!

A másik meg: hogy kellek neki. Hogy annyira ragaszkodik. Ha én tíz percig a vécén vagyok, az őneki már RETtenetes nagy idő, az neki már egy órahossza! Akkor én má mindenféle vagyok! Ha már én egy negyedórára odébb vagyok, ha őszerinte későn megyek vissza hozzá, arra a bizonyos helyre, ahol ő a markát tartsa:

− Na te büdös kurva, hun vótál má megint?! Kinek raktad szét a labodát, te mocskos cafka, te!

Szóval így megmutassa, sokszor megmutassa, hogy kellek neki, hogy nem enged!

Pfü, nagyon féltékeny. RETtenetes féltékeny! Állunk az aluljáróba, ő lesi a mannát, én csak úgy mellette − jön egy ürge:

− Kicsim, figyelj! − aszondja. − Kapol tőlem ötezret! Mondom neki: − Mi bajjod van??

− TIZET adok! − aszondja. − Na?

− Adjad! − mondom. − Adhatod! Mit gondolsz, mégis, mér tartsuk itt a markunkat? -Jó, adom − aszondja −, de gyere el! Ez meg: elfogta a hangot!

− Mi a jó büdös anyád kellene teneked?! Na várjál!

A hapsi épp csak hogy el bírt ugrani: az én jó párom úgy vágta volna kupán a mankójával, hogy BIZTOS kinyúlik! Hát nem sok híjjá vót! Csak úgy ZENgett az aluljáró, ahogy magyarázta csórikámnak, hogy kinek adja a tízezret, kit hova vigyen el, mit hova dugjon! Jujúj…

Isten ments, hogy én akárkivel is elbeszélgessek, csak öt percre is − akkor én má biztos avval is lefeküdtem!

− Tiszta bolond vagy te − mondom neki −, akkor biztos a jardnak a gumibotjával is lefeküdtem, ugye? Azér vágott akkorát a kezemre a gumibottal, mer ollyan rettentő szerelmes belém, mi? Normális vagy te eggyáltalán?!

Szidom érte − közbe meg jó, hogy ennyire félt. Úgyhogy, mondom, csak azt veszem ki a dologból, hogy − hát szeretem. Szeretem!

Jaj, mikor meg elveszítettük egymást! De ki vótam bukva! Én keresem őt Kelenföldön, ő keres engem a Keletibe; elmegyek vissza a Keletibe − ő utazik Kelenföldre! Vissza − azalatt meg ő is! Príma, mondom, most ezt fogjuk csinálni három nap egyfolytába! Nem bírta már a lábom, mondom: elég vót, abbahagyom, nem megyek má vissza a Keletibe, majdcsak előgyön! Ott kuksolok Kelenföldön, má jó két órája − ő meg pont akkor cövekek le a Keletibe…

− Aj − mondom ott a büfés csajoknak −, nem bírom tovább, ha ez a háborodott megjelenik, mondjátok neki, hogy el ne mozduljon innen!

Megyek vissza a Keletibe, jelenti ám az ottani büfés:

− Ó, Etuska − aszondja −, a Lajcsi meg épp most ment el Kelenföldre!

Uú, akkora vót már a fejem, mint a hordó! De én TISZta ideg vótam! Lökdöstem fére mindenkit a buszon, csak leülhessek, mer aszittem összeesek az idegtől! De má szabályossan remegtem!

Höj, mikor megtaláltam! Ugranék a nyakába − ő meg:

− Na te genya buzi, megin hun tekeregtél?!

− Één?? − mondom. − TE hun vótál?! Tizedszer futom végig már a pályaudvarokat teutánnad!

− És én, mit gondolsz, ÉN mit csináltam?!

Szóval, illyen: muszáj szeretni.

Megyek a vécére − hát vécére kell menni, vécére MUSZÁJ, na! Sietek, mer ismerem jól, tíz perc, visszaérek, − Megjöttem, papa!

− Te meg hun a jó anyádba kurválkodsz má megin?

− Maradj − mondom −, vécén vótam!

− Vécén?! Hát mi vagy te, hogy kötelet szarsz?! Nna. Hát ezer mondom: nem adnám én őtet, ezt az én kis buzi majmomat senkiér. Aa, senkiér se!

Én református vallású vagyok, gyerekkoromba jártam is templomba, minden vasárnap. De még most is: amikor az apácáknál dekkoltunk, ott minden este van mise, már így épületen béliül, de rendes pap tartsa, minden vacsora előtt − eljártam akkor én is. Jó, mondjuk az apácáknál kötelező is vót − de én nem bántam, még mondtam is az apácáknak, hogy én szeretnék még sűrűbben templomba menni. Csak aztán ahogy az apácáktól eljöttünk: azóta egyszer se vótam. Négy hónapja most már − igen, mer utoljára az éféli misén vótam Szilveszterkor.

De viszont az istenbe hiszek azér, hiszek benne. Az ember ugye szidja az istent, ha nem úgy megy valami, ahogy kéne, vagy ha megcsapja valami az embert, rögtön az istent mocskolja − a bajba meg mégis csak azt mondja: „Jaj istenem, segíts meg!” Ez azér kurva érdekes, hát nem?

És nem mondhatom, hogy engemet nem segített meg! Mer sokszor nem hallgatott meg− máskor meg bizony meghallgatott. Szóval: is-is. És ha úgy veszem: ha nem lenne isten, én már nem lennék. Mer mikor benn voltam a kórházba, még Miskolcon, súlyos betegen, majd egy hétig infúzió alatt, én már úgy vótam: kész, nem kell tovább, inkább most má meg akarok halni. Azt mondtam: − Istenem, hogyha megdöglök, minden rendbe lesz! − De nem kellettem neki. Nem kellettem. Azt mondta rá: -Nem, tenéked még élned kell! − És itt van ni: élek!

Elek. És hiszek istenbe. Csak hát: evvel együtt nemigen látok már én jövőt.

Mer ugye az én életemnek már nincsen semmilyen megoldása. Szerencsés utat én már nem érzek magam előtt, én itt már csak szerencsétlenséget várhatok.

Mer eggy az: hiába van őneki az ügyvédnél letéve a lakáspénze − hát semmi az! Ötvenötezer forint − a mai világba nem pénz. Ha most majd az őneki a kézibe kerül: én esküszök, hogy két hét alatt tíz fillér nem lesz belölle! Ott boldog-boldogtalan inni fog − csak legfeljebb én nem, mer hozzám kibaszott fukar. Meg hát lakás, az nem lesz már abból a pénzből, na ez egyszer hétszentség.

Ugye, az is egy probléma ővele, hogy a bezártságot nem szereti. Neem, azt semmiképp, azt ő ABszolút nem bírja! Most is, hogy itt vagyunk a Krízisen: mint mikor a madarat belezárják a kalickába! Ez őneki már egy börtön! Hát ha most nem szakadna az esső, mink már eggyáltalán nem itt vónánk! Attól eltekintve, hogy fáj neki a keze − hát az őtet dehogyis érdekli! Csak sütne ki a nap, egyből mondaná:

− Mama, őtözzünk, ászt gyerünk!

Na ezer nincsen ollyan, hogy esetleg valami otthonba beköltözni, ilyen szociális valamibe − hát isten őrizz! Mer őbenne má benne van, hogy menni kell, tartani a markot, menni tovább, csak menni -mer neki ég a marka, ha nem tarthassa! Nem, őt nem szabad bezárva tartani, abba ő csak belebetegedne, bedilizne, napokon béliül elpusztulna!

Namostan, jövedelmem nekem ugye nincsen. Magyaráztak nekem valamit, hogy kaphatnám ezt a szociális segélyt vagy micsodát − mármint

hogy őutánna, mer hogy az ő kísérője vagyok, hiszen nélkülem nem bír még közlekedni se! Szóval illyen vakvezető kutya vagyok én, és akkor ebből kifolyólag − mer hát az a kutya is enni kér! Csakhogy nem tudom, hogy ezt hol kellene elindíttani. Meg aztán, gondolom, kaphatnék valamennyi nyugdíjjat is, magam után, a betegségemre való tekintettel − csak ugye ez is egy bonyolult úgy vóna. Mer akkor elősszöris mehetnék Miskolcra, nem torn míllyen papírokat összekunyerálni, kódulni − azt se tudom, hol kéne elkezdeni! Orvosi kivizsgálások, illyen igazolás, ollyan bizonyítvány − ó, uram isten, hogyan fogjak hozzá? Pedig ugye jó vóna, nagyon is jó: mégis, egy kis jövedelem! Még ha csak ötezret kapnék, vagy ha csak NÉGYET is, az is jobb vóna, mint a semmi, ajaj, hát SOKKAL jobb vóna! Csak hát nemigen hiszem, hogy hozzá fogok kezdeni. Mer egészségileg se vállalhatom, az állapotom nem ollyan, hogy ilyesmi dogokat a nyakamba vegyek. Meg őt se tudnám hová tenni addig. Egyszóval…

Hogy aztán most merre tovább? − na ez az, amit én se tudok. Per pillanat elvagyunk itt a Krízisen -hát mint egy kórház, ollyan ez. Őtet behozták, a lebénult kézivel − én meg csak itt vagyok ővele, óvégette, mivel hogy ő nem bír egyedül létezni. De közbe, ha úgy vesszük, énnekem nem itt vóna a hellyem. Hanem ha valahol, hát az idegosztályon. Mer én má TELjessen ki vagyok merülve, idegileg TELjessen ki vagyok. Ott, ott lenne az én hellyem − csak hát oda nagyon nem vágyok. Mer sok idegosztályt bejártam én már, csak amióta Pesten vagyok, kétszer is vótam benn, az aluljáróból vitt el a mentő, szirénázva − de nagyon nem jó ott se. Mer eggy a baj vele: hogy az ideg, meg az elme, ezek össze vannak rakva, egybe − ez, ez ott a probléma. Úgyhogy vótam én már idegosztályon, összeeresztve ollyan bolondokkal, hogy jaj! Hogy má tisztára begolyósodtam tőlük én is! Na ezer aztán nem is kívánkozok oda, inkább akkor majd valahogyan türtőztetem magamat, háthogyha talán…

Csak viszont ennek a csontszilánknak én nem tudok parancsolni! Az csak úgy kallódik ott a fejembe, az agyamba − evvel én nem tudok mit csinálni! Ki tudja, hol köt ki majd az a csontszilánk? És ha egyszercsak kikapcsol az agyam? Hát lehet az is, hogy hülye leszek, hogy örökre úgy maradok, egy roncs az elmeosztályon?

Vagy hülye vagyok máris? Mer ha engemet felidegesítenek, akkor hirtelen ANNYIRA el tud borulni az elmém, hogy nem nézek se istent, se embert! Mint például a mukkor: hogy RETTEnetes felidegesített ez az ember. Mondom neki, de má direkt könyörögve!:

− Maradjál már, légy szíves, FEJEZD MÁ BE! Hát tudod nagyon jól, hogy engemet nem szabad idegesítteni! Úgyhogy ÁLLÍTSD MÁ LE MAGADAT!

De csak tovább, csak tovább! Én meg − hát nekimentem. Elsötétült előttem minden − NEKI! De rendessen megütöttem! Az emberemet. Akaratom ellenire! Mer NEM AKARTAM én! − de hiába: elszállt a kezem.

Ott ültem utánna a sarokba, a Keletibe, ahogy a telefonfülke van, utána meg egy ilyen üres szekrény-szerűség, na ammögött leültem a földre, ott kucorogtam vagy eggy órát, ríttam, csak ríttam magamba…

Eszembe jutott nekem ott minden. Eszembe jutott a jóisten, hogy vajon van-e. Eszembe jutottak a bátyáim, a férjem, az anyám, eszembe jutott édesapám, szegény. Eszembe jutott ez a szerencsétlen ember, hogy így megütöttem, jaj istenem.

Meg eszembe jött a három gyerek is. Évek óta nem láttam már eggyiket se, nagyok lehetnek már − hú, ez egy nagyon nehéz dolog, nagyon nehéz… Amikor az apácáknál vótunk, az apácák írtak nekik levelet, jött is rá válasz, Brigitta írta, abból tudom, hogy megnősültek a fiuk, férhezment a kisjányom is − ja, persze, hát tizenhét éves már, mér ne menjen férjhez? Tizenhat felett már engedélyezik! Ha az apja engedte, mér ne menne? Nagy lány, szép lehet − édesjó istenkém, csak ültem ott a kövön, folyt a könnyem, mint a záporessző…

Na szóval: én valahogy kilátástalannak látom ezt a helyzetet. Kimondom őszintén: úgy érzem, hogy ebből most má nincs kiút. Nincsen. Ugye, harmincöt éves vagyok, vagyis hát negyvenkettő, csak harmincötöt szoktam mondani − ennyi vót, kész. Tovább sehová. Sajnos!

Rendbe van: eggyütt vagyunk, meg eggyütt is maradunk − ameddig a jóisten akarja. Meg ameddig az én idegeim bírják. Hogy aztán meddig fog ez még így menni, én nem tudom. Mer sokszor már úgy vagyok, hogy hát nem bírom. NEM BÍROM, na! Idegileg! Mer ez az ember is, ez a lökött: örökké csak mondja, mondja, egyfolytába csak duruzsol a fülembe − engem meg sokszor már ANNYIRA felzaklat, hogy tényleg csak eggyet akarok: EGYEDÜL LENNI! Vót már hogy összetettem a két kezemet, úgy rimándkodtam neki:

− A jóisten szerelmire kérlek, dugulj már el! DUGULJ MÁR EL, mer lehajintok egy frászt!

Odébbmegyek olyankor, leülök a homokosládára. Nem messzire, hogy lássam azér, lőtávolságba csak, hogy el ne csámborodjon − ott leülök,

gondolkozók, vagy nem is gondolkozók, csak üldögélek magamnak − hát nem utánnam jönnek oda is a csövesek?

Odagyűlnek, körbefognak, dumálnak, mondja mind a magáét -

− Na most má menjetek a picsába! NYOMÁS! PUSZTULJATOK TŐLEM! MAGAMBA akarok lenni, CSENDET akarok, SENKI ne szóljon most hozzám!

Na elugranak akkor, felfogja végre az agvuk…

Ülök ott egy órát, másfelet − úgy valahogy megnyugszok kicsit.

Fene egye meg, jó lenne egy cigaretta − nem jön má senki, hogy egy cigarettát kérhessek? Aá, mondom, visszamegyek már a majmocskámhoz, megfűzöm, hátha ad egy szál cigit!

− Apuci − mondom −, itt vagyok már…

− Na mi van, buzikám, visszajöttél?

− Adjál már egy cigarettát, legyél ollyan szives!

− Cigarettát?! Az kéne, ugye?! A tehénnek a faszát, azt!

De azér ad! Ad azér, nagy keservessen…

CSAK CIGARETTÁT KÉREK

Nézze, nekem az életem egy regény. Elhiszi? És le tudnám írni! Próbáltam is már − csak nem tudnám úgy megfogalmazni. Elmondani el tudom! Csak lenne, aki megfogalmazná!

Hogy mondjam… nekem… az édesapám 56-ba disszidált. Katonatiszt volt a Kilián laktanyába, politikai tiszt a Maléter mellett. És távollétibe halálra ítélték. És ezmiatt engem − még Kisz-tagnak sem vettek fel. Egy őrnaggyal disszidált, most Detroitba él. Édesanyám három hónapig volt letartóztatva. Ezmiatt én a katonaságnál is olyan megkülönböztetett voltam. Politikailag ugye lenéztek. Volt Cseszlovákiába egy hadgyakorlat, például oda nem mehettem ki, mer nem voltam megbízható. Átnézték a levelemet. Volt ott egy párttitkár, aki azt mondta, hogy nem vagyok megbízható, ezer nem lehetek Kisz-tag. Pedig mindenki megszavazta azt, hogy igenis legyek Kisz-tag. A futballcsapatba se fértem be, pedig az öcsém az NB I-be focizott. Őt is politikailag kirostálták. O már nem az édesapámtól való, mer csak 64-be tudtak elválni, mer Amerikába nagyon nehezen lehet elválni. O meg 63-ba született és mivel édesanyám D. Ferencné volt, úgyhogy akkor ő is a D. nevet kapta, D. András. Én ugye 56-ba voltam másfél éves. Úgyhogy én nem is emlékszek az édesapámra. Fényképeim vannak. És telefonon beszéltünk. Egyetlenegyszer.

Tizenkét éves koromig Debrecenbe éltem, édesanyám ide ment férjhez, és ez révén én is odakerültem. Nem bántott engem a mostohaapám… − de azér CSAK mostoha volt az. És született három mostohatestvérem. Azelőtt már vót kettő, egy másik embertől, úgyhogy hatan vagyunk testvérek. Tartjuk mi a kapcsolatot − de azér már a mostohák vannak előnybe. Én ezt TUDOM. És anyámat is hibáztatom ezmiatt.

Én két helyre jelenkeztem tizennégyéves koromba. Ha hiszi, ha nem: először a Lósport vállalathoz. Zsoké akartam lenni. Föl is vettek. Meg Szekszárdon a mezőgazdasági szakközépiskolába. Namost, ide anyám nem engedett el, Szekszárdra elengedett. Elvégeztem a mezőgazdasági szakközépiskolát, állattenyésztési szakon. De már akkor egyedül. Mer senki nem segített. Úgyhogy hét végin elmentem Szekszárdon a szőlőhegybe kapálni. Háromszázhatvan forint ösztöndíjat kaptam és szombat-vasárnap meg szőlőt kapáltam. Trágyát hordtam − így éltem, a menzán ettem.

Levizsgáztam, elhelyezkedtem Szentlőrincen az állami gazdaságba. Ez Pécs előtt van, ott vótam juhász az állami gazdaságnál. Namost, NAGYON

jól ment a sorom! HARMINCezreket kerestem! AKKOR! NÉGYezer forint esztékákat fizettem, holott a gyalogmunkás keresett négyezer forintot! Szóval NAGYON jól kerestem −, tudtam venni egy uránbányásztól egy lakást Pécsen. HUSZONNÉGYÉVES koromba! Ott, Fehérhegyen, a Frankéi Leó utca 23 alatt. Első emelet 3. Huszonöt éves koromba megismerkedtem egy elvált asszonnyal. Attól van egy közös gyermekünk. Ferencnek hívják, kitűnő tanuló, tizennégy éves, most nyolcadik osztályos. Táncversenyt nyert, meg egy bécsi utat − nagyon okos, kitűnő tanuló, és nagyon szeretem. Ez az egyetlen egy gyermekem van… Egy napon aztán: váratlan kijött az elnök.

Egy Niván. Egy maszek juhásszal. Semmi-semmi, csak széjjelnéznek − és ott szépen körbenézték a falkát. Nem mondtak azok semmit se − de én má rögtön rosszra gondoltam, má én akkor tudtam, hogy itt gond lessz. Mondhatta volna az elnök, hogy „hát ide figyeljél Feri, az a helyzet, hogy eladjuk a birkákat” − de nem mondott az semmit, csak elköszöntek, mentek. Aztán másnap: jönnek megin. De akkor má a főkönyvelővel.

− Feri − aszondja −, nézzed, leszámoljuk most a birkákat. Ma − aszondja − el lesznek adva. Mer privatizáció lessz, most má a téesz nem bírja ezt is csinálni − meg a satöbbi.

Na hát ez nagyon rossz vót, ez nagyon-nagyon rossz vót. Má annyira a szívemhez nőttek azok a birkák! Sajnáltam, borzasztóan! Mondtam is utánna az elnöknek:

− Elnök úr − mondom −, ezt nem szabad lett volna…

− Feri − aszondja − muszáj vót. Micsináljunk, hogyha egyszer muszáj vót? Ennek így kellett lenni, úgyhogy ebbe most má bele kell nyugodni, na!

Ez még valamikor nyócvankilencbe történt. Nem rúgtak ki egyből, bejártam minden nap a majorba, hol vót valami munka, hol nem, hol a tehenészekhez osztottak be két-három napra, hol a borjúistállóba, de aztán vót olyan hét is, hogy csak egy napra tudtak munkát adni. Bemegyek reggel, jelenkezek:

− Jó van Feri, most nincsen semmi, elmehetsz haza.

− Ez ment két vagy három hónapig. Akkor aszondták: kész, vége, számoljak le.

Úgyhogy munkanélküli lettem. De má arról nem tájékoztatott engem senki se, hogy nekem mit kell csinálni! Jó, az az igazság, hogy nem is nagyon érdekelt: én aszittem, hogy van valamennyi tőkém, ki tudom húzni, amíg új munkahelyet találok. Úgyhogy tulajdonképpen én szúrtam el a

dogot: nem kértem munkanélküli-segélyt, meg semmilyen papírral nem foglalkoztam én…

Vettünk akkor egy falusi házat, Kisbudmérba. Ráálltam a baromfira: csibeneveléssel foglalkoztunk. Hordtuk ki az aprócsibét, kétezer-háromszáz darabot egyszerre, neveltük egy ideig, akkor elszállították. Utánna mindig egy hét fertőtleníttés, úgy vittük a következő transzportot. Ez ment vagy másfél évig.

Csak közbe − hát miközöttünk akkorába már vita vitát követeit. Ugye, apósomék is közbeszóltak, csalogatták haza a lányukat − mer eggyes gyerek vót a Margit, ők meg má öregedtek, látták azt is, hogy énrám nem nagy jövő vár, viszont ugye szerették vóna, hogy legyen eggy eltartójuk − gyere má kislányom haza, jó dogod lessz, meg így, meg úgy…

Mindegy, nem érdemes ezt cifrázni. A lényeg, hogy jól összevesztünk, fogtam egy reklámszatyrot, belebasztam két inget, két alsónadrágot, és eljöttem. Ide föl, Pestre. Azóta itt lebegek, mint gólyafos a levegőbe…

Kijártam a Moszkva térre. Szerencsére kaptam munkát, egy háztetőn kellett a cserepeket megigazítani. Ugye van ez a lemez, és azt kellett egyenesbe vágni. Megcsináltam tízezer forintér eggyik haverommal − és így éltem, ebből, abból, utcaseprésből, meg más ilyen Moszkva téri dogokból… De olyan ez, hogy a Moszkva téren is megkérdezik: „Magyar vagy?” „Igen.” Akkor má nem is állnak az emberrel szóba. Egyszerűen fogják és jónapot, akkor mennek tovább! Mer olcsóbb a román.

Hát ugye az ember nem tud micsinálni − mer kiszolgáltatott! Teccik érteni?! Most mondjuk: én vagyok a főnök. Most én magát fölfogadom.

Maga énvelem megegyezik BÁRmilyen összegbe, mindegy, akármilyen összegbe, mondjuk tízezer forintba. Eljön az ideje, hogy fizetni kellene − azt mondom: „nincsen most pénzem, MAJ fizetek”. Maga mit tud csinálni? Fogja és odébáll. Mer tudja, hogy ha már egy hónapba nem fizetnek, akkor a következő hónapba se fognak. És NEM TUD SEMMIT CSINÁLNI! Namost ugye elmegy az ember a rendőrségre, akkor aszondja a rendőr, hogy „mér ment oda??” Mér ment oda, a bizonytalan helyzetbe? Mér nem ment olyan helyre, ahol tudja, hogy fizetni is fognak?

Van itten egy B. káefté. Na. Ide, hivatalos szerződéssel elmentem dógozni. Egy munkaközvetítő iroda ajánlotta ezt az izét. RENdes munkaszerződéssel! Elmentem. Ledógoztam egy hónapot. Képzelje el: egy fillér nékül − általába egész nap nem ettem semmit! Mer azt mondta a pali: egy hónap után fizet. Lejárt az egy hónap, nagy nehezen. Útszegélyköveket,

amiket felbontottak a gázvezeték-építéskor − azt kellett kijavítani, visszarakni, meg kifugázni. Azt mondja: nem kapta meg a polgármesteri hivataltól a pénzt, nem tud fizetni. Hát akkor mi meg sajnos nem tudunk dógozni tovább − és otthagytam. Hát maga micsinált vóna? Egy ilyen helyzetbe? És hiába megyek a rendőrségre, nem foglalkoznak vele! Egyszerűen aszondja: jó, elmehet. Semmi! Nem foglalkoznak vele! Van nekünk más dogunk is!

Figyeljen ide: nem tudok micsinálni! Ha most lemegyek vidékre: az embert kihasználják. Úgy járok mint Solton! Most jöttem vissza, két hónapja talán? Solton vótam juhász egy vezető embernél, akit föl fogok jelenteni. Odamentem − mer meguntam ezt az életet Pesten, és fogtam, elindultam gyalog. Ha hiszi, ha nem, innen, szóval Budafokról Dunaújvárosig lementem gyalog! Egy nap. Dunaújvárosba aludtam, az állomáson, Dunaújvárosból lementem Soltig. Namost Solton ajánlották, hogy van ez a László, valami Szabadság pusztán − odamentem, föl is vett, leszámolta a birkákat − nem is volt gond három hónapig. Úgy volt megegyezve, hogy három hónap után megyek haza. Meglátogatni a kisfiámat. És három hónap előtt két nappal, kijön délelőtt, a birkákhoz. Mercivel. Mondja: − Menjél Feri be, és almoljál be a hodályba! Bementem, bealmoltam − ő meg közbe két birkát a Mercivel elvitt. Na, két nap múlva számolunk:, két birka hiányzik. Aszondja: − Ferikém, sajnos nem tudok fizetni… − De én ezt má hallottam a faluba, hogy ez így szokott a juhászokkal kiszúrni, hogy nem fizet! DE hát semmit nem tudtam csinálni, erőszakhoz nem akartam folyamodni, mer csak én húztam volna a rövidebbet. Gyalog elindultam újból, vissza. Egy fillér nélkül. EGY SZÁL CIGARETTÁM nem volt! Meg egy falat kajám se!

Tudják, hogy az ember nem tud semmit csinálni, és ÉHBÉRÉR akarják csak. Ennivalóér, de abból is csak ÉPPENSÉGGEL. Hát vótam olyan helyen: elvittek egy lovardába, és töprtyűt adtak minden nap, reggel-délbe-este. De olyant, amit kilószámra lehet venni, nájlonzsákba.

Na hát szóval ez így megy, most má évek óta. Se lakás, se munka, se semmi se. Négy évet tőtöttem el így lakás nékül. Ezt nem mindet Pesten, mer ebbe vót vidék is.

Tudtam egy helyet, egy aknát. Két évet kihúztam ebbe az aknába. Nem csatorna, hanem ilyen fűtési akna. Ahol a fűtési csövek mennek. Olyan kétméterszer kétméteres. És akkor abba van egy olyan hatvanszor hatvanas lejáró, ahol le lehet menni.

Hát vittem le oda dunyhát, párnát, paplant, találtam két konténert, azok teli voltak nagykabátokkal. − És vót ott minden! Nem így szoktam én fekünni. Takart a beton! És most egyszer pont fordítva feküttem, amikor ledobták a követ. Szándékossan. Nem tudom, hogy ki vót. Fölmásztam és láttam, hogy három alak fut − a Karolina út fele futottak. Előfordul, hogy így, csak így − hát persze hogy előfordul. Fiatal suttyók voltak. Vagy románok. Hogy mi okuk van rá? Hát figyeljen ide: a románok a legnagyobb bűnözők Magyarországon! Azér gondolom, hogy ők lehettek, mer mindenki tudta, hogy ott lakom az aknába. A kutyasétáltatók, meg hát MINdenki tudta! Hoztak oda le kaját, piát, cigarettát − van ott egy káeftévezető, „Ferikém, itt vagy?" „Itt." „Gyere föl!" − adott egy ötliteres lábos főtt kaját, tányért, kanalat, meg egy hétdecis bort − ez így ment!

Namost december nyolcadikán lett ez a balesetem a lábommal. Súlyos roncsolódásom van, térdtől lefele. Nincs törés, hanem roncsolódás. Most képzelje el, mikor megtörtént ez a baleset, akkor én elmentem Kelenföldre, a kórházba. Bemegyek − de nagyon-nagyon sántikálva! Várok. Meg várok tovább, még tovább. Egyszer aztán azt mondták: nem foglalkoznak velem, menjek a János kórházba. Figyeljen ide: körülbelül EGGY órától FÉL HATIG értem a János kórházba! Végig gyalog. Evvel a szétroncsolt lábbal. Odaérek a János kórházba, olyan papírom van csak, hogy fog készülni a tébékártyám, de a száma már rajta van, hogy mi lessz a tébékártyámnak a száma. − Na jó, üljön le… Most nem érünk rá magával foglalkozni − meg így, meg úgy. A végin: fogtam, eljöttem. Egyszerűen nem foglalkoztak velem!

Másnap aztán elmentünk az eggyik ismerősömmel, van a Práter utcába egy melegedő, a hajléktalanoknak, tudja, délután öt óráig. És van ott egy nagyon rendes gondozó, Ildikó nevezetű −, és mondja, hogy „mi van a lábával?" Mondom neki, hogy mi történt. Elmeséltem. Mutattam is neki. Aszondja: elmegyünk a baleseti sebészetre. Ez kürölbelül olyan fél három fele lehetett, mondom: nem megyek, mer nekem ötre kell mennem a tüdőszűrőre, mer kell vinni a szállóra a tüdőszűrő papírt. De vagy tízszer mondtam, hogy nem megyünk − ő meg közbe má hívta is a taxit. Beültünk a taxiba, elmentünk a belseti sebészetre. Mindent ő intézett el, mer ez egy nagyon rendes valaki − és akkor így kerültem ide. Mer ő még ide is telefonált, hogy helyezzenek el. Úgyhogy nagyon tisztelem azt a nőt − szóval nem mint nőt, hanem mint embert. Aki látja, hogy − hát ezen az emberen segíteni kell.

Most azér intéztem el ezt a szállót, mer nem merek az aknába maradni. Ki tudja, hogy mi lessz. Mer azér − ilyen nagy papírdobozokba kiraktak faleveleket; namost abból is leborítottak egy ilyen nagy papír-dobozzal; ha ledob egy szál égő gyufát valaki: hát benneégek.

Szóval, hogy mondjam, én nagyon sokat csalódtam az államba. Ha a kisfiam nem lenne, már RÉG disszidáltam volna. Ezt komolyan mondom! MINDEGY, hogy hova! Amerikába édesapám után befogadnának. Csak ahhoz is valamennyi pénz kellene, hogy kiutazzak, ugye. Vagy meghívót kűdene, vagy valami… DE a kisfiam miatt nem, mer ha két-három hónap eltelik, és én nem látom a kisfiámat, én IDEGBETEG vagyok. Amúgy is idegbeteg vagyok, mer tönkre vagyok idegileg − és mindig jobban, mindig jobban tönkre megyek! Mer engem annyira BÁNT, hogy az nem igaz, hogy ilyen sorsba keveredtem! Én ezt nem gondoltam vóna soha. Én ezelőtt tíz évvel olyan boldogan éltem, hogy az nem igaz!

És ha szereznék egy olyan állást, ahol NYUGODT körülmények között tudnák dógozni, még most is rendbejönnék idegileg! Ez biztos.

Nekem a kaja nem sokat jelent! Szóval, megmondom magának: vót úgy, hogy három vagy négy napig nem ettem. Eggyátalán! Egy falatot se! Vót hogy ÍGY remegtem má! így! És az a legnagyobb baj, hogy − az ember elesett. Én is ledógoztam húsz évet, és olyan esztékákat fizettem! NÉGYezreket havonta! Most HOL van az a pénz? Mér nem látják el az embert normálissan? Azt mondta nekem az orvos, hogy ezerötszáz forintér megvizsgálja a lábomat. Holott ezt a papírt megmutattam neki, amiér KÖTELES megvizsgálni! Aszondta ez nem érvényes, rendes tébékártyát hozzak. Az meg sincs már. Mer ez, ami megvan, ez lejárt. Itt a recept, ki se tudom váltani.

Énbennem bennem van az akarat, és én biztos vagyok benne − nade most figyeljen ide: ILYEN lábbal?! Hogyha innen engem kirúgnak, mit fogok akkor csinálni? Ugye, ez most állítólag gyógyul, aztán majd egy idő után lefogják venni róla a gipszet − és kész. És mehet!

Itt most gyógyítanak, ugye. Én ezt meg is értem, csak ha most itt énnekem elfogy a cigarettám −, akkor én IDEGbeteg vagyok. Szóval… Én inkább nem eszek, csak legyen cigarettám!… vagy inkább kimegyek és szedek csikket, még ha egy lábon ugrálva is! Én nem tudok róla leszokni. Erről az egyről nem.

Mer a pia, az nem érdekel, szóval ha iszok, iszok, ha nem iszok, nem iszok, engem az nem izgat, nem zavar, érti? Volt má vele problémám, ja,

természetessen − de akkor, amikor NAgyon elkenődtem. Például tavaly agusztusba. Otthol vótam, visszajöttem, és − annyira eltaknyoltam, hogy nagyon, szóval két hétig egyfolytába. Most képzelje el: otthol vótam egy hétig, a nyáron −, ászt ÍGY kerülgettük egymást. Fogcsikorgatva… Csak a kisgyerek miatt nem akartam kivágni a balhét. Az ÉN ASZTALOMON ETTEK. Tudja hogy milyen az? És akkor ott állok, és aszondja a Margit, hogy „gyere Feri, egyél!" Mondom: „Köszönöm, nem kell". Aszondja „ne félj, nincs megmérgezve".

Minden csöves este berúgik. Azér, hogy tudjon aludni. Mer ha nem rúgik be, nem tud aludni. Például én is így vagyok vele. Egyszerűen ha nem rúgok be, EGÉSZ ÉJJEL NEM TUDOK ALUDNI! De mikor Solton dogoztam, akkor lekötött az, amit csináltam. Mer ha én dogozók, akkor nem érdekel az ital! Ez így van. Ez telj essen más: hogyha az ember dogozik, vagy ha nem dogozik. Én a CIGARETTÁRÓL nem tudnák lemondani, AHHOZ kell a nagy akaraterő! Az italról BÁRmikor le tudnák mondani. Egy pillanat alatt. Egyszerűen aszondom hogy nem iszok, és kész.

Má nem megyek vissza az aknába, mer ki tudja… Elintéztem ezt a Madridi szállót, úgyhogy ha most innen kikerülök, akkor oda megyek. Má meg is van a papír. Ha meggyógyul a lábom, akkor én utánna elmegyek utcát söpörni, ha esik a hó, elmegyek havat lapátolni, én MINDENT… Hát mást mit tudok csinálni? Mást nem tudok csinálni! Szóval, munkát nem tudok találni − mer nincs. Csak ez az egy van. És ez se minden kerületbe, mer itt is nagyon sok a túljelentkező. És nem biztos az, hogy én most odamegyek a tizenhét kerületbe, és pontossan belefériek abba a huszonötbe. Mer itt is csökkentették a létszámot. Huszonöt embert fölvesznek és kész. Nem vesznek föl többet. Csak az ismerőst, akit jobban ismernek − akik évek óta odajárnak, csak azokat részesíttik előnybe.

Van nekem egy csomó szakmám. Megvan a traktorról; a nehézgépről… Én se érzem a helyzetemet teljessen reménytelennek!

Elhanyagolva se vagyok, próbáltam mindig adni magamra − a Dunába borotválkoztam, amikor jeges volt a Duna, akkor is oda jártam ki borotválkozni −, úgyhogy nekem soha nem volt szakállam… Áztam-fáztam, évekig − ez igaz. De mondjuk, én má hozzá is vagyok szokva ehhez. Például, énnekem nem fázik a kezem. Fülem nem fázik, lábom nem fázik. AKÁR-milyen hideg van. Mer én má megszoktam. Amihez nem lehet hozzászokni, az a sok állás. Az egész napi állás: azt nem bírtam. Egész nap állni! Esett a havas eső, és rajtam a sofőrbunda, szívja magába, befele −

már a végin negyven kiló vót. Érzi az ember, hogy leszakad a válla. És ugye hó van, nem tud az ember sehova leülni!

Még eggyet megpróbálok, ha rendbe jön a lábom: lemegyek Albertirsára. Ott van eggy ismerősöm, egy juhász, és − megpróbálok annál dógozni. Habár az is olyan gyöngén fizet, hogy − na de hát más meg nincs. És énnekem van egy családom. .Akit én szeretnék látni legalább kéthavonta, háromhavonta egyszer. És ahhoz pénz kell. Nem vihetek egy papírzsebkendőt ajándékba! Hát ez vót Solton is: hogy én ugye abba vótam, hogy maj három hónap után tudok szépen hazautazni, és rendessen ajándékot venni… Mer amíg nincsen, mer semennyi pénzem nincs rá, úgyhogy egyszerűen NEM TUDOK ajándékot vinni a gyermekemnek. Jó: megérti ő! Nem arról van szó, hogy nem érti meg! Csak az ember lelkiismerete, az csak más, hogyha… Meg aztán: meg is szólna az anyja is: „Na mi van, apád nem tudott semmit hozni?” Nem vihetek neki egy darab csokit, egy tizennégy éves gyereknek! Mer egy ötévesnek: viszek egy Boci-csokit, és kész! De ez azér má más.

Nagyon szeretnék egy komoly helyre elmenni dógozni, csak − ugye minden maszek olyan, hogy… nem akar fizetni. Mondjuk azér találkoztam má olyannal is, aki fizetett. Csak éppen annak meg az apjával nem tudtam kijönni. Állandóan a nyomomba vót! Állandóan! Ezt nem így kell csinálni, azt nem úgy kell csinálni − HAGYjon má engem békibe, mer… A fia egypárszor lebaszta, de a végin mondom annak is: „Attila, úgyis apádnak fogsz igazat adni, nem nekem!”− Mondom: „elmegyek”… Ez itt vót Sóskúton.

Inkább Pesten keresek munkát, mint a többiek. Itt könnyebb munkához jutni. Ilyen alkalmi akármihez. Vidéken nem, például Pécsen tízezer ember sétál zsebredugott kézzel. Tízezer bányászt bocsátottak el. Ott próbáljon munkához jutni. Nem tud. Azér jönnek föl Pestre. És itt, itt ha egy héten kétszer munkához jut az ember, má az nagyon jó. Mondjuk nyolcszázat adnak, akkor az má ezerhatszáz egy hétre. Vót olyan, hogy ezer is megvót egy nap, még ezeröt is, olyan is vót… De hát az szerencse. És az is csak egyhetes munka vót.

Aki egész nap az utcát rója, csak azér, hogy találjon valamit, pár üveget, hogy le tudja adni − az a szenvedés. Mer ha reggel hét órakor elkezdek dógozni, és öt órakor megkapom a pénzemet, az más. Az olyan megnyugtató érzés. így akkor tudok nyugodtan dógozni. De mikor egész nap megyek, és nem találok semmit, az idegesittő. És mellette szégyen is.

Szóval − na mindeggy. De figyeljen ide, ebbe ugyanolyan hibás a magyar társadalom is. Ide beengedtek ANNYI külföldit, − és AZOKKAL törődtek! − és közbe elhanyagolták az alsó réteget. Egyszerűen figyelmen kívül hagytak harminc-negyvenezer embert úgy, hogy a végin má nem fognak tudni rajtuk segítteni. Itt elhanyagolják a magyarokat!

Vagy kétéve, akkor is valami baleset vót a lábommal, bementem a Jókai utcába, a Vöröskereszthez. És három szék vót, egymás mellett, így. És itt ült egy román, így ültem én. És mondtam, hogy nem tudok dógozni, legyenek szívesek valamibe segítteni. Mondták, hogy sajnos ők nem tudnak segítteni −, és ott ült a román és hallotta; és őneki meg adtak kétezer forintot! És ugye ez a dühíttő! Ez a dühíttő, hogy őket kisegíttik − és a magyart meg nem!

Szóval, nem tudom, de − én nem vótam szavazni, meg nem is fogok menni, soha életembe, ezt megfogattam, de − ez valahogy így nem jól van. Énrajtam biztos, hogy nem függ semmi! Ha énrajtam függött volna, akkor nem Horn lenne a miniszter! DE mindeggy, hogy ki lenne a miniszter, mer ugyanilyen szar állapotba lenne az ország, mint amilyenbe van. Bocsánat a kifejezésér, de − sajnos, sajnos… És ebből a helyzetből nagyon nehezen fog kikászálódni ez az ország. Talán nehezebben mint én! Talán még nehezebben − mer ha böcsületes munkát találok, akkor én talpra állok, egy-két éven belül. Mer még azér nem vagyok idős ember. És azér még nem adtam föl a reményt. És nem is FOGOM föladni!

Rengeteg különféle emberrel találkoztam − húú… Vót eggy időbe egy mérnök, aki − az meg fölül, a csöveken aludt. Eggy építészmérnök, annak meg a Dob utcába vót valami lakása, de azt is kidobták az utcára. Kitette ugye a felesége. DE hát ezt is az ital végett. Huszonöt év házasság után… Két egyetemista lánya vót neki. És aztán talált valahol Budaörsön valami munkát, és kiköltözött oda − azóta se találkoztam vele. Na az vót egy darabig velem, utánna egyedül maradtam. De ismerek olyanokat, akiknek amint módjuk van, megszöknek még a fűtött menhelyről is, csakhogy a maguk urai lehessenek… Ezek má legalább tíz-tizenöt éve csöveznek. Csak ilyenek csinálják ezt, akik má NAgyon régóta, és ezt má tényleg megszokták! Olyan, aki egy-két éve csövezik, az nem csinálja ezt. Az örül, hogyha meghúzódhat valahol.

Namost én tényleg ki vagyok idegileg. Hogy mondjam, ma összevesztem az ápolóval, az ápolónővel, a felmosónővel. Olyan dogokba, amikbe nekem vót igazam, és mégse nekem adtak igazat. Fölmostak a szobába, és én ott

álltam kinn, féllábon. Mondom: bemegyek és leülök az ágyamra. Aszondja: nem, várjam meg míg fölszárad. Most képzelje el: féllábon!

Rágyújthatok? Ideges vagyok most, hogy erről beszéltem… De nincs semmi probléma, nincs semmi probléma. Meg nekem egy kicsit ez megkönnyebülés is ám, hogy így elmondhatom. Mer azér nem sokszor lehet így elbeszélgetni emberekkel.

Most nagyobb szenvedés a csövezés mint régebben. Iigen. Mer az idegeim. Most má, most má teljessen… Én má attól félek, hogy megin idegösszeroppanást kapok. Má itt úgy könyörgök, hogy adjanak erőssebb nyugtatót. Adnak, három szemet, de hát nem ér semmit. Tegnap is több mint éjfélig néztem a tévét. Aszondta a főorvos úr, ollyan gyógyszert fogok kapni, amitől olyan leszek mint a kezes bárány, fogok tőle aludni − ászt éjfélig néztem a tévét. És most kaptam erre fel két gyógyszert, pluszba.

Nem tudom, hogy mikor rúgnak ki, majd a főorvos úr dönti el. Szóval én nagyon tisztelem és becsülöm a főorvos urat, nagyon rendes embernek tartom. ı Bármikor idejöttem, mindig segített rajtam…

Mer nem elősször vagyok itt, hát egy párszor már vót problémám. Ilyen megfázások, meg baleset a lábommal − az idegekkel még nem vót semmi, csak attól félek, hogy valahol megin összegyűlik bennem, úgy mint tavaly, és akkor kirobban. Most van még egy doboz cigarettám, és kész, kifujt. Ha ez elfogy, akkor végem van. Akkor én öltözők és megyek, mer nem tudok mást csinálni. Cigaretta nélkül nem bírom ki. Kinn legalább fölszedem a csikket.

Mer én kéregetni nem kéregetek az utcán… Figyeljen ide, ha hiszi, ha nem, én nem tudnák odamenni eggy emberhez, hogy „legyen szíves adjon tíz forintot” Ha éhen DÖGlenék, akkor se! Cigarettát kérek azér, de pénzt SOHA. Es van, aki meg egész nap kéreget, és MEGÉL belőle! Ugye: a koldusok is. Én hallottam olyat, hogy fönn a Mátyás templomnál: milliomos, aki ott kéreget — ezt újságba is olvastam. Rengeteg valutát kap a külföldiektől…

És tudja mi a fájóbb még? Az, hogy az ember sokat dolgozott, és senki nem segit. Ide kűdik, oda kűdik, ide mennyen, oda mennyen − és a végin? Semmit nem kap! Ugye? Most a Baros utcába kell menni, most emide, most amoda − és akkor a végin mindenütt azt mondják: most nem tudunk pénzt adni, mennyen amoda, ez nem segélyező, mennyen emide −, és a végin kiderül, hogy SEHOL nem tudnak pénzt adni! Akkor hol van a segítség?

Azt mondják, majd karácsonykor osztanak csomagot. És adnak két szem narancsot, meg fél kiló kekszet vagy mit − engem nem érdekel, mer úgyse fogok érte elmenni! Avval nincs az ember kisegítve. Mondjuk kétszáz forinttal sincs, ez biztos; de − szóval valahogy MÁSKÉPP lehetne segítteni az emberen, valahogy… Közmunka vagy ilyesmi, ami a városnak is jó lenne, és annak a szerencsétlen embernek is j jó lenne.

Olyan gyáva ember nem vagyok, hogy öngyilkos legyek − mer azok szerintem mind gyáva emberek, azok félnek az élettől. De − megpróbálom. És sikerülni fog, reménykedek benne. Csak hát illyen lábbal?

Nem reménytelen a helyzetem − meg azt is AKAROM, hogy legyen rendes munkám. − Ha nem akarnám, akkor nem lenne érdekes ez az egész; de azt akarom, hogy TALPRAÁLLJAK! És talpra is fogok állni. Ez BIZTOS! Százegy százalék!

(Az szerző hagyatékából. Sajtó alá rendezte Bognár Éva.)

MESE A KERGE KISMALACRÓL

KALAP. KABÁT. KALAP

A „Kalap” narkós volt. Már nagyon régtől, és mostanra már a legkeményebbek közül való. Napi negyven tabletta akármi volt a normál dózisa (nem írom le annak a kutyaguminak a nevét, mert hogy ez nem a reklám helye), ami magyar pénzben számottevő summa, mondjuk: X forint. Nem úgy értem, hogy ennyit *érne* az a negyven izé, dehogy: valami vegyipari kutyulmányról van szó, amelynek az ára merő fikció: ennyire árazzák, leginkább azért, hogy ne fogyjon belőle még több. De mindegy, mert a lényeg csak ennyi: a Kalapnak meg kellett gebednie, hogy valamiképpen hozzájusson a mindennapijához. És, persze − na itt rejlik a dolog furfangos kelepcéje -nem annyira a megfeszített munkájával teremtette elő a Kalap ezt a negyven hogyhívjákot, hiszen aki ebből a baromságból napi negyvenet nyel, az többé-kevésbé munkaképtelen tőle. Hanem még a munkánál is kétségbeesettebb módszerekkel. Recepteket hamisított. Tarhált. Zsarolt. Sőt…

Nem igazán csípem a narkósokat. Idegesít, hogy olyan kétértelmű állapot ez. Egyrészt ugye: egy betegség. Másrészt meg mégsem egészen olyan, mint a vakbélgyulladás vagy a hastífusz − mivelhogy ezt valamennyire mégis maga választotta magának a beteg. „Szabad akaratából”? Jó, tudom, hogy ez túlzás, minthogy a betegség ikszedik napjától már nemigen beszélhetünk szabad akaratról, addigra annak már bottal üthetjük a nyomát. Na de hát addig, a leg elején! Meg azért egy nagyon picit néha még azután, az ikszedik nap múltán is, amikor egyik-másik útkanyarban éppenséggel választhatná azt is a „beteg”, hogy megmarkolja a feléje nyújtott segítő kezet és megpróbál kapaszkodni. Ilyen stádiumban nem könnyű mutatvány ez már − de hát azért már mégis! Én például többé-kevésbé szabad akaratú embernek tudom magamat, és nem felejthetem: kemény igyekezetembe került, hogy fehér szakállas koromig is szabad akaratú embernek tudhassam magamat -miféle becsülete lehet hát előttem valakinek, akiből nem tellett az enyémhez hasonló erőfeszítés?

Aki a narkósok életét választja − és újra és újra megint csak azt választja −, annak tudnia kell: az életével játszik. Eddig, mondjuk, rendben is volna a dolog: az ő élete, játsszon vele, ha ennyire tombol benne a játszhatnék. Csakhogy, sajnos: játszik a narkós a magáén kívül a mások életével is.

Azokéval, akiket megnyomorít, amikor az ő kontójukra játszik. Mert akárhogy is veszem, narkósnak lenni úri luxus; azok a méregdrága bogyók aligha hasonlíthatók a kenyérhez, hiszen enni *kell* − narkózni viszont nem feltétlenül. És akiknek a zsebéből a Kalap drogjának az ára származott, azoknak általában a kenyerüket rövidítette meg a Kalap, meglehet, olykor már végzetes mértékben is. Valahol itt van a bibi. Azt mondják, a bolond arról ismerszik meg, hogy megcsókolja a forró kályhát − a szélhámos ezzel szemben inkább mással csókoltatja meg. Igaz, igaz, csókolgatta a Kalap szorgalmasan maga is − de tagadhatatlan tény: bizony másokkal is nyalatta-falatta. Persze „kénytelen" volt, hiszen a passziójának ez volt a megkerülhetetlen feltétele − de akkor talán épp ezért *nem lehet narkósnak lenni,* ezen a ponton ütközik ez az amúgy állítólag nemes sport minden okoskodásnak ellenálló morális akadályokba. − Szóval, nem tudom…

Emlékszem, egyszer, egy rút téli estén épp a barátoméknál időztem, amikor bevágódott a Kalap. Pizsamában volt: épp a Lipótról szökött. Kézenfekvő reflex hozta, hiszen a barátom csövesekkel, lelécelt állami gondozottakkal, piásokkal, narkósokkal, minden rendű és rangú földönfutó árvákkal foglalkozott, megközelítően napi huszonnégy órában, hol másutt remélhetett volna menedéket az üldözött, ha nem éppen itt? De most nem azért jött, hogy meghúzza magát: csak egy kabátot kért. Hamar egy kabátot, hogy pucolhasson tovább! Csak hát ebben a meglehetősen csóró családban épp nem volt egy potya kabát. Adhatta volna a barátom a maga egyetlen kabátját, és − lehetett látni a tekintetén − komolyan meg is fordult a fejében, hogy adja. Hiszen egy „kívül-belül-menekülő" kéri, talán utolsó reménységként, már a majdnem semmiből összekapart bizalommal! Ugyanakkor viszont: kabát nélkül nem egyszerűen csak fázni fogok holnap, de képtelen leszek a többi tíz szerencsétlen nyomorúságos ügyei után rohangászni a városban − nyúlt a jobbik eszéhez a barátom. Jól látszott, hogy nem volt könnyű döntés kimondania: NEM. Vérig sértetten, beteg lelkében az erkölcsi felháborodás sötét viharával rohant el a Kalap, pizsamában, bele a havas esőbe… Eljutott valameddig. Onnan is sejthető, hogy ez jó régen történt már, utána még sok minden esett a Kalappal, egyszer még egy képeslapot is küldött a barátoméknak, valahonnan külföldről, esetlen humorba csomagolt bocsánatkérés-féle állt rajta a kabát-históriáért, meg jókívánságok…

Ez viszont most egy rekviem.

Mert a Kalap meghalt.

Úgy mondják: öngyilkosságot kísérelt meg, beugrott a metró árkába. Tetszetős hipotézis, hiszen ugyebár egy narkós, egy már végképp szétment életű pária… Csak éppen semmi nem hitelesíti a mesét. Az erőtlen, betegség rombolta test éppúgy szédülhetett a sínekre a narkó okozta kábulattól, mint akár az elvonásból eredező görcsök folytán. És mellesleg: a vonat épp nem is jött…

De hát ha egyszer úgy bánt az életével, ahogy − tényleg! − bánt, ha ő már ennyire „eltökélte, hogy megöli magát” az mindnyájunknak könnyed felmentés: ugyan miért kellene akkor tíz körömmel harcolnunk a Kalap életéért, NEKÜNK? Nemdebár bőven sok is, ha a kisujjunkat görbítjük?

Kórházba' szállították a Kalapot. Ahol aztán pár napra rá meghalt. Nem, nem a zuhanásból származó sérülések folytán. Hanem tüdőgyulladásban. Amely leginkább a drogelvonás eredményeként állhatott elő. Mert csórikám zsebében ott lapult ugyan a könyvecske a drogambulancia bejegyzésével, miszerint ez itt X. Y. állampolgár, narkós, a „legális” immár az életben maradásához is nélkülözhetetlen napi adagja ennyi meg ennyi, ilyen és ilyen tabletta − akiknek a kezére játszotta a Kalapot a vaksors, azokat ez nem érdekelte. Bekötözték a zúzódásait − aztán szépen végignézték a verejtékes-vonagló agóniáját. Kész. De nem érdekes: „csak” egy drogos volt, aki maga kereste magának a bajt!

Mondtam már: aki narkósnak áll, a maradék eszével − legalább időnként! − tudhatja: az életével játszik. De már hogy még mások is rájátsszanak erre a halálos játékra, az azért valahogy ciki…

Itt téblábolnak körülöttünk és egyre sokasodva nyüzsögnek a „reménytelen esetek” embertársaink, akik a maguk meg a mások hibájából − na ugyan ki fogja kétfelé válogatni a töviseknek ezt a gubancos csokrát?! − a végső szakadék széléig jutottak, akikből „józan számítás szerint” nemigen lesz többé már „a normáink szerint való ember” − mit kezdjünk velük? Ha egyikük-másikuk csakugyan maga kéri a felmentést a kilátástalan folytatás alól, megbotránkozva elutasítjuk: az euthanázia istentelen dolog! Miközben a napi praxisban úgyszólván intézményesen gyakoroljuk. Olyankor is, mikor az érintett fél − a mindenki másnál sokkalta jobban érintett! − egyáltalán nem kéri. Csendben, lesütött szemmel, sunyítva − de csináljuk. Ugyan különbek vagyunk-e a Kalapnál? Aki ugyan másokkal is meg-megkóstoltatta a vörösre izzott kályhát − de közben legalább maga is szerelmesen ölelte!

De ez tényleg nem vádirat. Csak egy rekviem. Egy Kalapnak becézett embertársunkért. Akit ugyan életében nehéz volt szeretnünk, mert olyan nagyon más volt, és felelőtlenségében sokat is tett azért, hogy a tétova szeretetünkkel nehéz dolgunk legyen. De akinek − gondoljuk meg ezt is! − mi itt mindösszesen nemigen tudtunk életebb életet teremteni, mint amilyet ő a narkó kábulatában találhatott magának. Kegyetlen halálának hírét véve emeljük meg a kalapunkat. Érte, rá emlékezve is, akinek a galádul megcsonkított életében bizonnyal lehettek a mieinkkel egészen rokon értékek és örömök. Meg magunkért is, hogy az emberi szolidaritás vállalásával kitarthassunk még valameddig ember-mivoltunkban.

MESE A KERGE KISMALACRÓL

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy nagyon szegény ember. Ha jól rémlik, Szabónak hívták, vagy így valahogy. Nem volt ennek a szegény embernek egyebe, csak egy igen-igen sovány, kehes-taknyos malackája. Amíg csak egy szép napon el nem lopták neki azt is, az egyetlen egy malacát. Amitől persze rettentő szomorú lett ez a szegény ember, ez a − mondjuk − Szabó nevű.

Másrészről: volt, volt egyszer (ugyanakkor, ugyanott) egy másik rém szegény ember. Bizonyos Kovács, ha be nem csap az emlékezetem. De ez oly borzasztó szegény-szerencsétlen volt; hogy nem volt neki még csak egy árva malackája se. Ezért aztán kegyetlenül megkívánta amannak, a Szabó nevezetű szomszédjának a malacát. De annyira ám, hogy egy idő után már végképp nem tudta fékezni magát − fogta hát és ellopta a Szabó malacát. Örült aztán, vigyorgott piszkosul, dörzsölte a két dolgos kézit, hogy van ám már őneki is malaca! Meg hogy a másiknak, a Szabó nevű szomszédjának már nincsen.

No, nem örvendezhetett ez a Kovács sokáig. Mert bizony volt ebben a neve sincs faluban még másik szegény ember is. Ezt meg, ha nem szalajt a memóriám, Kolompárnak hívták. De olyan keservesen csóró volt ez a Kolompár, hogy még csak nem is álmodott róla soha, miszerint egyszer a jó roma életben őneki is egy igazi malackája lehetne még. Amikor viszont meglátta ennek a Kovácsnak a githes-göthös, újonnan lopott malacát, mint lórúgás lepte meg a nagyravágyó kívánás ezt a Kolompárt. Nem is bírta lebirkózni magát, hanem azonmód, még első borúlatában kapta, elcsórelta a malacot, magának. Igen, ő is.

Volt, volt egyszer egy még további nagyon szegény ember ott abban a szomszédságban, ez meg olyan kábé Molnár nevezetű. Olyan siratnivalóan szegény volt ez is, hogy satöbbi. Úgyhogy, amikor, satöbbi: ellopta ő is a malackát. A Kolompártól, a Szabónak a malacát. Etcetera.

Rövidre veszem, nehogy már valaki elunja. A Szabó nevű szegényember még javába gyászolta az ellopott malacát, amikor egyszer, uramfia, mit lát? Hát, azt látja, hogy a Molnár nevű szomszédjának lett egy malaca! Amitől úgy, de úgy elfancsalodott a szíve és úgy reászállt a keserves akarás, hogy − blablablabla, mint fentebb. Oltárilag káromkodott, ahogy rájött, hogy mindösszesen a tulajdon koszlott malackáját lopta vissza a Molnár nevű komájától, de azután addig-addig vigasztalgatta magát, mígnem csak hajlott

az okos szóra és simára vasalódott lélekkel azt mondta magának: ha nem is előbbre, de odáig mégis eljutottam, ahol már egyszer voltam − dicsértessék!

Nem így az előbbi, a Molnár. Aki képtelen volt írt lelni a szívének a búbánatos háborgására. Végigóbégatta előbb a főutcát, utóbb meg a csapszéket is, elkapta a körzeti megbízottat, aki édesen szunyáit a pultra borulva, és eltrombitálta a közeg fülébe a malacka kalandos életútját, de apróra: ki, mikor, honnan hová, hogyan − az ám! Amitől a főtörzs annyira felizgult, hogy szinte kijózanodott. Feledte még azt is, hogy őneki se infrastruktúrája, se emberhez méltó fizetése, erősítést hívott legott, fejére igazíttatta a csákóját, megkerestette a kijáratot és elindult l intézkedni.

Nem részletezem, hisz rég esett ez a história, hetek is elmúltak azóta, talán igaz se volt, meg különben is. A falu is csak arra emlékszik már, hogyan hejehujázott mindenki, mikor Kolompár Dezsőt vasra verve vitték a kommandósok − ünnep volt az, még a kutya is fánkot evett! Csak a megyei lapból idézek még, a hitel kedvéért, aki még el nem aludt, hallgassa: „A Hmhm Megyei Bíróság vasárnapi szentmise után ítéletet hirdetett a nevezetes bivalybánatosi malaclopási ügyben. A bűnösnek talált cigány származású K. Dezső bivalybánatosi lakos megérdemelt ítélete 50 év kenyéren és vizén eltöltendő, golyó általi fegyház. Az elítélt legkorábban 70 év múlva bocsájtható feltételes szabadságra, a közügyek gyakorlásától 103 évre eltiltották. A hivatalból kirendelt ügyvéd fellebbezését a t. bíróság sértődötten elutasította. Tudósítónk kérdésére a helyi kisebbségi önkormányzat szóvivője elmondotta, hogy az ügynek nincsenek etnikai vonatkozásai, valamint hogy a kisebbségi önkormányzat és a rendőrség közötti együttműködés példásan felhőtlen, a kisebbségnek pedig különben is elsőrendű érdeke, hogy a bűnüldözés és az igazságszolgáltatás minden megkülönböztetés nélkül végezze áldozatos munkáját” − idézet vége.

Az ítélethirdetés után a bírósági épület folyosóján egy félszemű vénasszony − fura neve volt, bizonyos „Civil Szervezet” − nyilatkozott. „Na de hát”, mondotta − de a jelenvoltak közül többen ráförmedtek: − Mi a hézag, mamikám? Lopott malacot a Kolompár Dezső vagy nem lopott? He?! − és valaki leköpte a spinét. Meg is lincselhették volna − hát hogyne: van pofája, és kiáll, és a bűnös meg a bűn mellett agitál! Randa banya! Biztos buzi, ide a bökőt, hogy az! Kolompár Dezső kilenc kiskorú gyermekét, ha pontosak az információim, állami gondozásba helyezték. Szavahihető tanúk szerint jól vannak, mind a kilencen.

Minden jó, ha vidám a vége. Eddig szólt a mesém. Csak ne legyen folytatása.

TÖRTÉNELMI ERV

Hogy a nagypapámnak volt egy pipája, az, meglehet, egy tény. Ám semmit nem jelent annak a kérdésnek a megválaszolásakor, hogy nekem van-e pipám. És különösen nem fabrikálhatok „jogalapot” a nagyfaterom pipájából, nem mondhatok olyan baromságokat, hogy miután a nagyapámnak volt egy pipája, nekem is szent jogom egy pipát birtokolni, vagy hogy a nagyapám pipája, amelyet az unokatesóm örökölt, vagy amelyet az én drága ősöm elkártyázott, vagy Abbáziába utaztában a vonat kupéjában felejtett és ma egy zágrábi ügyvéd pipatóriumában díszlik, jog és igazság szerint az én pipám volna − ezért engem bárki épeszű ember méltán kiröhögne. Egyszóval azt gondolom, hogy a „történelmi érvelésnek” vajmi kevés értelme van. Ha az a pipa, amelyet szépemlékű ősöm elherdált/elveszített/tévútra örökített, egy különlegesen frankó pipa volt, persze fájhat, hogy most másé, még a gyerekem is megsajdulhat a hiányától (aki pedig soha nem is látta azt a pipát, csak én beszéltem tele a lelkét vele) − csakhát ennek nem túl sok értelme van. Ezért aztán idővel fel is száradnak a könnyek − valószínű, hogy az unokámnak már nem fog álmatlan éjszakákat okozni az ükapja pipájának a hiánya. Végül is be kell látnunk, hogy a *volt* és a *van* két különböző szó, még ha egyazon ige hajtásai is. A „volt” mindössze valamelyes lehetőségét adja a „van”-nak, de ez nem abszolútum, messze nem az. Ó, ha nekem mindaz a birtokomban lenne, amit csak nagyapám birtokolt, hová is lennék vele? Nem, kösz, megvan nekem a saját limlomom. Az a vegyes eredetű gyűjtemény, amelyben van ugyan egy kávéscsésze, amely még a nagyapámé volt, de a két főzőkanalat, öt fedőt, három tányért már csak az anyámtól örököltem, a szajré jóval nagyobbik részét meg már magam szemelgettem magam köré. És jól van ez így − mert ettől van, hogy a világom az *én* világom, és nem például a nagyapámé. Akit amúgy számon tartok és tisztelek és szeretek, de én mégis inkább én akarok lenni, nem ő. A „történelmi jogom”: bakfitty.

FELELŐSSÉG

Eléggé elképesztő sztori: a tanárnő órát tart, magyaráz, tanít − és egyszer csak rászakad a tanterem álmennyezete. Meglehetősen súlyos sérülésekkel szállítják kórházba. A tanítványai, talán mert nem merültek el olyan mélyen a tanárukra figyelésben, mint a tanáruk az oktatásban, apróbb sérülésekkel megússzák a dolgot: időben elszaladnak, vagy a pad alá bújnak.

Azt az álmennyezetet nem oly rég építették, a készítője egy még most is egzisztáló cég (az ilyesmi is ritkaság!), megnevezhető, simán tetten érhető − de vajon ugyan felelősségre vonható-e? Elképzelem annak a számomra ismeretlen vállalatnak a vezetőit, amint − pár éve csak − előkalkulálnak: ha tisztességesen építjük meg azt az álmennyezetet, az kerül annyiba: ha szarul, akkor viszont csupán ennyibe, jóval kevesebbe; utóbbi esetben persze leszakadhat; de ha egy kis mázlink van, éjszaka szakad le, amikor nincsen alatta senki, vagy csak később szakad le, amikor mi már jogutód nélkül feloszlottunk − úgyhogy akkor egyértelmű: építsük fel szarul az álmennyezetet! − És elképzelem a kupaktanácsot az álmennyezet leszakadása után. Nos, hát ez nem jött be, a bódé túl korán és nem igazán jókor dőlt össze; de azért így sincs minden veszve: csűrhetjük és csavarhatjuk még a dolgot bőségesen… − Én meg csak várom és várom a hírt, hogy a felelős céget így meg úgy elítélték, fizet és bűnhődik − de a hír nem jön. Ez már csak így megy a mai magyar tömegkommunikációnkban. Hogy egy álmennyezet leszakad és megnyomorít valakit, az még hír. Utána viszont szépen elalszanak a hírvivők. Meg a hírfogyasztók is. Hogy ki felel a dologért és miképpen, azt már csendesen elfeledjük. Hiszen közben már leszakadt a következő huszonhét álmennyezet, ma már csak az utolsó kettő a hír!

De nem akarok igazságtalan lenni pont a szegény építőkkel − miért éppen csak őket szívassam? Én nem ismerem azt a tanárt, akire rászakadt a plafon, biztosan nagyon jól tanított, komolyan remélem (már csak az erkölcsi világrend érdekében is) − csak közben eszembe ötlenek „a” pedagógusok, így, cuzammen (például ahogy most éppen tüntenti indulnak, meghitten egyetemes közösségben, a mostaninál nagyobb dohányért). Ok bizony szoktak-e garanciát, vagy bármily futólagos felelősséget vállalni a munkájukért? Ha például egy tanítványuk később botrányos minőségű álmennyezetet épít, belekerül-e akkor az újságba, hogy kérem szépen, ezt a kurafit X meg Y tanította, a vizsgapapírján ez s ez az aláírás szerepel?

Egy friss élményem hatását nyögve is kérdezem ezt. így szólt az ajtómra tűzött cetli (a hieroglifákat a lehető legjobb indulattal értelmezve): „Kérem írja ki Mikor van Ithol Telefan Miat Matav.” Aha, szóval hogy telefonzsinóromat óhajtja bevezetni a lakásomba a rettegve tisztelt firma − hát ez óriási! Legott válaszoltam, egy hasonló ficnin: „T. Matáv, hétfőnél előbb nem tudok itthon posztolni, kérem, hívjanak a mobilszámomon, hogy egyeztessünk.” Nem kerestek meg. Azt válaszolták, hogy hétfőn n-ig

jönnek. Nem jöttek. Csak napok múltán, találomra. Mert hogy én tizennégy évi telefonra várakozás után se alkudozzak, velük, a hatósági öntudatú bunkókkal, hanem csak várakozzak tovább, haptákban, pisszenés nélkül! Most keressem meg a nagyfőnöküket (akiről épp most hallottam a pletykát, hogy havi hány millióért nagyfőnökli ezt a kamcsatkai színvonalú kuplerájt, amely évtizedeken át kizárólag a telefonlehallgatás fejlesztésén fáradozott, a telefonhálózat fejlesztése helyett), hogy rávegyem: billentse fenéken ezt a magát „Matáv” néven jegyző, agyilag tök zokni toprongyot? Vagy várjam meg hétfőn (kedden, szerdán, vagy a jövő héten) az illetőt, vágjam a képébe személyesen, hogy szerintem bőségesen megérett a munkanélküli-sorsra, és egyáltalán, menjen a mocskos vállalatával együtt a fenébe? Vagy keressem meg az egykori tanítóját, aki az aláírásával igazolta, hogy ez az akárki alkalmas arra a feladatra, amelyre a főnökei alkalmazták??

Miközben, őszintén szólva, nem is értem én ezt az egész munkanélküliséget. Amikor beköszöntött, a szívem hasadt meg azokért, akik − rengeteg esetben nyilván önhibájukon kívül − a kárvallotjai lesznek; másrészt meg: reménykedtem, hátha majd ez a kényszerű helyzet megszüli azt a szelekciót, amely idővel a minőség felé vezethet. Hát, nem szülte meg. Rejtély, hogy miért nem, de NEM. A munkanélküliség azóta is egyre csak nőtt és nőtt és nőtt, és még mindig csak nő, és rémületesen halmozódnak a sérültjei

− szelekció meg még mindig sehol. A Matávnak ez a bőgő borja valahogy mégsem válik feleslegessé. Meg ez meg az − volnának még személyes példáim.

A bolti eladó, aki a privatizált munkahelyén sem tanult meg mosolyogni és tisztességesen szólni hozzám − azért sem! Inkább a munkanélküliség! Amely még mindig nem bizonyos következménye a rossz munkának. Íme: a faluban, ahol hétvégeken élek, és ahol egyre inkább folyamatosan élni szeretnék, próbálok a házikómban egy munkaszobát kialakítani; nem nagy ügy, az anyag is megvéve már, leszállítva, kiszárítva − csak éppen nincs, aki megcsinálja. Vállalni, azt igen − de hát az még semmit a világon nem jelent. Megbeszélt határidő? Na ne! Most fújt a szél. Most fájt a feje. Most leégett az elektromos fúrójának a tekercse, neki is két hónapja ígérgeti a szerelő, hogy majd megcsinálja − türelmes körbetartozás az idővel. A sor végén én állok, mint szamár a hegyen. Ne írjam meg a cikkemet? Mondjam a szerkesztőnek, hogy nincs hol megírjam, mert már augusztus óta pofátlanul hiteget az emberem? − miközben már majdnem értem őt is: rájött, hogy

nincs a környéken, aki tisztességgel megcsinálja nekem azt a rohadt kis zugot; akkor meg mi a túrónak strapálná magát? Egy magáncégnél hallom, hogy a takarítónőjük − amellett, hogy nem takarít − már megint lopott. − Kirúgni − vágom rá, százéves reflexszel −, miért nem rúgjátok ki?! − Hol élsz te? − hangzik az elképedt válasz. − Honnan vennénk másikat? Aki takarít is, és nem lop?! − Vagy úgy. Tizenkét százalékos munkanélküliség évadján…

Így állunk. Szép hazánk, e hajmeresztőén korlátolt felelősségű társaság szétesésének gyászos folyamata nem állt meg a rendszerváltással, zavartalanul folytatódott, még fel is gyorsult. Pár éve a történelem vekkere eldünnyögött egy vérpezsdítő indulót − de ettől még nem nőtt felelősségérzet senkiben, akiben annak előtte nem volt. Lennénk azért, hát persze, hogy lennénk, akik másképpen akarnák − kicsiny, zilált, szétvert csapat. Amúgy rém tarka gyülekezet: akadnak benne tanítók is, takarítónők is, építőipari munkások, jókezűek, hozzáértők, a belüket kidolgozók meg − szelekciós rendszer nem érvényesülvén, hát természetesen: − munkanélküliek is. Kiúttalan nyomorúságban tengődök, beborult lelkűek − mitől viháncolnának?: egyre jobban tudják már, hogy vesztésre és vészesre ítéltettek. Mi az ördög fülét tehetnek egyáltalán? Egyre világosabb, hogy jóformán csak annyit: valahányszor szakad az álmennyezet, a pad alá bújnak. Hogy ha mással már nem is, legalább a puszta testük értéktelen épségével felelősen elszámolhassanak karikás szemű szeretteiknek. Ennyi. így vegetálunk e kies honban. Amelyben immár sem nem hátrány, sem nem szégyen olcsó kis gazembernek vagy oltári furkónak lenni − és ezzel szoros összefüggésben irtó ciki és túllélhetetlen nyomorúság felelősséggel gondolkodó emberként létezni.

AZ ÖREG ALES

Sok a halottam. Mire az ember ennyi évet ér, bizony, kezd benépesedni a gondolatvilága azokkal, akik már átlépték azt a bizonyos vonalat − az öregedésben talán épp ez a legkézzelfoghatóbb: hogy fogyatkozik az élő hozzámtartozók serege, és nő, nő, nő az odaátiaké. Lehet ettől a neki-nekilóduló átrendeződéstől megijedni, lehet akár pánikba is esni tőle − meg lehet szelíden átélni és elfogadni a természet rendjét, békével felfogni homokszem-mivoltomat: igen, az vagyok én is, ahogyan mások az én markomból, annyian már, kipergek majd a többiek kezéből. Előbb? Utóbb? Részletkérdés. De bizony átcsurgok én is a semmibe, bizonyosan, és nem is olyan nagyon sokára.

Sok a halottam. Fájdalmasan kedves, már csak a képzeletem őrizte arcok, ismerősök, meg az „ismerősnél” többek, barátok, súlyosan közeli lények is -sok, sok és egyre több. Kit válasszak most közülük, akiről szólni érdemes, és szólni tudok? Az öreg alezredest választom. Gyerekkori barátomat.

A háború után egy baranyai pusztán éltünk, elég huzamosan. Apám (halott már ő is) archeológusból, múzeumigazgatóból B-listássá, téglagyári és fűrésztelepi melóssá lényegült, én meg „úrigyerekből” falusi kölökké, gyerekmunkássá, „magántanulóként” kukoricát kapáltam, teheneket legeltettem lóhátról, talicskáztam a gyárban a homokot, a téglának való sarat − harmadikos elemistaként beiratkozhattam az élet majdnem gorkiji egyetemére. Középosztályos családomnak a cudar nélkülözés mellett súlyos sokkot is jelentett ez a képtelen deklasszáció − nekem viszont örömteli kinyílást. '45, '46. Akkoriban szegődött mellénk az öregember, akinek a nevét se tudom, mert csak úgy emlegettük, hogy „az ales”! Túl volt a hetvenen, vagy tán még a nyolcvanon is; bottal járt, de egyenesen: kiszolgált katona, elsőháborús veterán. Nem tudom, hol szedte fel az apám, vagy ő az apámat, de könnyen mehetett a dolog: a szemétbe hajítottak kulturális összetartozása nehézségek és ceremóniák nélkül megteremtette a szálakat. Vasárnaponként jó tizenkét kilométert gyalogolt a kisöreg, hogy a paprikáskrumplink mellé ülhessen, azután meg ugyanannyit vissza, de nemigen múlt el vasárnap nélküle. A meleg ételért jött? Vagy „csak” azért, hogy valakikkel Schubertről, Goethéről beszélgethessen? Nyilván: is-is. El tudom képzelni, hogy − nyugdíja folyósítása elapadván − hét közben éhezett. Vasárnap mégis finom illedelemmel nyúlt az evőeszközökhöz.

Késsel-villával ette a főtt kukoricát is − emlékszem a képre, mert ez meg bennem keltett riadalmat: a fele ottmaradt a csutkán, az ínséges idők törvényeinek elképesztő sérelmére; na igen, mert nincs foga az alesnek − világosított fel súgva anyám. Ó. Persze, már értem…

Ebéd után aztán kettesben sétáltunk az alessel, végigcsavarogtuk a pusztát körülölelő réteket, erdőket. Ahol én voltam otthon − mégis ő tanított engem. Füvek, fák, állatok nevére. Ez somkóróvirág. Ez kecskerágó. Ez fürtös juhar, ez katángkóró. Ez borz odúja, másmilyen, mint a rókáé − ma is tőle tudom. Ott a szarka fészke. És nézd, ott köröz az egerészölyv. Ragadozó, károsnak mondják, de nem kell bántani: terem itt elég féreg, és hadd éljen ő is! − Élénk szemű, I gyönyörködni tudó, bölcs ember volt. És ettől nagyon szép is.

És egyszer − na hát ezt akarom most felidézni, mert ez a dolog veleje! − odatámasztotta a botját egy szilfa törzséhez, megfogta két kézzel a vállamat, mélyen a szemembe nézett, úgy mondta: − Tudod, fiam, nekem nagyon szép gyerekkorom volt. Tengernyi szépséggel és bőven elegendő örömmel! Úgyhogy én most már nyugodtan és panaszszó nélkül meghalhatok: nincs miért reklamálnom. Érted?

Értettem. És megjegyeztem.

Aztán egyszer csak elmaradt az ales. Terítettünk neki is, de érintetlen maradt a terítéke. Meg a következő vasárnapon is. Hetekkel később tudtuk meg a godisai böllértől, aki a mécsesbe való avas zsírt hordta neki: meghalt. Egy reggel borotválkozás közben megállt az ütője. Ennyi. Anyámék jajszóval fogadták a hírt. Én némán. Csak letettem a kanalat − és spuri az erdőbe. Hogy magam legyek, meg az alessel egy kicsit. De nem sírtam. Hiszen tudtam, hogyan kell értelmeznem ezt a dolgot.

Szerencsés vagyok, hogy olyan fiatalon − tíz-tizenegy éves lehettem − kaptam meg ezt az életre szóló tanítást, a halálról. Hasznát vettem! Ezért olyan fontos halottam ez az egyszer volt öregember: eligazította a viszonyomat nemcsak a halottaimhoz, hanem a magam halálához is.

Valahol a sásdi temetőben nyugszik. NYUGSZIK, igen, békében − halottként sem kísért, nem riogatja az élőket, mi a csudáért is tenné? Tépnék pár szál virágot a sírjára, jó lenne, gyújtanék neki egy mécsest is − de hát azt se tudom, milyen nevet keressek a pudvás fakereszteken, hogyan találjam meg? így aztán csak hálával és derűs lélekkel idézem az emlékét. Leültetem magam mellé, főtt kukoricával kínálom, és Schubertre terelem a szót.

HALÁLOM ÓRÁJÁN

SZOMORÚ FELNŐTTEK

Porcelán cica. Tágranyílt, tengerzöld szemek, bájos-butácska pofi, fényes, vörös-fehér bunda, ahogy a két tappancs puhán egymás mellé….., a csinos farkinca körbekulcsolja őket, ahogy kell − hiszem, hogy van egy titkos gomb, ha megnyomom, behunyja a szemét, elengedem, megint kinyitja, néz.

És hogy van egy még titkosabb gomb, ha azt megnyomom, a porcelán cica mosakodni kezd…

Hiszem, mert gyerek vagyok. Ugyan már nagyobbacska, sejtem már, hogy van mitől félnem: a felnőttségtől. Amit még nem akarok. Úgyhogy már erővel is rásegítek a hitemre: én AKAROM hinni, hogyha elfordulok, a porcelán cica nekiáll mosakodni, a piros nyelvecskéjével végignyalja a pihés pociját…

Kénytelen vagyok: hát látom a felnőttek szomorúságát. Akik már átértették, hogy a porcelán cica: a teremtés tökéletes zsákutcája. Nem fog vakaródzni, mert nem viszket. Mert nincsen neki porcelán bolhája. És egyáltalán semmi tényleges történés nem vár rá − hacsak nem annyi, hogy egyszer majd takarítás közben véletlenül leverjük a helyéről, és összetörik. Hogy csak ennyi. Ok már tudják − és valószínűleg ettől olyan hosszúkás az arcuk…

Na hát én meg nem akarom tudni, még nem, mert nem akarok olyan hosszúkás arcot, úgyhogy én − stb.

FOLYTATÓLAGOS LEVES

Az elmúlt heteket kórházban töltöttem. Nem is egy kórházban − van tehát összehasonlítási alapom. Es vidáman jelenthetem: a „kórház-csőd” amelytől mostanában oly hangos a magyar élet minden zege-zuga, a frontról nézve, a kórházban fekvő beteg nézőpontjából szemlélve valójában nem is olyan drámai, mint például a médiában.

Ott van, teszem azt, a kórházi koszt. Amely, mielőtt részletezni kezdeném a témát, aláhúzom: az ehetőség határain belül mozog. Mozog, igen, ez tény; mert van kórház, ahol rémes, és van, ahol rettenetes − de ezzel együtt voltaképpen fogyasztható. Es, már bocsánatot kérek, de talán mégis ez a leglényeg.

Én legalábbis ettem, sőt, gyakran *megettem* a kórházi kaját. Mondjuk néhány nagyon elesett napom kivételével, de ez tényleg nem a kaja minőségéről szólt. És amennyire szét tudtam nézni magam körül, a sorstársaim legtöbbje is ette, és senkiről sem tudok, aki ottlétem alatt táplálkozási elégtelenség okából adott volna munkát a hullaszállítóknak. Ettük, amit kaptunk, és közben persze harsányan − vagy elhalóan, ki-ki a vérmérséklete és az aktuális állapota szerint − szidtuk. Mert azért csakugyan van itt min merengeni, még a magamfajta egészen szelíd kórházlakónak is. Például: hogy az ebédfőzéshez rendelkezésre álló, vélhetően tűrhető minőségű alapanyagokból *miért* és *hogyan* lehet − vagy kell? − a tűrhetőség alsó határát kísértő végtermékeket előállítani? Hogy egyáltalán miféle koncepció áll ennek a naponta ismétlődő műveletnek a hátterében? Vagy: mit kezdjek az összehasonlítás talányos eredményével? Higgyem, hogy a kórházak versenyében mérhető, több mint feltűnő különbségek hátterében csakugyan egy-egy szakács kiugró kreativitása, illetőleg, a másik póluson: vitatható elhivatottsága áll? De hát akkor miért nem rúgják ki az alkalmatlan szakácsot, miért nem kap tiszti keresztet a sikeres? Vagy ne tömjem be egészen a fülemet, amikor egynémely felelőtlen (ideg-)betegtársam − megszegve a kulturált viselkedés általános szabályait, valamint a kórház csendjének védelmét szolgáló intézkedéseket is − arra magyarázza az ebéd sajnálatos minőségét, miszerint az alapanyagok felét még a konyhán, vagy esetleg még a konyha előtt ellopnák? Nem igazán szeretem az efféle lármás hőbörgést. Hiszen a tolvajlás tényét sem betegként, sem később, esetleges gyógyultként bizonyítani nem tudom. Meg azután: mitől lenne, hogy az egyik kórház

konyháján az alapanyagok felét lopnák el, míg a másik kórház raktárából mindössze a huszonöt százalékát??

Egyszóval ezeknek a talányoknak a megoldása mind lehetőségeimet, mind képességeimet meghaladja. De ez talán nem is olyan nagy baj, mert a kórházi koszt kapcsán bár, de tulajdonképpen egészen másról szeretnék szólni, egy igazán izgalmas jelenségről: a leves folytatólagosságáról.

Kezdetben, az első napon nem értettem a dolgot. Hogy ti. miért van a zöldbablevesben valamennyicske zöldborsó is. „Vegyes zöldségleves”? Hm. Másnapra már közelebb kerültem a megoldáshoz, csak hát az én lassú felfogásom… Mert másnap: a deklaráltan karfiollevesben ott úszkált a zöldbab is. Meg − nini! − egy-két golyócska ismerős zöldborsószem is… Aztán szépen, lassan megértettem: ha csütörtökön rántottleves szerepel az étlapon, az annyit jelent, hogy a tálalt folyadék *domináns eleme* tényleg egyfajta rántottleves, ám nem elhanyagolható összetevője a szerdai sárgarépaleves, ennél visszafogottabb, de azért markáns szerepet játszik benne a keddi sárgaborsó, alig kevésbé a hétfői zöldbab − s így tovább. Az idők elejéig. Mármint hogy a kórház alapításának dátumáig! Habár könnyen lehet, hogy az alapításkor kölcsönkértek a legközelebbi kórháztól egy fél kondér paradicsomlevest, hogy legyen mivel kezdeni − s ily módon a mai leves eredete egészen a középkorig, az első honi ispotályig nyúlik.

És, be kell vallanom, nekem ez a gondolat igenigen tetszik. Hiszen, gondoljuk meg, ha jól működik, ilyen az egész életünk! Ahogy én oly sok mindenben hasonlítok apámra, de anyám szerint igen sokat őrzök dédapám, az ő szeretett nagyapja vonásaiból és természetéből is, meg ahogy a fiaimban sem hiába keresem magamat, következésképpen a dédapámat sem, az unokám meg egyenesen megdöbbent, ahogy ősei gyűjteményeként nevet rám -na, hát nem ugyanaz a szisztéma, mint a kórházi leves?

De tovább megyek: vajon nem így működik a történelem egésze? Amiképpen a feudalizmust nem valaminő kapitalizmus követte, hanem feudálkapitalizmus, azt meg persze egy államkapitalisztikus feudál-szocializmus − természetesen, hát beledolgozták a maradékokat! −, ugyanúgy ma sem egy kristálytiszta neokapitalizmusban lubickolunk, hanem hát ugyebár egy roppantul komplex lében, amelyben ott úszkál a Ferenc Jóska pofaszakálla, Horthy fehér lovának patkója, Rákosi spiclije, és így tovább, és amelynek a dolgok természetes rendje szerint a domináns komponense a tegnapi „létező szocializmus”, és mindössze csak a tetején

lebeg valamicske ebből a neve sincs mostani akármiből. És én csak azon csodálkozom, hogy ezen állandóan csodálkozunk.

Szerintem ez így van rendjén. Akinek nem tetszik, menjen haza és főzzön vadonatúj levest − majd meglátjuk, mire megy. Én rémálmaimban inkább attól rettegek, hogy az elosztási rendszernek egy végzetes hibája, vagy egy ügyetlen kukta, vagy a köjálos okvetetlenkedése miatt megszakad a lánc: teljesen elfogy a leves, vagy kiömlik, vagy moslékba kerül, és akkor kezdhetjük elölről a történelmet − brr!

INFORMÁCIÓ

A tüdőrák és a tüdőrákműtét nem volt nekem ismeretlen vagy mitikusan távoli dolog. Leginkább a nagynéném története hozta közel. Tüdőrákját 56 tavaszán diagnosztizálták, műtötték, aztán a műtét után rövid ideig nálunk volt, Szentesen, hogy „egy kicsit, összeszedje magát”. V. néni egy drága angyal volt, életem főszereplője − tébolyító volt tudni a valóságot: felnyitották a tüdejét, és megállapították, hogy késő, hogy a rák már mindenütt megtámadta, kész. Visszavárták, és ébredés után vidáman közölték vele: az operáció pompásan sikerült. Csak a közeli hozzátartozók tudhatták az igazságot. Élesen emlékszem: ült vagy feküdt a szentesi múzeum parkjában, a nyugágyban, az arca sárga és tele fájdalommal, és halk hangon, lihegve engem biztatott. Hogy ez egy nagyon goromba műtét, nem könnyű rendbejönni utána; de most már nem tart soká, majd meglátom, mire visszajövök… Nem sokat lehettem vele, pár nappal az utolsó vizsga után menni kellett nyári katonának − most nem is nagyon bántam, legalább nem kell részt vennem tovább ebben az ocsmányságban. Mire abbahagyhattam szocialista hazám védelmét, V. néni nem volt már. Engedelmes lény volt, csendesen megfulladt. Anélkül, hogy az utolsó kívánságait elsuttoghatta volna valakinek.

(Pár hónap múlva, a legkisebb hezitálás nélkül fegyvert fogtam és végigharcoltam a forradalmat. Ha valaki megkérdezné, tulajdonképpen mi ellen lázadtam [még nem kérdezte senki!], egészen rövid válasszal is megmagyarázhatnám: a hazugság, a mindent elborító hazugság ellen. Ennyi.)

Most én ülök egy orvossal szemben, közli velem a diagnózisomat. Rákos daganat a jobb felső tüdőlebenyben. Ezen belül azonban egy elég szerencsés eset…

Kedves, emberi hang, de talán épp a tapintatát sokallom. Szelíden félbeszakítom és részletesen előadom a határozott igényeimet. Hogy én nem kérek semmiféle sódert. Hamis illúziókat nem akarok építeni, RAGASZKODOM tehát a pucér igazsághoz. − Éva is ott ül velünk, − ÉS mindez vonatkozik a feleségemre is.

Bólogat, és mondja is, hogy érti, és tudomásul vette. Habár egy icipicit azért vitatkozna. Hogy én nem is sejtem, milyen sokan vannak, akik éppen hogy a púderhez ragaszkodnak, akár közlik előre, akár nem − és előad egy példát is.

Jó, persze, az emberek sokfélék, és néha egészen furcsák. Még azt is el tudom képzelni, hogy egy-egy ilyen fazonnak joga van a maga makacsul igényelt dezinformációjához − habár vitathatatlan, hogy ez is a hazugság mocsarát mélyíti, mindnyájunk veszélyére, úgyhogy, ezen még érdemes lenne gondolkodni. Mindenesetre: kérem, hogy engem (minket) tekintsen maradéktalanul felnőttnek. Most akkor folytathatjuk…

− Helyes. Ott hagytuk el, hogy elég szerencsés helyzet, merthogy ez a daganat könnyen hozzáférhető, akadálytalanul operálható − stb.

Aztán még néhányszor lezajlott ugyanez a beszélgetés, további doktorokkal − rendesen körülbástyáztam magamat. így most akkor biztonságban leszek? Ha nem is a rák, de legalább a hazudozás ellen?

Műtét, snitt. (Nem azért mondom, de elég találó a kifejezés, mert tényleg mintha elvágták volna − a történetet is, meg engem is.)

Nem szeretném eljátszani a sötét erdőben eltévedt árvagyereket, mert azért jutottam én hasznos információkhoz is. Az aneszteziológustól. Ráadásul a legjobbkor, vagy egy héttel a műtét előtt, amikor az ember még hibátlanul befogadó. Meg ami még frankóbb volt: pár nappal az operáció előtt − itt már keverednek a napok − váratlanul beállított O. barátom − nem is tudom, hogy mászta meg a fél tüdejével a dombot meg a lépcsőket, nyilván épp azt akarta megmutatni, hogy lehet fél tüdővel is élni. Ömlöttek belőle a nélkülözhetetlenül hasznos tudnivalók − jaj de jól jött! Ahogy közeledett az ünnepnap, sűrűsödtek a barátok, és öröm volt' valamennyi, talán méltatlan is, hogy csak egyet emelek ki közülük, de ebben a menetben valószínűleg O. hozott a legtöbbet, éppen ezzel a gyakorlatias megközelítéssel. A többiek leginkább úgy jöttek, hogy „hátha ez a végső búcsú” − és ez nem baj, egyáltalán nem; csak sajnos ehhez az aktushoz nincsen nyelvünk. Valami idétlen illem meggátolja, hogy kimondjuk, amit gondolunk, még ha fontos lenne is. Ha én kezdeném el, hogy „nézd lehet,

hogy most utoljára látjuk egymást", akkor is az lenne a válasz: „ugyan most mit hülyéskedsz?" stb. (Jóformán az egyetlen kivétel S. doktor volt − de ez egy későbbi történet.)

Hogy maga a műtét milyen volt, arról a jámbor áldozat aligha mesélhet: az altatás alól csak a farka lóg ki a józan létbe. Már amennyire „józan" ez a lét, közvetlenül az erőszakos ébresztés után − én semmire nem emlékszem, csak Éva emlékeztet, aki persze azonnal odasündörödött. „Doktornő, ez *teljesen* elviselhetetlen!" lihegtem az aneszteziológusnak. „Doktornő, szabad itt káromkodni?" − na ez tök jellemző rám, ez a nevetségességig fajult jólneveltség. „Végül is semmi akadálya. De minek?" felelte a fanyar humorú dokinő. Mire eltekintettem még a káromkodástól is. O. barátom előzetesében annyi állt az ébresztés utáni percekről (órákról? napokról?), hogy hát az bizony nem egy kéj mámor, de azért ki lehet bírni. Meg az altatóorvos is kábé ezt prognosztizálta. Mindkettőjükkel állom a vitát: ezt NEM LEHET KIBÍRNI. Kizárólag alternatív lehetőségek hiányában bírjuk ki mégis.

Az ébresztés utáni órákban, napokban sorra jönnek az ügyben bűnrészes orvosok, és vidáman közölték: az operáció pompásan sikerült. Nyájasan mosolyogtam és hörögtem valamit. Miközben lelki szemeim előtt V. nagynéném keresztül-kasul elrákosodott tüdeje pulzált, s a gyors kezek, ahogy hamar visszavarrják a szörnyűséget. Lám, milyen vagyok, képtelen szabadulni egy negyven évvel ezelőtti hazugság karmos szorításából − pedig hát azóta tényleg sokat változott a világ, még a miénk is!

Aztán, hát természetesen fantasztikus szépen gyógyult a sebem, meg a röntgenképem is a lehető legszebb volt… − Ja a szövettani? Az még nem készült el. − Miért, hát mennyi idő kell hozzá? − Hol így, hol úgy. Tényleg van úgy, hogy pár nap elég, máskor meg… − Tényleg volt rá esély, hogy én mindenestül elfelejtsem az egész rohadt szövettanit, különben is addigra már a következő istenverésével kínlódtam. Évát viszont lényegesen nehezebb átverni, ő kerülő úton is elérte a szövettani leletet. És számon kért: − De hiszen már 5 napja készen van! − Nézze, én csak magát akartam kímélni…

Még ha nem pont erről beszéltünk volna, már a legelején, alaposan megrágva az egész témát! És mintha nem abban maradtunk volna, hogy jó, kinek-kinek a maga igényei szerint, de én mereven ragaszkodom az engem megillető információkhoz, a teljes és szépítetlen igazsághoz.

Ezt, ezt nem tudom feledni, ezt nincs kedvem megbocsátani.

És kimondom, fennhangon: Honfitársaim! Ha orvos mond nektek valamit a testetekről, ne higgyetek neki! Ellenőrizzétek! Vagy: higgyetek neki − ha kedvetekre van a rózsaszín hazugság.

Ez ronda pofon volt. Ehhez képest maga a szövettani, szóval hogy a lelet elég pocséknak bizonyult: lócsöcs.

HALÁLOM ÓRÁJÁN

Anyámmal szeretnék beszélni. De nem lehet. Nem nagy meglepetés, hogy nem sikerül: ritkán lehet szólni hozzá. Többnyire: kétszáz kidobott kilométer, oda-vissza négyszáz, és általában csak annyi, hogy a cukrászsüteményt agnoszkálja, maximum még engem is − pász. De most nem is csak az ő végső, béna fáradtsága áll az utamban, hiszen már-már nyílna a szája, legalább mosolyra, de talán még szóra is − nem, mégsem. A deformált testű-lelkű, beesett szemű árnyékemberek folyamatos körbetámolygása máskor sem éppen ihlető szcéna a meghitt kommunikációhoz, most meg különösen nem: épp a kulcspillanatban a szomszédos szobák egyikéből felvonyít egy hang, bele a szűkre szabott helyi világmindenségbe:

− Halálom óráján, ámen!

Csúnya, rekedt, erőszakos ordítás. Egy szerencsétlen nyomorult szétment torkából, aki éppen azt hiszi, hogy most zofort meghal, és dereng neki valami ide illő „irodalmi” emlék, hallott egyszer valamit harangozni, ami „megtetszett” neki, ezért megjegyezte, persze rosszul, felébe-harmadába, most meg mohón, „boldogan” rákap:

− HALÁLOM ÓRÁJÁN, ÁMEN!

ÁLOM, 95.1.30/31.

(Este eléggé szarul voltam. Fájt a hasam, szaggattak az ízületeim, rendetlenkedett a szívem, húztam magamat − jaj! Dolgoztam azért ½ 3-ig, nyomorúság, de tényleg semmi pánik, sőt, éppen valami csendes elégedettség: lám, kibírtam, és milyen jó volt: most itt az ágyikóm … Beledőltem − és álmodtam:)

Fekszem az ágyamon, és pocsékul vagyok. Homályosan sejtem. Utaznom kell. Éva tesz-vesz körülöttem, én meg piszkálom: − Figyelj, nézd már meg: van a kofferomon névkártya? − Megnézi. Van rajta.

De nem nyugszom. Rémesen utálnám, ha a holmim elkallódna! − Jól megnézted? Ott, abban a kis bőrtokban: ott van a nevem?? − Éva már pofákat vág: − Megnéztem, ott van, nyugi!

Itt lyukas a történet. A következő kép: a kapuhoz közeledem. Aha, a Mennyország kapuja. És ki jön ott?!: bentről, sietve, nyilván elém; − Iványi Gábor! Csettintek, jókedvűen − Bassza meg, TUDTAM, hogy itt lesz!

− Gábor! Honnan tudtad egyáltalán, hogy jövök?

Valami finom-ügyetlen gesztust tesz, azzal válaszol: „Hát, tudtuk; tudod, hogy van ez: a titkárság…” -Gyere, gyere, megmutatom a szobádat…

Indulok utána. De valami kellemetlen érzéssel. Megfogom G. zakóját, úgy állítom meg. Mondanám: „Gábor várjál; ez egy kicsit ciki azért. Hogy jövök én ide? Hiszen tudod, hogy én a Jóistennel…” − és mindenféle kérdőívek rémlenek fel előttem, amelyek most nyilván mindjárt elárulnak, első kérdés: «Hisz ön Istenben?» „Várj, beszéljük ezt meg…” mondanám − de nem kell beszélnem, G. érti anélkül is:

– Nem, nem, ne aggódj, nálunk (sic!) nincs semmi ilyen formaság! Gyere nyugodtan…

Ketten caplatunk, a felhőkön, aztán meg egy lépcsőházban − tök olyan, mint az Izabella lépcsőháza. A kofferemet ketten cipeljük. Gábor liheg, nehezen veszi a lépcsőt − mondanám neki, hogy ugyan már, ne vacakoljon, mondja meg a szobám számát, igazán odatalálok magam is, de G. csak megy. Érdekes, nem gondolok vissza: Éva eszembe sem jut. Inkább kíváncsi vagyok, és egyre kíváncsibb: milyen a szobám? Kérdezném: „Mondd, udvari? utcai?” Merthogy idegenben, kíváncsiságom okából jobban szeretek utcai szobában lenni, kilátni; ha viszont huzamosabban maradok, jobb az udvari szoba: csendesebb, jobban lehet benne dolgozni. De egyből rájövök, hogy baromságot kérdeznék: *utcai, udvari,* ezek a relációk itt nyilván nemigen értelmezhetők… Csoszogunk, felfelé a lépcsőn (fel se tűnik: hát lift nincs?), egyre feljebb – snitt, valamitől felébredek.

Paff vagyok, nem ismerek magamra! Hát mikor aspiráltam én a Mennyországra?! Meg hogy a halálom foglalkoztatna − hát mikor érdekelt ez engem?! Hogy mik derülnek ki rólam! Röhögnöm kell…

(Másnap, 31-én: interjú a főnökömmel, Iványi Gáborral. Amire már napok óta készülök. Miután a végén kikapcsolom a magnót, elmesélem neki az álmomat is. Hosszan válaszol − milyen kár, hogy nem kapcsoltam vissza a magnót! Rekonstruálhatatlan. Gyönyörű.)

1997. MÁJUS 17.

Ha nélküled vagyok Ácsán, kissé felbolydul a rend. Éjjel a macskák alszanak fenn, az ágyunkban, én a teraszon. Minden tárva. Hajnaltájt szegődik csak mellém valamelyik négylábú, vadászatból vagy pisilésből jövet.

Amikor az ember közeledni érzi a halálát, elkezd nem takarítani maga körül. Most már minek.

Aztán esetleg elszámítja magát. Elkezd gusztustalanná válni a mocsok, mindent visszafordíthatatlanul elborít − a kaszás meg még mindig sehol… Vannak persze makacs, mániákus, netán hazug lények. Akik, amikor közeledni érzik halálukat, csakazértis: nekiesnek és takarítanak.

Hogy mindent tisztán és rendben adjanak át. Nevetséges − habár azért ebben is van valami.

Egyáltalán − nem gondolom, hogy a halálommal befejeződne a világmindenség története. így aztán ebben is, mint annyi minden egyébben: tapogatódzom. Számos vonatkozásban: takarítok. Tekintettel az engem túlélőkre. Hát persze. Mindazonáltal: megroggyant ambícióval. Ezt látom. Szóval hát az ember mégiscsak magának takarít, vagy leginkább magának? Erőlködésbe kerül, hogy az utódainak takarítson? Vagyis hogy ÉN ilyen vagyok? − más esetleg egészen más?

Akkor meg ki a fenének üzengetek itt? Valakiknek, akik úgyis egészen mások, mint én, és semmi értelmét nem veszik úgysem az én „közérdekű” palackpostámnak?

Hogyan *nem* nevetséges? Amikor nyilvánvalóan mindenképpen az?

Szar, nagyon nagyon szar, hogy a legelején nem tisztáztuk: voltaképp mire is megy a játék? A „gyógyulásra”? Vagy csak a dolgok valaminő meghosszabbítására? Hogy még valahány liter rumot megihassak? Még egy − vagy hány? − májust végignézhessek? Mostanra eléggé bizonyos, hogy a dolgok csinálójából nézővé lettem. Talán, ha eleve így alkudtunk volna, beérném ennyivel. Hiszen örömeim számosak − soroljam? Rettenetesen szeretem ezt az évszakot, amikor a papíromon zöld bogarak mászkálnak, állandóan odébb kell raknom őket, mert nem tudják a KRESZ-t, Ácsa, vad zöldbe borulva, Williamsnek a Thallisát hallgatom, fél 11, ha lefut a kazetta, kikapcsolom, kinn csalogánykoncert, jól lefárasztottam magamat, füvet nyírtam (idáig ér a szaga), permeteztem, metszegettem, locsoltam, gatyában mezítlábaltam a gyönyörű gazban egész nap, most holdfény, Williams pompás, utána Gábor gyakorlása a kazettán, elképesztően sok évvel ezelőttről – csak dolgozni nem tudok. Gyakorlatilag munkaképtelen vagyok.

Jó ideje megy, hogy eljátszom: csodálatosan haladok, egyre normálisabban mozgok az emberi tennivalók egyre szélesebb skáláján − egy darabig ez igen jól elszórakoztatott mindenkit, embertársaimat is, engem is, aztán lassan megalvadt a dolog öröme, megsavanyodott. Vajon igaz-e, amit mutatok? És miért akarom mutatni, mire jó ez az egész?

Esetleg csak a fájdalomcsillapítók adagolásának kitapasztalt célszerűségén múlik, hogy mutatni tudom?

Ma hisztis vagyok − talán ennyi az egész. Megfingat ez a májusi kánikula.

Denevérek. Figyelem őket. Nem hiszem, hogy a látásuk hiányát hiányként élnék meg. Nem zavarja őket és bizonyosan nem is tudják, hogy nekik eggyel kevesebb dimenziójuk van. − Meséljem ezt egy vaknak? Na nem. Joggal felelhetné: a denevér *először* kialakított egy olyan életmódot, amelyben felesleges volt a látás − *azután* hagyta elsorvadni a látását, mint feleslegessé vált marhaságot. De ha a sorrend más??? − Május 14, az Úr, vagy inkább csak az időszámításunk 1997-ik esztendejében, fél éve és egy napja vágtak meg. Azóta négy szál cigarettát szívtam el. A negyediket most az előbb. Szaggatottan írok − Marci érkezett az éjszakából, hopsz, az ölembe (utálja, ha mással foglalkozom), a hátára fordult, hogy vakarjam a hasát, kicsit kényelmetlen így betűket vetni… Most meg táncoltam egyet, Ph. Collins…

Marcinak valami baja van. Ő a mi nagyon okos macskánk, végtelenül érzékeny − ennek megfelelően nem a legerősebb. És ez bizony egy komoly konfliktus. Afféle értelmiségi konfliktus. Rossz, hogy nem tudjuk megbeszélni. Illetve hát…

R. tréninget tart Balatonvilágoson. Reggel cédula az asztalon: „Zsolt! Kérlek, ne bánts! Éva.” Eszerint: bántom.

Gábor Schumannt játszik. Tíz vagy tizenkét vagy még több éve.